

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

**Економіка і підприємництво:
організаційно-методологічні
аспекти обліку, фінансів,
аудиту та аналізу**

*Збірник наукових праць
за результатами наукової роботи факультету обліку
та фінансів*

Випуск 19
Том 2

Полтава – 2019

УДК 657:657.15
ББК 65.052.9(4 укр.) : 65.9 (4 укр.)2в
Е 52

Друкується відповідно до рішення вченої ради факультету обліку та фінансів від 11 листопада 2019 р., протокол № 3.

Редакційна колегія:

Дорогань-Писаренко Л.О. – к.е.н., доцент, декан факультету обліку та фінансів;
Безкровний О.В. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету обліку та фінансів за напрямом підготовки «Фінанси, банківська справа та страхування»;

Канцедал Н.А. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету обліку та фінансів за напрямом підготовки «Облік і оподаткування»;

Дорошенко А.П. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету обліку та фінансів по заочній (дистанційній) формі навчання;

Зоря О.П. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету обліку та фінансів з наукової роботи;

Аранчій В.І. – к.е.н., професор, ректор академії, професор кафедри фінансів і кредиту;

Чумак В.Д. – к.е.н., доцент, завідувач, професор кафедри фінансів і кредиту;

Плаксієнко В.Я. – д.е.н., професор, завідувач, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю;

Рудич А.І. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної теорії та економічних досліджень;

Комп'ютерне оформлення та редагування:

Зоря О.П. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету обліку та фінансів з наукової роботи.

Е 52 Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу [Текст] : зб. наук. пр... / ПДАА. – Вип. 19. Том 2. – Полтава, 2019. – 157 с.

В збірнику висвітлюються актуальні питання удосконалення бухгалтерського обліку, фінансів, аудиту та аналізу в умовах реформування економіки.

Для здобувачів вищої освіти, аспірантів та викладачів вузів.

УДК 657:657.15
ББК 65.052.9(4 укр.) : 65.9 (4 укр.)2в

© Полтавська державна аграрна академія, 2019

Відповідальність за зміст наданих для друку матеріалів несуть автори.

Абраменко М. О., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;
Скрипченко А. В спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;
Пилипчук В. Р., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;
Науковий керівник – Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту

ПЛАНУВАННЯ ПОТРЕБИ В БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТАХ

Анотація. Обґрунтовано необхідність та сутність розрахунку потреби в короткострокових та довгострокових кредитах банку в сучасних умовах господарювання, розроблено пропозиції щодо удосконалення планування потреби в банківських кредитах.

Вступ. Нині, за умов обмеженості бюджетних коштів, кредити банків є одним із реальних джерел покриття потреби сільськогосподарських підприємств у кредитних ресурсах. Гальмуючим фактором на шляху кредитування аграрного виробництва виступає ряд суттєвих перешкод: високі відсоткові ставки, відсутність ефективної застави, велика кількість необхідної документації, яку вимагають при наданні кредиту, тощо. Однією з найважливіших проблем, з якою спіткаються українські сільськогосподарські виробники в наш час, є недостатність фінансових ресурсів для ведення своєї господарської діяльності. Тому, серед основних факторів економічного зростання сільського господарства, як стратегічної галузі економіки України, важливе місце належить її ефективному кредитному забезпеченню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних і практичних питань розрахунку потреби в короткострокових та довгострокових кредитах банку присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких слід відмітити: У. В. Владичина, М. П. Войнаренко, О. Є. Гудзя, Г. А. Зуб, А. П. Іванова, В. В. Казімірського, С. М. Колотухи, Г. В. Кольби, С. Г. Кручок, В. Д. Лагутіна, О. А. Нужна, Н. І. Човнюк та інших.

Постановка завдання. Необхідність вирішення зазначених проблем та розробки науково-обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення планування потреби в короткострокових та довгострокових кредитах банку в сучасних умовах господарювання, зумовило вибір теми наукової статті. В основу написання даної роботи покладено проблему планування потреби та забезпеченості сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останнє століття розвиток банківського кредитування сільського господарства в нашій країні пройшов шлях від директивного розподілу кредиту до, майже, повного припинення кредитування галузі – при переході до ринкових відносин. Необхідність у кредитних ресурсах сільськогосподарських підприємств, створює підґрунтя для розробки на підприємстві плану (програми) залучення довгострокових та короткострокових кредитів банку. Програма залучення та управління кредитними ресурсами суб'єкта господарювання аграрної сфери являє собою

процес розрахунку необхідного розміру кредиту та графіків повернення суми кредиту і сплати відсотків за ним.

При плануванні обсягу кредитів (розробці програми залучення кредитних ресурсів) сільськогосподарське підприємство повинно виходити з наступних основних принципів: цільовий характер залучення кредитних ресурсів; оптимізація розміру потреби у кредиті та термінів його використання; оптимізація співвідношення позикових та власних джерел фінансування розвитку підприємства; забезпечення ефективності використання кредитних ресурсів не нижче їх вартості; забезпеченість кредитних ресурсів наявними активами підприємства у всіх формах; виконання умов залучення кредитних ресурсів стосовно сплати передбачених договором платежів та повернення суми боргу в означені терміни і в повному обсязі [2, с. 34].

Інформаційною основою управління залученими кредитними ресурсами підприємства є, з одного боку, облік руху кредитних ресурсів підприємств та витрат, що пов'язані з їх обслуговуванням, з іншого боку – формування інформації про стан та тенденції розвитку ринку кредитних ресурсів сільськогосподарських підприємств. Джерелами інформації для розробки плану (програми) залучення банківських кредитних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах виступають: фінансова звітність підприємства, кредитні договори суб'єкта господарювання з комерційним банком, що його кредитує; матеріали, що надавалися підприємством для отримання кредитних коштів.

На першому етапі розробки програми залучення кредитних ресурсів слід проводити розрахунок потреби підприємства у довгострокових та короткострокових банківських кредитах. У загальному вигляді розрахунок потреби підприємства у банківському кредиті, як показано на рис. 1, здійснюється за основними напрямками їх використання [1, с. 75].

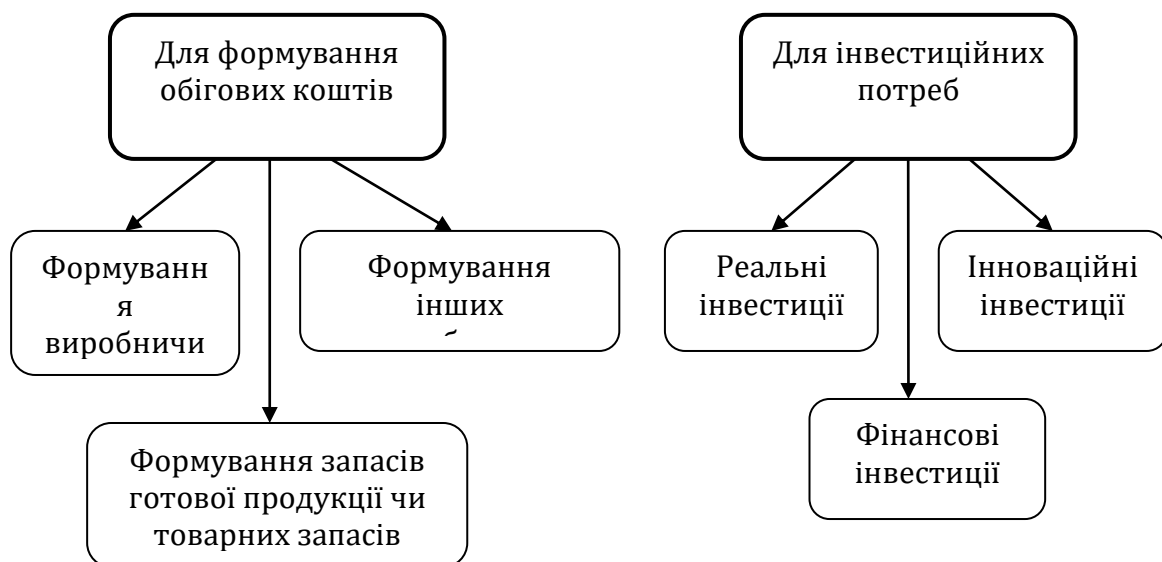

Рис. 1. Розрахунок потреби в кредитах та напрями їх використання

Максимальний об'єм залучення кредитних ресурсів визначається двома основними вимогами [4, с. 133]:

- граничним ефектом фінансового лівереджу: розраховується коефіцієнт

фінансового лівереджу, при якому його ефект буде максимальним. З урахуванням власного капіталу і розрахованого коефіцієнта фінансового лівереджу визначається граничний обсяг залученого капіталу, який буде забезпечувати ефективно його використання;

- забезпечення достатньої фінансової стійкості підприємства. У рамках граничного обсягу залученого капіталу, що забезпечує найбільший ефект фінансового лівереджу, визначається співвідношення власного і залученого капіталу, що забезпечуватиме достатню фінансову стійкість сільськогосподарського підприємства у наступному звітному періоді не тільки з позицій керівництва підприємством, а і з позицій оцінки кредитоспроможності.

Залучення необхідних кредитних ресурсів, навіть якщо при цьому і не витримуються вище зазначені вимоги, є обов'язковою складовою ефективною фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. При складанні плану залучення довгострокових та короткострокових кредитів банку виділяють декілька етапів:

- на першому етапі складання плану залучення та управління кредитними ресурсами здійснюється розрахунок періоду їх залучення, що являє собою період часу з моменту надання банківського кредиту до моменту його повного погашення та виплати відсотків за користування ним;

- на другому етапі планування кредитних ресурсів розраховується необхідна сума короткострокових та довгострокових кредитів банку на плановий рік. Було б доцільним для закупівлі технічних засобів використовувати довгострокові кредити, але оскільки банки через ризик неповернення довгострокових кредитів намагаються їх надавати якомога на коротші терміни, то сільськогосподарські підприємства досить часто вимушені брати короткострокові кредити під закупівлю техніки, що порушує основні принципи та правила банківського кредитування.

- на третьому етапі планування потреби в кредитних ресурсах здійснюється обґрунтування програми залучення кредитних ресурсів та пошук альтернативних джерел їх залучення.

Розрахунок періоду залучення короткострокових кредитних ресурсів у сільському господарстві має ту особливість, що його значною мірою визначає розмір виручки від реалізації продукції рослинництва: чим більша виручка від реалізації продукції рослинництва, тим швидше підприємство зможе погасити кредит. Для розрахунку виручки від реалізації продукції рослинництва використовують мінімальну урожайність сільськогосподарських культур, планові обсяги реалізації (за даними попередніх років) та мінімальні ціни реалізації попередніх років.

Висновки. Отже, банківське кредитування в Україні є важливим джерелом фінансової діяльності для підприємств та джерелом отримання прибутку для банків. В сьогоденних ринкових умовах господарювання досить важлива наявність тісного співробітництва між банком і клієнтом, яке ґрунтується на довірі та партнерських стосунках. Кредит є невід'ємним атрибутом господарювання, складовою частиною товарно-грошових відносин. Конкретними причинами необхідності кредиту в сільськогосподарських

підприємствах є сезонний характер потреби в коштах та джерелах їх формування. Великий обсяг потреби у короткостроковому кредиті може бути спричинений відсутністю власного оборотного капіталу у підприємства, що є наслідком, в першу чергу, збитковості його діяльності. Сільськогосподарським підприємствам необхідно збільшувати обсяги власних грошових коштів, що дозволить їм забезпечити свою платоспроможність, кредитоспроможність і прибутковість та зменшити потребу у кредитних ресурсах.

Список використаних джерел:

1. Алексеева М. М. Планирование деятельности фирмы : учеб.-метод. пособ. Москва : Финансы и статистика, 2016. 248 с.
2. Войнаренко М. П. Прогнозування діяльності підприємства з урахуванням фінансових результатів. *Вісник Технологічного університету Поділля*. 2013. № 2. С. 31–35.
3. Зуб Г. А. Сучасний стан розвитку кредитування в аграрному секторі економіки та державна політика. *Welcome*. 2017. № 2/3. С. 4–8.
4. Кольба Г. В. Актуальні проблеми кредитування агропромислових підприємств. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2013. № 2. С. 130–133.

Білозор О. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Безкровний О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті досліджено теоретичні аспекти формування оборотних активів суб'єктів підприємництва в сучасних умовах. Проаналізовано досвід зарубіжних країн щодо залучення окремих видів оборотних активів до виробничих процесів.

Вступ. Кожне підприємство, починаючи свою виробничо-господарську діяльність, повинно мати певну грошову суму. На ці грошові ресурси підприємство закуповує на ринку або у інших підприємств сировину, матеріали, паливо, оплачує рахунки за електроенергію, сплачує своїм працівникам заробітну плату, несе витрати по освоєнню нової продукції, усе це являє собою один з найважливіших параметрів господарювання, що одержав назву «оборотні активи підприємства».

В умовах ринкових відносин оборотні активи здобувають особливо важливе значення. Адже вони являють собою частину продуктивного капіталу, що переносить свою вартість на знов створений продукт повністю і повертається до підприємця в грошовій формі наприкінці кожного кругообігу капіталу. Таким чином, оборотні активи являються важливим критерієм у визначенні прибутку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні засади процесів формування і використання оборотних активів суб'єктів

господарювання виступають предметом наукових пошуків багатьох як вітчизняних, серед яких В. Г. Андрійчук, А. М. Поддєрьогін, О. М. Бандурка, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, С. С. Осадець, Д. В. Полозенко, М. І. Романенко, О. Ф. Томчук, так і зарубіжних – М. І. Баканов, І. Т. Балабанов, І. А. Бланк та інші. Однак значна частина проблем, що полягають у розробці ефективних фінансових механізмів формування оптимального обсягу та складу оборотних активів для окремих підприємств є не до кінця вирішеними і потребують подальшого вивчення, зокрема на основі врахування позитивного зарубіжного досвіду в даній сфері, що на рівні із дослідженням перспектив підвищення ефективності фінансового менеджменту оборотними активами обумовлює актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є узагальнення теоретичних аспектів формування оборотних активів суб'єктів підприємництва з одночасним врахування зарубіжного досвіду в даній галузі національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поряд з основними фондами для роботи підприємства має величезне значення наявність оптимальної кількості оборотних коштів. Оборотні активи – це сукупність коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів обігу і забезпечення їх неперервного кругообігу.

Оборотні активи, за твердженням Ареф'євої Е. В. забезпечують безперервність виробництва і реалізації продукції підприємства. Оборотні виробничі фонди вступають у виробництво у своїй натуральній формі й у процесі виготовлення продукції цілком споживаються, переносячи свою вартість на створюваний продукт. Фонди обігу зв'язані із обслуговуванням процесу обігу товарів. Вони не беруть участь в утворенні вартості, а є її носіями. Після закінчення виробничого циклу, виготовлення готової продукції і її реалізації вартість оборотних коштів відшкодовується в складі виторгу від реалізації продукції (робіт, послуг). Це створює можливість систематичного поновлення процесу виробництва, що здійснюється шляхом безперервного кругообігу засобів підприємства [1, с. 74].

Досвід зарубіжної системи господарювання, як зауважує А. Карбовик визначає залежність результатів діяльності підприємств від ефективності управління процесом формування і використання їхніх оборотних коштів. Тому визначення потреби в оборотних коштах як важливого чинника підвищення ефективності функціонування та прискорення їх обігу для підприємств набуває особливої актуальності [2].

Важливе значення для ефективного регулювання динаміки грошової маси за допомогою цільових орієнтирів має порядок їх встановлення або у вигляді контрольних цифр (Франція) або прогнозу (Японія). В різних країнах цільові орієнтири встановлюються на неоднакові строки: у Великобританії найбільш дієздатним був визнаний однорічний строк грошового таргетування, розглянутий як оптимальний для можливого взаємного погашення тимчасових коливань процентних ставок; в Японії прогнози зростання грошового агрегату публікуються на початку кожного кварталу; в Італії цільові орієнтири

встановлюються строком на 1 місяць з врахуванням сезонних і деяких інших тимчасово діючих факторів [4].

В різних країнах і в різні періоди в якості цільових орієнтирів обирались різні показники грошової маси. Вибір того чи іншого грошового агрегату в якості регульованого, як правило, визначався кінцевою метою грошово-кредитної політики. Наприклад, у Великобританії центральний банк встановлює грошові орієнтири «на широку грошову масу» по великому колу показників. Вже на початку 70-х рр. XX ст. банк Англії посилив увагу до контролю за грошовим обігом як до засобу макроекономічного регулювання. У 80-х рр. в зв'язку з прийняттям середньострокової фінансової стратегії антиінфляційної спрямованості банк Англії поставив перед собою завдання зменшення об'єму грошової маси, а також послідовного скорочення державних витрат, взаємну для покриття держбюджету і зменшення самого дефіциту. Рішення настільки неоднозначних завдань потребувало і вибору адекватного грошового агрегату для таргетування [4].

В Німеччині, як свідчить О. Б. Ватченко, цільовий орієнтир встановлюється на більш «вузьку» грошову масу. Найбільш «вузька грошова маса визначається в Швейцарії. Первісно Швейцарський національний банк обрав в якості офіційного цільового орієнтира грошовий агрегат МІ, але з 1981 р. перейшов на використання нового цільового грошового агрегату – «Коригування грошей центрального банку (КГЦБ)», який являє собою середньомісячну величину, розраховану на основі щоденних показників грошової бази [3].

Взагалі, слід зазначити, що функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на грошові активи. Щоб вирішити цю проблему, необхідно провести глибокі дослідження економічних механізмів, що визначають грошові активи кожного окремого суб'єкта господарювання.

Висновки. В цілому зазначимо, що оборотні активи підприємства є одними зі складно структурованих елементів виробничого процесу, залежного від галузевої ознаки господарювання, сутність яких проявляється економічною роллю в забезпеченні відтворювальної функції ресурсного стану господарства і становить його об'ємну економічну категорію як за натурально-речовим складом, так і за вартісним. Виступаючи важливим елементом господарського механізму, оборотні активи потребують свого раціонального використання на основі оптимізації джерел їх формування з урахуванням особливостей кругообігу засобів за видами виробництв та зважаючи на позитивний зарубіжний досвід щодо формування оборотних активів підприємницьких структур. Це надасть можливість товаровиробникам згладжувати міжсезонні перерви шляхом врівноваження товарних галузей від різкого коливання доходів і витрат, що переслідує ціль рівномірного авансування коштів у виробничий процес та їх вивільнення з нього.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва Е. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. К : ЄУ, 2011. 94 с.
2. Ватченко О. Б. Політика управління оборотним капіталом на підприємстві. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2018. №1. С. 99-101.
3. Карбовник А. Питання забезпечення оборотними коштами підприємств в умовах сучасної української економіки *Регіональна економіка*. 2017. - №2. С. 44-48.
4. Нужна О А. Оптимізація структури основних і оборотних засобів як важливий чинник конкурентоспроможності підприємств *Економіка АПК*. 2015. №7. С. 91-99.

Білозор О. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Безкровний О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Досліджено окремі підходи до трактування сутності оборотного капіталу підприємств. Обґрунтовано визначальний вплив якісного аналізу та оптимізації обсягів оборотних активів на процес фінансового менеджменту на підприємстві

Вступ. Перехід економіки України до якісно нової моделі побудови економіки, яка передбачає реформування відносин власності та системи управління господарським механізмом, зумовлює необхідність нового підходу до поглибленого дослідження питань сутності оборотного капіталу і вивчення тих функцій, які він виконує у ринковому механізмі. Для вітчизняної економіки термін “оборотний капітал” є відносно новим. Більш звичним і застосованим є термін “оборотні кошти”, який фігурує у законодавчих і нормативних актах та у господарській практиці. Проте, в умовах інтеграції українських підприємств у міжнародний економічний простір виникає необхідність єдиного тлумачення і методології дослідження такої різнопланової економічної категорії як оборотний капітал з метою порозуміння різних суб'єктів господарської діяльності в межах країни та за її кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у вирішення окремих проблем, пов'язаних з розробкою методологічних, організаційних, інформаційних аспектів розвитку економічного аналізу в цілому, і аналізу оборотного капіталу зокрема, зробили такі вчені як І.О. Бланк, В.В. Ковальов, Є.С. Стоянова, В.В. Бочаров, О.В. Єфімова, А.М. Павліковський, В.В. Сопко, А.М. Кінг, Джеймс Ван Хорн. У переважній частині робіт оборотний капітал розглядається або як виключно економічна категорія, і тоді на перший план висувається матеріально-речовинна сторона оборотного капіталу; або як суто

фінансова категорія, і тоді переважна увага приділяється джерелам формування оборотного капіталу.

Постановка завдання. Зважаючи на двоїстість природи капіталу полягає у його як матеріально-речовинній, так і у вартісній (грошовій) характеристиках, у тому, що капітал є і джерелом, і результатом діяльності підприємства незалежно від специфіки виробничої діяльності необхідним є його подальше дослідження саме з таких позицій.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні, загально визнаним є той факт, що вивчення сутності оборотного капіталу вимагає врахування трьох взаємопов'язаних аспектів: політекономічного, управлінського і фінансового.

Політекономічний аспект, як зазначає Є. Рясних, потребує використання єдиної методології визначення сутності та вартісного змісту оборотного капіталу, а також дослідження функцій, які він виконує на стадіях кругообороту та у фазах відтворення [5].

Управлінський аспект в свою чергу, за словами Г. Кірейцева, реалізується шляхом створення інформаційної системи для внутрішнього управління підприємством і фокусує увагу на майбутніх результатах, тобто передбачає проведення перспективного аналізу оборотного капіталу з метою створення моделі управління фінансовим станом підприємства [3].

Нарешті, фінансовий аспект реалізується завдяки впровадженню в аналітичний процес створених моделей управління основними елементами оборотних активів, концентрує увагу на реєстрації і класифікації фінансових операцій та підготовці фінансових звітів, і передбачає проведення ретроспективного аналізу оборотного капіталу з метою врахування результатів, одержаних у ході аналізу, у майбутній роботі.

Отже, правильне розуміння економічної сутності оборотного капіталу потребує насамперед усвідомлення його фінансово-грошової природи. При цьому, поділяємо погляди Г. Крамаренка про те, що активи підприємства, мають для діяльності підприємства аналогічну значущість як і категорія капіталу [4]. Вони являють собою контрольовані ним економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, що характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких в процесі використання пов'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності

Зарубіжні науковці вбачають в оборотному капіталі фірми інвестицію в короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторської заборгованості. Вони тлумачать оборотний капітал як сукупність активів та поточних зобов'язань, а їх різницю визначають як чистий (власний) оборотний капітал.

Найважливішим напрямком менеджменту активів є управління процесом їх формування, а визначення принципів та джерел формування оборотних коштів є важливою ділянкою роботи фінансового менеджера.

Недостатність джерел формування оборотних коштів призводить до недофінансування господарської діяльності та до фінансових ускладнень.

Наявність зайвих джерел оборотних коштів на підприємстві сприяє створенню наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, відволіканню оборотних коштів з господарського обороту, зниженню відповідальності за цільове й раціональне використання як власних, так і позичених коштів.

В зарубіжній фінансовій науці більша увага приділяється вивченню та аналізу залучення коштів для фінансування потреб в оборотному капіталі, а також особливе значення надається резервному фонду як джерелу формування оборотних активів та взагалі спроможності підприємства фінансувати свої потреби в оборотному капіталі за рахунок власних джерел.

Особливості різних джерел формування і принципи різного режиму використання власних і залучених оборотних коштів, як доводить Л. Бабич, впливають на ефективність використання оборотних коштів і всього оборотного капіталу [1]. Раціональне формування названих джерел оборотних коштів має значний вплив на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства, сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними коштами. Тому формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємства для фінансування оборотних активів є одним з найважливіших завдань як управління оборотним капіталом, так і фінансового менеджменту в цілому.

Найбільш цілісне визначення сутності управління оборотним капіталом можна дати, ознайомившись з роботами відомого науковця И. О. Бланка, за яким управління оборотним капіталом являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із встановленням оптимальних параметрів його обсягу і структури, задоволенням потреб підприємства в окремих його видах та залученням з різних джерел і в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства, забезпеченням умов оптимізації процесу його обертання [2].

Необхідно зазначити, що у вітчизняній теорії та практиці управління оборотним капіталом підприємства досить повно та цілісно визначено зміст, цілі й задачі, а також функції фінансового менеджменту в сфері оборотного капіталу підприємства. Проте, на нашу думку, система управління оборотними активами підприємства потребує подальших досліджень, спрямованих на удосконалення та конкретизацію її функцій з позиції адаптації до сучасного етапу розвитку фінансів та економіки України в цілому.

Механізм управління оборотним капіталом являє собою систему елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень в цій сфері.

Виходячи із загальновідомих підходів до управління господарською діяльністю підприємства, що застосовуються для розв'язування конкретних завдань управління, можна відзначити такі основні системи проведення аналізу оборотного капіталу підприємства: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз ризиків, аналіз коефіцієнтів, інтегральний аналіз.

Аналіз стану оборотних активів підприємства дозволяє оцінити в короткостроковому періоді (наприклад, за минулий місяць, квартал, рік)

структуру оборотного капіталу, його абсолютну величину та абсолютну величину окремих видів оборотних активів, оцінити величину чистого оборотного капіталу.

Функціонування оборотних коштів розпочинається з моменту їх формування і розміщення. Раціональне розміщення як складова управління оборотним капіталом має певні особливості не лише в різних галузях, а навіть і на різних підприємствах однієї галузі. Визначальними тут є такі чинники: вид господарської діяльності, обсяг виробництва; рівень технології та організації виробництва; термін виробничого циклу; система постачання необхідних товарно-матеріальних цінностей і реалізації продукції та ін.

Отже, фінансове стійким є такий суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи, не допускає невинуватеної дебіторської та кредиторської заборгованості, своєчасно розраховується за своїми зобов'язаннями. Основою фінансової стійкості є виважена, раціональна організація й ефективне використання оборотних коштів.

Одночасно слід зазначити, що в процесі управління підприємством дуже важливо правильно визначити потребу в оборотних коштах. Величина їх, на думку О. Чорної, повинна бути мінімальною, але достатньою, тобто такою, що забезпечує безперебійне фінансування планових витрат на виробництво і реалізацію продукції, а також здійснення розрахунків у встановлений термін [4].

Завищення оборотних коштів веде до зайвого їх відволікання в запаси, до заморожування фінансових ресурсів. Зниження оборотних коштів може призвести до перебоїв у виробництві і реалізації продукції, до несвоєчасного виконання підприємством своїх зобов'язань. Тільки оптимальна забезпеченість оборотними коштами веде до мінімізації витрат, поліпшення фінансових результатів, до ритмічності та злагодженості роботи підприємства.

На практиці застосовуються наступні основні методи нормування оборотних коштів: метод прямого розрахунку, аналітичний (дослідно-статистичний) метод і коефіцієнтний метод.

Метод прямого розрахунку є найбільш точним, обґрунтованим, але разом з тим досить трудомістким, оскільки він потребує високої кваліфікації економістів, залучення до нормування працівників багатьох служб підприємства. Він заснований на визначенні науково обґрунтованих норм запасу за окремими елементами оборотних коштів.

Аналітичний (дослідно-статистичний) метод застосовується в тому випадку, коли в плановому періоді не передбачено істотних змін в умовах роботи підприємства в порівнянні з попереднім. У цьому випадку розрахунок нормативу оборотних коштів здійснюється агреговано, з огляду на співвідношення між темпами росту обсягу виробництва і розміром нормованих оборотних коштів у попередньому періоді. При аналізі наявних оборотних коштів їхні фактичні запаси коректуються, зайві виключаються.

Коефіцієнтний метод заснований на визначенні нового нормативу на базі нормативу попереднього періоду шляхом внесення в нього виправлень з урахуванням зміни умов виробництва, постачання, реалізації продукції,

розрахунків, що здійснюють вплив на швидкість обертання оборотних коштів. За залежними від обсягів виробництва елементами оборотних коштів (сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція на складі) потреба планується виходячи з розмірів їх у базисному році, темпів зростання виробництва і можливого прискорення оборотності оборотних коштів. За елементами оборотних коштів, що не залежать від обсягу діяльності (запасні частини, малоцінні і швидкозношувані предмети, витрати майбутніх періодів) планова потреба визначається на рівні їх середньо-фактичних залишків.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємства для фінансування необхідного обсягу його оборотного капіталу та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань управління оборотним капіталом та фінансового менеджменту підприємства в цілому.

Висновки. Таким чином, ефективність управління оборотним капіталом підприємства залежить від рівня організаційності та узгодженості процесів аналізу оборотних активів підприємства в попередньому періоді, планування оборотного капіталу, контролю за виконанням планів та прийняттям управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання оборотного капіталу

Список використаних джерел:

1. Бабич Л. М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №9/10. С. 12-23.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1, т. 2. К. : Ника-Центр, Эльга, 1999. 487 с.
3. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2002. 496 с.
4. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : підручник. К. : Центр навчальної літератури. 2006. 520 с.
5. Рясних Є. Г. Основы финансового менеджмента : навч. посіб. К. : Скарби, 2003. 238 с.

Близнюк А. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Краснікова О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІКВІДНІСТЬ» ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Анотація. У статті досліджено економічну сутність поняття ліквідності підприємства. Запропоновані основні шляхи підвищення ліквідності підприємства. Проаналізовано підходи вітчизняних та закордонних вчених щодо визначення поняття «ліквідність». З'ясовано фактори впливу на ліквідність підприємства.

Вступ. В сучасних умовах здійснення ефективної господарської

діяльності підприємствами ускладняється фінансово-економічною кризою, політичною нестабільністю та військовими діями на Сході держави. Це призводить до скорочення виробництва, збільшення неплатоспроможних підприємств, втрати ринків збуту, обмеження доступу до сировинних ресурсів і гострого дефіциту фінансових ресурсів. Такі обставини вимагають від всіх суб'єктів господарювання вирішення нових завдань, пов'язаних з підтримкою та забезпеченням їх стабільного економічного розвитку. У більшості вітчизняних підприємств спостерігається зростання питомої частки дебіторської та кредиторської заборгованості, більшість якої є простроченими, а також неефективне використання виробничих ресурсів та виробничої потужності, що призводять до погіршення їх платоспроможності та фінансової стійкості. Тому практичного значення набуває дослідження шляхів покращення платоспроможності та ліквідності підприємств. Адже, економічна стабільність – головна умова європейської інтеграції, що є пріоритетним завданням для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки питання ліквідності та платоспроможності підприємства знайшли своє відображення у роботах закордонних вчених: Брігхема Є. Ф., Ваховича Дж. М., Ван Хорна Дж. К., Ерхардта М. С. та ін. В наукових колах України та Росії дослідження цієї проблеми знайшло своє відображення в роботах Єфимової О. В., Ковальова В. В., Костирко Р. А., Крейніної М. Н., Старостенко Г. Г. та ін. Аналіз наукових досліджень цих авторів виявив, що якісне та кількісне визначення ліквідності та платоспроможності підприємства з точки зору методичного забезпечення знаходяться в полі уваги як вітчизняної, так і зарубіжної науки та практики. Це пояснюється тим, що вчені по-різному трактують ці поняття і внаслідок цього по-різному підходять до їхньої оцінки.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження економічної сутності поняття «ліквідність» та визначення напрямів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз економічної літератури та нормативних документів свідчить про наявність різних тлумачень сутності ліквідності підприємства, протиріч в методичних підходах до розрахунку показників, що формують її рівень, та загальній оцінці ліквідності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «ліквідність»

Автор	Визначення
В.М. Вовк [1]	Ліквідність - здатність активу до швидкого перетворення на грошові кошти
Дорошенко А. П. [2]	Ліквідність характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства
Ковальов В.В. [3]	Ліквідність підприємства – це наявність у підприємства оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових

Автор	Визначення
	зобов'язань, що передбачені контрактами.
Прикіна Л. В. [5]	Ліквідність підприємства – це здатність організації швидко виконувати свої фінансові зобов'язання, а при необхідності і швидко реалізовувати свої засоби.
Шеремет О. О. [6]	Ліквідність підприємства - здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші.
Костирко Р. А. [4]	Ліквідність – це мобільність підприємства, його можливість (за появою будь-яких обставин) за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел оперативного знайти резерви платіжних засобів, необхідних для погашення боргів і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами і термінами перетворення активів у грошові кошти і обсягами і термінами погашення зобов'язань.

У визначенні Ковальова В. В. бачимо, що основною ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами [3]. Даний підхід не вказує, що ліквідність підприємства, це не просто наявність оборотних коштів, а саме здатність перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів.

Прикіна Л. В. ототожнює поняття ліквідності та платоспроможності [5]. У визначенні Шеремета О. О. дещо порушено логіку поняття «ліквідність». Оскільки спочатку необхідно наголосити на тому, що ліквідність – це здатність та швидкість перетворення активів на гроші; а потім вказати мету здійснення цього процесу – для покриття необхідних платежів.

Виходячи з вищевикладеного, автори погоджуються з визначенням Костирко Р. А. [4], що ліквідність – це мобільність підприємства, його можливість (за появою будь-яких обставин) за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел оперативного знайти резерви платіжних засобів, необхідних для погашення боргів і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами і термінами перетворення активів у грошові кошти і обсягами і термінами погашення зобов'язань.

В процесі систематизації існуючих тлумачень поняття «ліквідності» підприємства було виявлено, що більшість вчених до факторів, що впливають на ліквідність підприємства, відносять: якісну структуру активів за швидкістю їх трансформації в грошові кошти; структуру джерел коштів за терміном їх погашення; розмір кінцевого фінансового результату підприємства; швидкість обертання оборотного капіталу; забезпеченість підприємства оборотним капіталом, питома вага власного капіталу, наявність і розміри дебіторської заборгованості тощо.

Висновки. Низька ліквідність та платоспроможність підбивають можливості здійснення нормального виробничого процесу, позбавляють можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів внаслідок низької

довіри кредиторів та інших контрагентів, зумовлюють додаткові непродуктивні витрати та унеможливають здійснення інвестицій.

Таким чином, для усунення низької платоспроможності та незадовільної ліквідності, що призводять неплатоспроможності підприємства необхідно фінансовим службам підприємства постійно стежити за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і потребує залучення додаткових коштів, а перевищення кредиторської заборгованості може призвести до неплатоспроможності підприємства. Під час здійснення аналізу дебіторської заборгованості вихідним моментом оптимізації є встановлення необхідного обсягу приросту чистого доходу від реалізації продукції підприємства, тобто обсягів продажів, що здійснюються без відстрочки терміну платежу.

Список використаних джерел:

1. Вовк В., Бугай О. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. Галицький економічний вісник. 2011. № 3. С. 169–173.
2. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2010. № 3. Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua
3. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2001. 560 с.
4. Костырко Р. А. Финансовый анализ: [учебное пособие]. Х.: Фактор, 2007. 784 с.
5. Прыкина Л. В. Экономический анализ предприятия : [учебник]. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 360 с.
6. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.]. К. : Міленіум, 2003. 160 с.

Божко І. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Мерзляк Р. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Петрусенко А. А., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Науковий керівник – Мисник Т. Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Узагальнено підходи до визначення внутрішніх джерел фінансової стабілізації, визначено основні напрями збільшення внутрішніх фінансових резервів.

Вступ. Зменшення залежності від зовнішніх кредиторів відбувається за рахунок саме внутрішніх ресурсів фінансування. Саме внутрішнє фінансування

формує вагомі підстави для скорочення причин кризи, що є внутрішніми, і скорочує залежність від зовнішнього світу. Так, вагомість внутрішніх джерел полягає в тому, що саме вони легко залучаються, не провокують додаткових витрат стосовно залучення. Варто сказати і про те, що саме внутрішні джерела формують довіру до суб'єкту з боку зовнішніх контрагентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичних, методологічних, управлінських, практичних, методичних чинників забезпечення фінансової стабільності господарюючих суб'єктів досліджували у своїх працях П. Ревентлоу, Й. Ворст, Дж. Джоборда, М. М. Крейнін, Дж. Депалленс, В. В. Ковальов, А. В. Грачов, М. С. Абрютіна, А. Д. Шеремет, Е. І. Уткін, Н. В. Тарасенко, М. А. Болюх, В. І. Іващенко, В. М. Мельник, Є. В. Мних, Л. Гапенські, Е. Брігхем, Дж. Ф. Сінкі, С. Роуз, О. В. Дзюблюка, Л. О. Лахтіонова, В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський А. М. Мороз та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження практичних аспектів зміцнення фінансового стану та рівня фінансової безпеки підприємства за рахунок залучення внутрішніх ресурсів в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Варто окреслити, що джерелами, які є внутрішніми, слід вважати фінансові ресурси, котрі отримані за здійснені суб'єктом операційної та в результаті інвестиційної діяльності, тобто ресурсами, які не формує ринок капіталів.

Оптимізація грошових потоків господарства за рухом, зокрема прагнення до зростання потоків вхідних та скорочення потоків вихідних – один із шляхів залучення джерел фінансування, що є внутрішніми.

Так, зокрема внутрішніми джерелами, котрі використовуються для фінансування господарської діяльності є: грошові засоби, котрі вивільняються за зростання вхідних та скорочення вихідних потоків грошей.

Дослідження стосовно формування доходів господарства показало, що базовим доходом для ВСК «Злагода» є все ж таки виручка. Так, зокрема за структурою доходів господарства вона складає у 2016 р. – 95,6 %; 2017 р. – 99,2 % та у 2018 р. – 99,2 %. Поряд з доходами аналізу вимагають і витрати, що здійснюються підприємством. В процесі аналізу витрат встановили, що у 2018 р. витрати виробництва господарства збільшились на 67,7 % у порівнянні із 2016 р. Основне місце в структурі витрат посідає собівартість продукції.

Варто окреслити чинники, що впливають на обсяг витрат, що є внутрішніми: обсяги господарювання суб'єкту; структурованість, асортиментність продукції; структура виробнича; організованість стосовно руху вартості до споживача; розмір запасів; стан фінансів суб'єкту.

Зовнішніми чинниками стосовно здійснення впливу на витрати є: кредитний відсоток, котрий використовують з ціллю забезпечення запасів; ціни на послуги логістики; податки; амортизаційні норми; ставки сплати до фондів страхування.

Однак оцінка фінансового стану та внутрішніх фінансових резервів є не повною без визначення запасу фінансової міцності підприємства.

Аспект негативу стосовно фінансової стійкості пов'язаний з тим, що збільшився показник порогу рентабельності за абсолютним значенням за

аналізований період на 37364,9 тис. грн, зросла і його питома вага в операційному доході.

Таблиця 1

**Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості
ВСК «Злагода» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. до 2016 р.
Операційний дохід, тис. грн	65282	77156	106352	41070
Операційні витрати, тис. грн	57134	78062	96283	39149
у тому числі				
а) змінні витрати	40919	53404,4	64514,2	23595,2
б) постійні витрати	16215	24657,6	31768,9	15553,9
Маржинальний дохід, тис. грн	24363	23751,6	41837,8	17474,8
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	8148	-906	10069	1921
Коефіцієнт маржинального доходу у чистому доході	0,373	0,308	0,393	0,02
Поріг рентабельності, тис. грн	43472	80057,1	80836,9	37364,9
У % до операційного доходу	66,6	103,8	76,0	9,4
Зона фінансової стійкості, тис. грн	21810	-2901,1	25515,1	3705,1
Запас фінансової стійкості, %	33,4	-3,8	23,9	-9,5

Запас фінансової стійкості складав 33,4 % у 2016 р., а у 2018 р. даний запас скоротився до 23,9%, що вказує на нестабільність роботи господарства за критерієм стосовно забезпечення прибутковості діяльності операційної. Дані тенденції вказують на те, що підприємство не використовує внутрішні резерви фінансової стабілізації.

Висновки. Метою діяльності підприємства є отримання прибутку, який є найважливішим підсумковим показником результатів його діяльності і потужним внутрішнім фінансовим джерелом. У величині прибутку відображається якість всіх аспектів діяльності суб'єкта господарювання: технології і організації виробництва, системи управління та особливості діяльності. Управління витратами, яке забезпечує ефективність діяльності, фінансову та економічну стійкість підприємства на ринку посідає особливе місце у системі стратегічного управління прибутком і підприємством в цілому. Отже, для забезпечення економічно стійкого фінансового стану ВСК «Злагода» та скорочення суми витрат необхідно приділяти першочергову увагу заходам, спрямованим на: підвищення рентабельності продажу (у першу чергу за рахунок прийнятного скорочення операційних витрат); прискорення швидкості обертання оборотних активів; своєчасне оновлення матеріально-технічного складу основних засобів та проведення раціональної інвестиційної політики.

Список використаних джерел:

1. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства:

шляхи покращення / М. Ю. Аверіна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №9. – С. 92-100.

2. Булович Т. В. Управління санаційною спроможністю підприємства як передумова його виживання / Т. В. Булович // Вісник Хмельницького національного університету. - 2009. - № 4, Т. 2. - С. 161-167.

3. Конєва Н. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/16_13.pdf.

Волкова Я. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Краснікова О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті проаналізовані основні причини банкрутства та його наслідки для підприємства. Запропоновані основні напрямки попередження банкрутства.

Вступ. Нестійкий стан економіки, що спостерігається в останні роки, негативно впливає на фінансово-господарську діяльність багатьох підприємств. На сьогоднішній день існує тенденція до збільшення числа порушених справ про банкрутство. У сучасній економічній науці особливу увагу стали приділяти аналізу процесу банкрутства підприємств. Існує чітке розуміння того факту, що чим більше тенденцій у цій проблемі буде розглянуто, то тим ефективніші та відповідніші інструменти антикризового фінансового менеджменту будуть використовуватися. Це, у свою чергу, матиме позитивний вплив як на національні економічні інтереси, так і на процвітання світової економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження сутності банкрутства, причин та наслідків присвячено багато публікацій. Серед вітчизняних учених, які досліджували феномен банкрутства та відповідного антикризового менеджменту, слід відмітити роботи П.В. Брінь і А.Ю. Бондаренко, Є.В. Мниха, О. Одосія, І.В. Олександренка, Л.І. Іщука, Є.М. Руденка, В.В. Храпкіної, О.П. Чучко, І. Жук, А. Кругленко, А. Матвійчук, О. Терещенко, Т. Тесленко та ін. Вагомий внесок у розробку методик і критеріїв прогнозування банкрутства зробили такі провідні зарубіжні вчені як Е. Альтман, А. Бівер, Д. Дюран, Г. Кадиков, В. Ковальов, В. Кривеженко, Р. Ліс, І. Маник, Н. Сабліна, Р. Сайфуллін, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, У. Тимошенко, Г. Тішоу та ін.

Постановка завдання. Метою публікації є з'ясування причин банкрутства та обґрунтування шляхів його подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність будь-якого суб'єкта господарювання може призвести до кризових явищ на підприємстві, і як наслідок до банкрутства.

Саме тому, керівництво повинно акцентувати увагу на збереження стабільного становища підприємства у кризових умовах, застосування всіх можливих заходів щодо недопущення до банкрутства і подолання кризових ситуацій.

Для прогнозування ймовірності банкрутства використовуються багато методів. До основних належать:

1) визначення незадовільної структури бухгалтерського балансу підприємства за допомогою методів коефіцієнтного аналізу, формування комплексної бальної оцінки фінансового стану підприємства, визначення рейтингового числа, інтегральної рейтингової оцінки підприємства тощо;

2) система показників У.Бівера для оцінки фінансового стану з метою діагностики банкрутства та інші подібні системи показників;

3) моделі інтегральної оцінки загрози банкрутства підприємства, засновані на обліку найважливіших показників, що допомагають виявити кризовий фінансовий стан підприємства, двофакторна модель, Z-рахунки Е.Альтмана, спеціальні багатофакторні регресійні моделі на основі використання прийомів статистичного методу, який називають “аналізом множинних дискримінант”, тощо.

Запобігання банкрутству як один із шляхів попередження банкрутства, передбачає покращання управління, підвищення ефективності виробництва і конкурентоздатності продукції, що випускається, підвищення ефективності праці, покращання фінансово-економічних результатів діяльності. Таким чином, успіх реформування підприємства буде визначатись двома групами факторів: ефективністю створених державою умов та стимулів діяльності підприємства і запобіганням кризових явищ в економіці, а також ефективністю заходів, що приймаються підприємством по залученню і використанню ринкових механізмів і інструментів [1, с. 41].

Шляхи подолання банкрутства на будь-якому підприємстві включають в себе використання таких напрямів. Перший напрям – це попередження банкрутства. Передбачає застосування комплексної системи прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємства, яка у свою чергу передбачатиме:

– постійний моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства та середовища здійснення його діяльності (на мікро- та макрорівні)

— визначення основних ендогенних та екзогенних факторів, що можуть спровокувати виникнення банкрутства (іншими словами виявлення всіх потенційних загроз);

– проведення діагностики ймовірності банкрутства підприємства, а саме, виявлення негативних тенденцій розвитку, критичних відхилень (експрес-діагностика, фундаментальна діагностика);

– запровадження на підприємстві системи раннього попередження та реагування, завдання якої полягатиме у своєчасному інформуванні керівництва про потенційні загрози та ризики;

– використання основних вітчизняних та зарубіжних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємства (дискримінантний аналіз, експертна оцінка, SWOT-аналіз)

– запровадження на підприємстві прогнозування, як основного елемента визначення можливих кількісних і якісних змін стану підприємства (рівня розвитку в цілому, окремих напрямів діяльності) в майбутньому, а також альтернативних способів досягнення очікуваного стану;

– використання на підприємстві стратегічного планування, яке забезпечує конкретизацію його стратегії (базової стратегії як генерального напрямку розвитку) і досягнення сформульованих цілей на основі використання наявних переваг і створення нових;

– запровадження та систематичне проведення контролінгу на підприємстві, як спеціальної системи методів та інструментів функціональної підтримки менеджменту через інформаційне забезпечення, планування, контроль та внутрішній консалтинг.

Другий напрям передбачає подолання банкрутства. Він включає в себе активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації підприємства мобілізуючи всі наявні сили та ресурси, шляхом:

– проведення фінансової санації або фінансового оздоровлення підприємства шляхом послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

– проведення реорганізації, тобто повної або часткової заміни власників корпоративних прав підприємства, зміни організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідації окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступником.

– здійснення реструктуризації, тобто зміни структури підприємства, а також його елементів, що передбачає вдосконалення системи управління, фінансово-економічної політики компанії, її операційної діяльності, системи маркетингу та збуту, управління персоналом.

– ліквідація – припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного арбітражним судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Таким чином, запровадження напрямів попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства дасть змогу вчасно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники погіршення фінансового стану підприємства, знайти вихід зі скрутного становища та не допустити повної ліквідації підприємства [2, с. 685].

Висновки. Превентивні заходи можуть захистити підприємство від банкрутства та подальшої ліквідації шляхом попереднього виявлення кризових умов розвитку та застосування всіх необхідних контрзаходів для стабілізації його стану та покращення умов розвитку. Запропоновані напрямки попередження банкрутства покликані створити умови для ефективної діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек і загроз.

Список використаних джерел:

1. Воронкова Т. Є., Рибальченко Н. П. Банкрутство підприємства та шляхи його подолання. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія Економічні науки, № 2 (24), 2 т., 2017. С. 39-43.

2. Сукрушева Г.О., Папуцин В.М. Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. Мукачевський державний університет. Економіка і суспільство. Вип. 9, 2017. С. 682-686.

Гичка Я. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Прибудько (Касяненко) Т. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Краснікова О. М., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ОЦІНКИ

Анотація. У статті охарактеризовано різні підходи щодо визначення категорії «фінансовий стан». Визначено основні напрямки оцінки фінансового становища суб'єкта господарювання.

Вступ. Сучасні умови функціонування підприємств, що характеризуються посиленням конкуренції, підвищенням динамічності зовнішнього середовища, збільшенням кількості підприємств, відносно яких ініціюється процедура банкрутства, зростанням ризиків, обумовлених глобалізацією, та іншими викликами обумовлюють необхідність підвищеної уваги до управління фінансовим станом підприємства і впровадження превентивних антикризових заходів. Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір прибутку багато в чому залежить від платоспроможності. Враховують фінансовий стан і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок. Базою для обґрунтування і прийняття оптимальних управлінських рішень може бути тільки глибокий комплексний аналіз діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У працях зарубіжних і вітчизняних економістів досліджено широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансово-економічного стану підприємства, його оцінюванням та управлінням. Дослідженню значення та особливостей оцінювання фінансового стану на підприємстві присвячено ряд праць таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: В. П. Багрова, М. І. Баканова, Л. Д. Білик, І. М. Бойчик, І. А. Бланка, Ю. Брікхема, В. З. Бугая, Ф. Ф. Бутинця, О. С. Галушко, Я. І. Єлейка, В. М. Івахненко, О. М. Кандибко, М. Я. Коробова, М. Л. Лапішко, Л. А. Лахтіонової, Л. М. Лях, Ю. І. Ляшенко, Є. В. Мних, Е. В. Негашева, Л. П. Пелипенко, А. М. Поддєрьогіна, В. О. Подолянської, С. Ф. Покропивного, Л. В. Руденко, Г. В. Савицької, В. П. Савчук, Р. С. Сайфуліна, С. Я. Салига, Т. С. Самовженко, С. Н.

Селезньової, Р. Сміта, Ю. М. Тютюнника, А. В. Чупіса, В. В. Чепурко, А. Д. Шеремета, О. В. Яріш.

Постановка завдання. Метою статті є комплексне дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства з точки зору досягнутих фінансових результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості при забезпеченні безпечного рівня ліквідності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки є актуальною і сьогодні, оскільки з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, тобто його досягнення, а з другого боку – визначає передумови розвитку підприємства. Тому дане питання було розглянуто у працях багатьох економістів, як вітчизняних так і зарубіжних, і особлива увага приділялася питанням пов'язаних не тільки з аналізом фінансового стану, а й з його оцінкою та управлінням.

Вважаємо, що оцінці фінансового стану підприємства необхідно приділяти особливу увагу через наступні обставини:

- по-перше, усі аспекти діяльності неодмінно знаходять своє відображення у фінансовому стані підприємства і формують його фінансову безпеку;

- по-друге, фінансові ризики є найбільш небезпечними для підприємства, оскільки можуть привести до ініціації процедури банкрутства, переходу власності або ліквідації підприємства;

- по-третє, фінансовий стан підприємства оцінюється кількісними показниками (фінансовими коефіцієнтами), які можуть бути легко розраховані і, головне, мають однозначну інтерпретацію.

Саме тому, на наш погляд, безперервний моніторинг фінансового стану підприємства є першочерговою регулярною процедурою в управлінні підприємством.

Щодо визначень поняття «фінансового стану» науковцями, то переважна більшість із них повторюють трактування за Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Вони визначають це поняття як комплексне, що характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.

У той же час діагностика фінансового стану підприємства стикається з рядом труднощів. До їх числа відносяться:

- недостатня обґрунтованість критичних значень окремих фінансових показників, перевищення (не досягнення) яких свідчить про фінансові проблеми;

- складність формування показника, що комплексно характеризує фінансовий стан підприємства і має економічну інтерпретацію;

- складність ідентифікації стану підприємства за результатами оцінки (стійке, кризове, передкризове, фінансова катастрофа та ін.);

- нерівнозначність окремих оцінних показників, суб'єктивність

встановлення їх значущості;

– недостатня обґрунтованість відбору показників, що використовуються для оцінки фінансової незалежності підприємств: у більшості випадків вони традиційні і дозволяють діагностувати тільки поточний стан, але не оцінюють динаміку, а також слабкі сигнали наявності проблем.

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств [1] Кредитори та інвестори аналізують фінансовий стан підприємств, щоб мінімізувати свої ризики за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок. У результаті фінансового аналізу ми одержуємо певну кількість основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства [3].

Кількісно оцінка фінансового стану підприємства вимірюється системою показників, на підставі яких здійснюється його оцінювання (рис. 1).

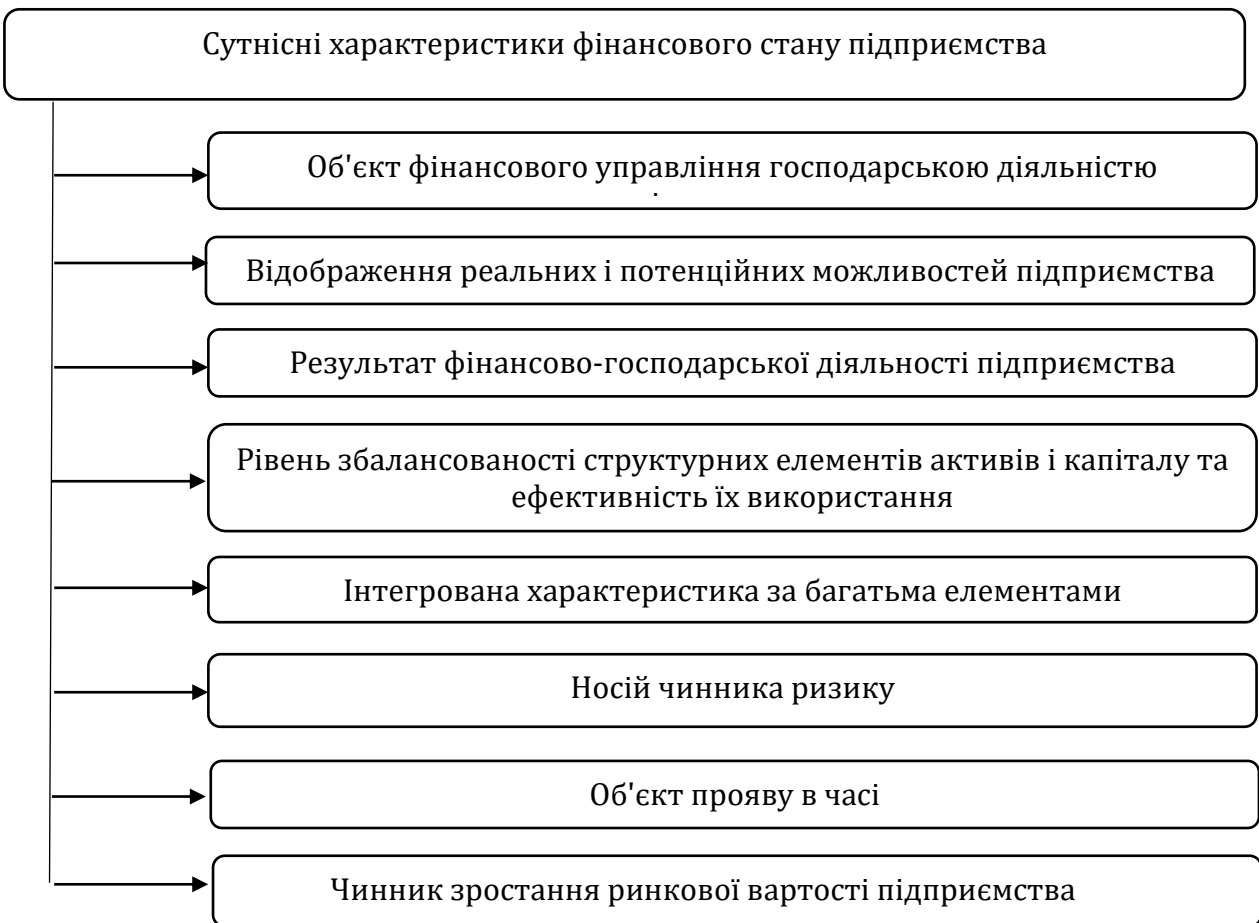

Рис. 1. Сутнісні характеристики фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика його діяльності в певний період, яка визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому.

У сучасних умовах функціонування підприємств зростає актуальність питань, пов'язаних із всебічністю оцінювання фінансового стану з позиції складових елементів, які найсуттєвіше його характеризують [5].

Таким чином, фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. У найконцентрованішому вигляді фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступень раціональності їх розміщення для здійснення ефективності господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [4].

Поняттю фінансовий стан є тотожними поняття фінансового положення, фінансової стійкості, фінансового результату. При цьому акцент робиться на здатності підприємства забезпечувати власну платоспроможність, покривати свої зобов'язання та витрати діяльності, створювати новий продукт з наявних ресурсів і отримувати при цьому дохід [2].

Комплексна оцінка фінансового стану – це розгляд кожного показника, одержаного в результаті фінансового аналізу, з погляду відповідності його фактичного рівня нормальному для обраного підприємства рівню, ідентифікація чинників, що вплинули на величину показника і визначення необхідної величини показника на перспективу і засобів її досягнення

Висновок. Отже слід відмітити, що до заходів, що забезпечують покращення фінансового стану, слід віднести:

1. Підвищення рівня прибутковості (усунення збитків). В більшості випадків дані заходи є наслідком технічного оздоровлення та передбачають ефективне функціонування системи збуту товарів та формування собівартості. Для збиткових підприємств, що мають труднощі з проведенням технічного оздоровлення, комплекс заходів стосовно підвищення рівня прибутковості має спиратися, насамперед на детальний аналіз факторів, що формують фінансовий результат, а також ліквідацію тих виробництв (виробничих комплексів), діяльність яких є збитковою або при реалізації продукції яких підприємство не покриває змінні витрати на її виробництво (відсутній маржинальний дохід).

2. Зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства. Досягається шляхом формування оптимальної структури капіталу, що можна досягти шляхом зростання суми власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку або додаткових внесків учасників, а також виваженої політики керівництва стосовно використання для фінансування своєї діяльності зовнішніх ресурсів.

3. Дотримання відповідних рівнів платоспроможності та ліквідності через наявність паритетного співвідношення між обсягами зобов'язань, що мають бути погашені та обсягом платіжних засобів, що можуть бути для цього використані. В цей час може мати місце тимчасова неплатоспроможність окремих суб'єктів господарювання, що в жодній мірі не означає наявності ознак кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент / А. Б. Гончаров. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 240 с.

2. Жежера М. Порівняльна характеристика методики проведення аналізу фінансового стану підприємства в Україні та за кордоном / М. Жежера //

Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 5. – С. 23-25.

3. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2004. – 152 с.

4. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // Економіка та держава. – 2008. – № 12. – С. 61 –62.

5. Перекрест Т. В. Фінансовий стан підприємства: оцінювання та пропозиції поліпшення / Перекрест Т. В. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. – № 5. – С. 124 – 132.

Горбонос Н. П., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ФАКТОРИ, ЯКІ НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ

Анотація. В статті проаналізовані різні підходи вчених до трактування поняття фінансова стійкість. Виявлені фактори, які впливають на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Запропоновані напрямки її забезпечення.

Вступ. Кожен суб'єкт господарювання прагне підтримувати стійкий фінансовий стан. Фінансова стійкість підприємства формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в рамках якого діє підприємство, так і результатами його функціонування, його активного та ефективного реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів. Оцінка фінансової стійкості дозволяє з'ясувати, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами на протязі періоду, що передував цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав умовам ринку та потребам самого підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може привести до відсутності у компанії коштів для подальшого розвитку, а надмірна – перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства надмірними запасами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансової стійкості на підприємстві вивчали відомі вітчизняні та закордонні вчені: Крухмаль О. В., Цал-Цалко Ю. С., Савицька Г. В., Базилінська О. Я., Привалов В. П., Шаблиста Л. М., Коваленко В. В., Павловська О. В., Фролова Т. О., Ковальов А. І. та багато інших. Аналіз праць вказаних авторів показав, що разом з достатньою глибокою спрацьованістю, має місце дискусійність а також суперечливість підходів до трактування терміну «фінансова стійкість».

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємств, а також узагальнення поняття фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке

змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику [4, с. 486]. Оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі його фінансової стабільності і незалежності, а також аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності. На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори: стан підприємства на товарному ринку; конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг); ділова репутація підприємства; залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій.

На фінансову стійкість підприємства впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. До зовнішніх факторів слід віднести економічні умови суб'єкта господарювання; політична стабільність в країні; розвиток техніки і технологій; платоспроможний попит споживачів; економічна і фінансово-кредитна законодавча база; галузева належність; соціальна і екологічна ситуація в суспільстві; податкова політика; рівень конкуренції на ринку; ступінь розвитку фінансового і страхового ринку.

До внутрішніх факторів належать: одержання довгострокового кредиту, інвестування капіталу, отримані прибутки і амортизаційні відрахування, скорочення дебіторської заборгованості, скорочення запасів, повернення наданих позик, продаж необоротних активів.

Аналіз наукових досліджень показав, що існують суперечки щодо визначення поняття «фінансова стійкість». Наприклад, Маркін Ю. П. характеризує фінансову стійкість підприємства як фінансову незалежність і відповідність активів та зобов'язань до фінансових та управлінських цілей [4, с. 419]. Недосекін С. В. та Іванов М. А. вказують, що фінансова стійкість підприємства це здатність управління функціонувати та розвиватися для підтримки балансу активів і пасивів в нестабільному внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке гарантує стійку платоспроможність, інвестиційний інтерес та допустимий рівень ризику [5]. На думку Курочкина Д.В., фінансова стабільність є частиною фінансової стійкості підприємства, баланс фінансових потоків, наявність коштів, які дозволяють підприємству зберігати свою активність в нестабільних умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, а також наявність кредитів на мінімальному рівні ризику для власників [3].

Крухмаль О. В. вважає, що фінансова стійкість передбачає здатність системи протистояти зовнішнім факторам впливу [2]. Цал-Цалко Ю. С. що це стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність [9]. Савицька Г. В. переконує, що фінансова стійкість - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах припустимого рівня ризику [7]. Ковальов А. І, Привалов В. П. вважають

що це фінансова незалежність підприємства, тобто здатність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперервного процесу діяльності [1]. Павловська О. В., Фролова Т. О. дають наступне трактування : фінансова стійкість – це відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції [6, 8].

Фінансова стійкість є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції. Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів коштів, які дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з працівниками, кредиторами, постачальниками. Іншими словами, підприємство буде фінансово стійким, якщо величина його вхідних грошових потоків від операційної діяльності буде значно перевищувати вихідні грошові потоки. Виходячи з наведеного, можна зробити висновок, що одним з важливих компонентів фінансової стійкості є наявність необхідної кількості фінансових ресурсів, які можна сформуванати лише за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку.

Висновки. Головна мета в управлінні фінансовою стійкістю полягає в забезпеченні фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику. Отже, процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій. Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості потрібно здійснювати ефективне управління нею.

Список використаних джерел:

1. Ковальов А. І., Привалов В. П. Аналіз фінансового стану підприємства. 2 вид., перобл., доп. М. : Центр економіки і маркетингу, 2002. 188 с.
2. Крухмаль О. В., Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. Монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 198 с.
3. Курочкін Д. В. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства. Сучасна економіка. 2011. № 1. С. 107–112.
4. Маркін Ю. П. Економічний аналіз: керівництво. 3 вид., Москва: Видавництво «Омега-Л», 2011. 450 с.
5. Недосекін С. В., Іванов М. А. Фінансовий стан підприємства: сутність та організація в сучасних умовах. Вісник РГАЗУ. 2011. Частина 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011%281%29/economics/020.pdf>
6. Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самоств. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2002. 388 с
7. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч.

посіб. 2-ге видан., випр. і доп. К., 2005. 662 с.

8. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 253 с.

9. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

Громович Ю. Г., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Діденко Т. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Дорошенко А. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Анотація. *Визначено основні підходи щодо оцінки власного капіталу підприємства. Охарактеризовано підходи щодо оптимізації структури капіталу.*

Вступ. Однією з найважливіших проблем, що стоять перед підприємством, незалежно від його форми власності, є проблема формування фінансового капіталу підприємства. Перед керівництвом підприємства постає низка завдань, першочерговим з яких є побудова оптимальної структури джерел фінансування. Для цього, на нашу думку, необхідно детально вивчити ефективність управління джерелами фінансування, зокрема особливу увагу звернути на пошук шляхів збільшення власного капіталу та залучення позикового капіталу. Дана проблема набуває надзвичайної актуальності в період пост кризового стану вітчизняної економіки. Тому для забезпечення ефективної діяльності підприємства, необхідно детально проаналізувати способи та джерела формування фінансового капіталу з метою пошуку способів вдосконалення та оптимізації його структури.

Фінансова стабільність формує імідж господарюючого суб'єкта, є його візитною карткою. Успіх будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності, багато в чому залежить від правильного вибору джерел формування, напрямків розподілу й використання капіталу, що знаходиться у розпорядженні підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення власного капіталу для підприємств зокрема висвітлено в працях таких українських та зарубіжних вчених: А. І. Балабанова, І. Т. Балабанова, О. М. Бандурка, В. П. Белоліпецького, Н. П. Злепко, М. Я. Коробова, Т. О. Кізима, Л. Т. Лахтіонової, І. О. Мерзлякова, С. В. Мочерного, П. І. Орлова, К. Я. Петрова, П. А. Стецюка, М. М. Тріпак, С. В. Хачатуряна, Г. Я. Шахової, С. І. Юрія. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності власного капіталу та процесів його формування і використання внесли вітчизняні вчені-економісти: М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, О. Д. Василик, А. І.

Даниленко, А. Г. Загородній, І. В. Зятковський, Л. А. Костирко, Г. Г. Нам, С. Я. Огородник, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, А. М. Поддєрьогін, О. Р. Романенко, В. К. Сенчагов, В. М. Федосов В. М. та інші. але тема капіталу залишається актуальною в процесі динамічного розвитку економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних основ та практичних аспектів аналізу власного капіталу, висвітлення сучасних проблемних питань аналізу ефективного використання власного капіталу, які постали перед учасниками підприємства; розкриття питань щодо економічної ефективності підприємства під час економічних перетворень та шляхи підвищення ефективності використання капіталу підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного функціонування господарської діяльності підприємствам і організаціям з різною формою власності і організаційною структурою необхідно володіти, і вміти доцільно використовувати капітал. Відповідно до того, як розвивались економічні, фінансово-господарські відносини, грошово-кредитні системи, фінансові цінності і те, що розуміли під основою функціонування господарської діяльності, капітал ототожнювався з майном; володінням землею і вкладеними в неї коштами; накопиченими запасами, що призначені для виробництва і приносять дохід; накопиченою працею; запасами золота тощо. Але і на сьогодні у науковців існують різні погляди відносно сутності даної категорії. У табл. 1. узагальнено сутність поняття «власний капітал».

Дослідження власного капіталу потребує з'ясування сутності капіталу. Найважливішими аспектами розкриття сутності капіталу є економічний, юридичний, обліковий

Власний капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й багатозначністю розбіжностей в яких він виступає. Це потребує відповідної систематизації даних видів.

Таблиця 1

Сутність поняття «власний капітал»

Сутність поняття	Автор, джерело
Власний капітал – це сума внесків (вкладів) засновників, що відображає обсяг прав власності, оцінених за ринковою вартістю на момент створення господарюючого суб'єкта, та вартість, яка одержана в результаті ефективної діяльності підприємства, зокрема нерозподілений прибуток, безоплатно одержані активи і суми дооцінки необоротних активів	Нужна О. А.
Власний капітал - частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань	НП(С)БО 1
Власний капітал – первісна форма капіталу; сукупність авансованих органічно взаємопов'язаних ресурсів, взятих на всіх стадіях їх кругообігу, що забезпечують функціонування підприємства на всіх його напрямках	Андрійчук В. Г.
Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, які без визначення строку повернення внесені його засновниками або залишені ними на підприємстві із чистого прибутку	Школьник І. О.

Загальні визначення джерел власного капіталу набувають специфічних

особливостей залежно від організаційно-правової форми відповідного підприємства. Ці особливості зумовлені насамперед нормами законодавства, якими встановлено організаційні форми підприємств, та вимогами щодо порядку формування та руху власного капіталу цих підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Джерела (елементи) власного капіталу на сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання

Назва джерел (елементів) власного капіталу	Господарські товариства	Приватні підприємства	Державні підприємства	Кооперативи	Фермерські господарства
Зареєстрований (статутний) капітал	+	+	+	-	-
Зареєстрований (пайовий капітал)	-	-	-	+	+
Капітал у дооцінках	+	+	+	+	+
Емісійний дохід	+	-	-	-	-
Резервний капітал	+	+	+	+	+
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	+	+	+	+	+
Неоплачений капітал	+	-	-	-	-
Вилучений капітал	+	-	-	-	-

Створюється підприємство з метою отримання прибутку і реалізувати і реалізувати цю мету воно може лише за умови збереження свого капіталу.

Утворюється власний капітал двома шляхами:

– внесенням власниками підприємства грошових коштів та інших активів;

– нагромадженням суми доходу, що залишається на підприємстві.

Джерелами утворення власного капіталу є:

– внески власників у вигляді грошових коштів та інших активів;

– накопичення сум нерозподіленого прибутку, що залишається в підприємстві;

– конвертування зобов'язань;

– дооцінка необоротних активів;

– одержання активів у формі дарчого капіталу.

За рівнем відповідальності власний капітал поділяють на: зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал.

Капіталізація чистого прибутку дозволяє розширити діяльність підприємства за рахунок власних, більш дешевих джерел фінансування. Розміри капіталізації чистого прибутку дають змогу оцінити темпи зростання власного капіталу підприємства, розкрити факторну структуру цього зростання та оцінити запас фінансової стійкості таких важливих показників, як рентабельність випущеної, реалізованої продукції та окремих її видів,

оборотність усіх активів. Складові власного капіталу відображають вартість активів, які власники (засновники) передали в розпорядження підприємства як внески, а також залишки створеної додаткової вартості у формі нерозподіленого прибутку, вартість активів, одержаних підприємством у своє розпорядження ззовні (від інших осіб) без повернення, та суму дооцінки необоротних активів. Отже, власний капітал підприємства може формуватися як завдяки зовнішнім, так і внутрішнім джерелам коштів.

Висновки. Враховуючи результати проведених теоретичних досліджень» пропонується впровадити наступні заходи по удосконаленню структури капіталу підприємства: забезпечити відповідність капіталу, який залучається, обсягу активів, які формуються на підприємстві, тобто оборотних і необоротних активів; забезпечити оптимальність структури капіталу з позицій ефективного функціонування; забезпечити мінімізацію витрат з формування капіталу з різних джерел, така мінімізація здійснюється в процесі управління вартістю капіталу і структурою капіталу; забезпечити високоефективне використання капіталу в процесі господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Хмелевська А.В. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку. Сталий розвиток економіки. / Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. / 2011. № 4. С. 192–194.

2. Пилипенко О.І. Облік та аналіз власного капіталу: теорія і практика : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2005. 20 с.

3. Вівчар О.Й., Саварин В.М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19. С. 146–150.

4. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (5). С. 146–150.

*Думанський Є. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту*

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ТА НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розкрито основні напрями та завдання управління оборотними і необоротними активами підприємства. Проаналізовано етапи політики управління грошовими коштами, дебіторською заборгованістю, запасами, а також необоротними активами підприємства.

Вступ. Вміння правильно розпоряджатися активами, обирати оптимальну політику управління ними є запорукою ефективного розвитку суб'єкта господарювання у майбутньому. Активи підприємства – це економічні ресурси у формі сукупних матеріальних цінностей, які використовуються в

господарській діяльності з метою отримання прибутку. Проблема ефективного управління активами є притаманною не лише для вітчизняних підприємств. На думку вчених-економістів в основі краху більшості західних компаній лежить відсутність абсолютно ліквідних активів (грошових коштів), а не відсутність замовлень. Україна переживає етап становлення ринкової економіки, як наслідок, багато підприємств опинилися в кризовому стані. Ефективність роботи підприємства залежить, як відомо, від багатьох факторів: попиту на продукцію, що випускається; конкурентоспроможності; технічного рівня виробництва та його відповідності сучасним вимогам; кваліфікації виробничого і управлінського персоналу тощо. Поряд з цим, проблема стратегії управління оборотними та необоротними активами займає одне з першочергових місць в діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінки ефективності використання активів підприємства та управління ними займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти: І. Балабанов, П. Бечко, М. Білик, І. Бланк, В. Бочаров, Е. Брігхем, Ван Хорн Дж., Л. Демчук, В. Ковальов, М. Коробов, М. Крейніна, О. Кузнєцова, М. Прищепа, І. Філон, В. Шило та інші.

Постановка завдання. Головною метою даної статті є виділення основних критеріїв та завдань в управлінні оборотними та необоротними активами підприємства та вибір оптимальної стратегії. Зокрема, ключовою у реалізації стратегії підприємства є проблема достатності оборотних активів, механізм їх планування і поповнення, аналіз ефективності використання, а також правильного формування політики управління активами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління активами підприємства включає в себе наступні складові: формування та управління фінансово-експлуатаційними потребами в обігових коштах; управління дебіторською заборгованістю; стратегію фінансування поточних активів; управління джерелами формування оборотного капіталу; управління необоротними активами; управління фінансуванням необоротних активів; управління грошовими коштами і короткостроковими фінансовими вкладеннями тощо.

Аналізуючи вище зазначене, можемо констатувати, що в управлінні оборотними активами, в першу чергу, має передбачатись визначення оптимальної їх величини, розробка варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними активами підприємства мають стати: забезпечення безперебійної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування; прискорення обороту оборотних активів; зменшення періоду обертання активів; максимізація прибутку підприємства при збереженні його ліквідності та платоспроможності.

Головним завданням управління оборотними активами підприємства є їх нормування. Зменшити загальну потребу в оборотних активах підприємства можна шляхом розробки ефективної політики управління дебіторською

заборгованістю. Невиправдано велика дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її певного рівня може призвести до втрати платоспроможності підприємства і, навіть, до зупинки виробництва. Така ситуація досить характерна для національної економіки з її хронічними неплатежами.

Одним із дієвих заходів зменшення дебіторської заборгованості є надання знижок покупцям за умови швидкої оплати продукції, товарів, робіт та послуг. Багато підприємств використовують цей інструмент для прискорення повернення дебіторської заборгованості, однак роблять це без серйозних розрахунків, допускаючи при цьому помилки. Застосування механізму надання знижок за умови швидкої оплати доцільне лише постійним покупцям та замовникам при суровому дотриманні ними розрахунково-платіжної дисципліни. Факторингові операції в сучасних умовах практично не використовуються, що пояснюється високим ризиком неповернення дебіторської заборгованості, досить високими цінами на факторингові послуги, хоча і за кордоном ціни на подібні послуги вищі, ніж, наприклад, процентна ставка банківського кредиту.

Управління власними грошовими коштами і способи залучення грошових коштів в оборот підприємства є найменш розробленим в національній практиці. У світовій практиці досить широко використовується спосіб резервування власних оборотних активів в цінні папери, що легко реалізуються. Для розрахунку оптимальної величини продажу цінних паперів використовуються моделі Баумоля, Міллера-Орра та інші, що дозволяють планувати як стабільні так і змінні грошові потоки [2, с. 205]. На жаль, цей метод управління грошовими потоками поки що недоступний більшості національних виробників через відсутність в країні надійних цінних паперів, традиційної недовіри до фінансових інструментів тощо. При наявності на підприємстві розробленої ринкової стратегії поведінки залучення капіталу збільшує можливості фірми по розширенню діяльності, дозволяє використати ефект фінансового важеля, підвищити рентабельність власного капіталу. В іншому випадку банківські кредити замість забезпечення росту компанії, її фінансового оздоровлення можуть спровокувати кризову ситуацію.

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства відбувається зміна величини його необоротних активів. Ця зміна пов'язана з підвищенням потенціалу підприємства, переходом на нові організаційні і виробничі технології виготовлення продукції, вдосконалення системи реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг. В даному випадку доцільно визначити оцінку тенденцій зміни необоротних активів підприємства з позиції як підприємства в цілому, так і його функціональних підрозділів.

До основних етапів політики управління необоротними активами підприємства належать: аналіз операційних необоротних активів підприємства в попередньому періоді; оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства; забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів підприємства; забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства; формування принципів і оптимізація структури джерел

фінансування необоротних активів тощо [1, с. 259].

Як цільову функцію управління необоротними активами підприємства доцільно використовувати функцію, що максимізує кінцеві фінансово-економічні показники діяльності підприємства. При цьому обмеженнями цільової функції ефективності будуть показники якості виробленої продукції, технологічні і виробничі чинники діяльності підприємства. Виходячи з цього, формують політику управління необоротними активами підприємства.

Політика управління необоротними активами суб'єкта господарювання являє собою частину загальної фінансової політики підприємства і полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного оновлення основних засобів, нематеріальних та інших необоротних активів і ефективного їх використання. При розробці перспективних планів ефективного управління необоротними активами підприємство повинно враховувати фактори, що призводять до змін їх величини та обсягів довгострокових фінансових вкладень.

Висновки. Отже, ефективна система управління оборотними і необоротними активами, організована з урахуванням певних принципів, є запорукою високих темпів розвитку підприємства, досягнення необхідних кінцевих результатів його фінансово-господарської діяльності. Таким чином, всі розглянуті напрями та завдання управління оборотними та необоротними активами підприємства найтіснішим чином взаємозалежні, хоча окремі з них і носять різносторонній характер. Тому в процесі управління активами окремі завдання повинні бути узгоджені між собою для найбільш ефективної реалізації його головної мети. Ефективний механізм управління активами дозволяє в повному обсязі реалізувати поставлені перед ним мету й завдання, сприяє результативному здійсненню функцій цього управління.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : підруч. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 520 с.
2. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за ред. Г. Г. Кірейцева. Київ : ЦУЛ, 2002. 496 с.

*Загривіна Є. В., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр;
Бриль А. Ю., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Чип Л. О., к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень*

ЗМІСТ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

Анотація. У статті охарактеризовано різні підходи щодо визначення категорії «витрати». Досліджено основні підходи щодо класифікації витрат та їх оцінки

Вступ. Функціонування підприємства в умовах ринкової економіки актуалізує проблему раціонального витрачання ресурсів, докорінного поліпшення управління витратами для забезпечення конкурентоспроможності продукції. Витрати на виробництво продукції, робіт (послуг) є індикатором

діяльності підприємства; збільшення витрат може означати як зміни ситуації на ринку, так і недоліки у процесі виробництва.

Будь-яке підприємство, починаючи процес виробництва або приймаючи рішення щодо його розширення, повинне бути впевнене в його прибутковості. Порівняння витрат і результатів діяльності дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння виникають непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, прийнятті важливих управлінських рішень, визначенні оптимальних обсягів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також цін на продукцію, (роботи, послуги).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методичні засади бухгалтерського обліку виробництва та витрат в умовах удосконалення вітчизняної облікової системи, її гармонізації з міжнародними стандартами обліку і звітності досліджували провідні учені-економісти: С. Ф. Голов, В. М. Жук, Г. Г. Кірейцев, М. М. Коцупатрий, М. Г. Михайлов, В. І. Моссаковський, М. Ф. Огійчук, В. М. Пархоменко, П. Т. Саблук, Л. К. Сук та інших. Але разом з цим існує низка невирішених методологічних і практичних питань, пов'язаних з веденням обліку виробництва.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розробці й обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики та організації обліку й аналізу витрат виробництва та виходу продукції тваринництва суб'єктами господарювання

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі своєї господарської діяльності підприємство несе різні витрати. Дуже важливу роль при виробництві продукції тваринництва має правильне планування та облік витрат, який необхідний для обчислення собівартості продукції.

До числа основних принципів формування системи функціонального управління витратами відносить наступні: використання функціонального підходу, відповідно до якого з реалізацією кожною загальною функцією асоціюється виникнення визначених витрат; забезпечення відповідності організаційної структури управління підприємством функціональному підходу до діяльності підприємства шляхом формування функціонально-структурної організації підприємства; використання стандартів витрат; застосування бюджетного методу управління витратами.

Основними елементами управління собівартістю продукції є прогнозування й планування, нормування витрат, облік і калькулювання, аналіз і контроль за собівартістю. Особливого значення набуває необхідність удосконалення обліку та контролю процесу виробництва продукції, побудови раціональної системи обліку витрат для інформаційного забезпечення управління підприємством.

Для створення впорядкованої структури витрат необхідно здійснювати їх класифікацію: розподіляти за групами так, щоб витрати узагальнювали інформацію в найбільш зручній і корисній для управління формі [13].

Розглянемо склад і структуру витрат ПрАТ «Агрофорт» при виробництві продукції (товарів, робіт, послуг) у табл. 1.

Відповідно до проведених розрахунків протягом 2016 – 2018 рр.

відбулося зростання витрат на виробництво досліджуваного підприємства на 171 млн 694,9 тис. грн, або у 2,1 рази. При цьому витрати на виробництво продукції тваринництва зросли на 30 млн 794,4 тис. грн, або це 64,7 %.

Таблиця 1

Склад і структура витрат ПрАТ «Агрофорт» при виробництві продукції (товарів, робіт, послуг) за 2016 – 2018 рр.

Елементи витрат	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+, -) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги пунктів	2018 р. у % до 2016 р.
1. Продукція рослинництва	114982,7	70,7	186413,9	63,6	255883,2	76,6	+140900,5	+5,8	у 2,2 р.б.
1.1. Зернові та зернобобові	30593,8	18,8	115201,6	39,3	147983,0	44,3	+117389,2	+25,5	у 4,8 р.б.
1.2. Боби сої	30969,7	19,1	24625,3	8,4	23997,9	7,2	-6971,8	-11,9	-22,5
1.3. Насіння ріпаку	12377,7	7,6	12693,3	4,3	22239,2	6,7	+9861,5	-1,0	+79,7
1.4. Насіння соняшнику	30583,0	18,8	31669,2	10,8	54173,2	16,2	+23590,2	-2,6	+77,1
1.5. Буряк цукровий	10458,5	6,4	2224,5	0,8	7489,9	2,2	-2968,6	-4,2	-28,4
2. Продукція тваринництва	47562,3	29,3	106532,5	36,4	78356,7	23,4	+30794,4	-5,8	+64,7
2.1. Жива маса приросту великої рогатої худоби	25472,6	15,7	55329,9	18,9	29579,4	8,8	+4106,8	-6,8	+16,1
2.2. Молоко від усіх сільськогосподарських тварин	22089,7	13,6	51202,6	17,5	48777,3	14,6	+26687,6	+1,0	у 2,2 р.б.
Всього витрат	162545,0	100,0	292946,4	100,0	334239,9	100,0	+171694,9	-	у 2,1 р.б.

Серед елементів витрат можна відмітити що на галузь тваринництва підприємство витрачало лише на виробництво молока та приріст великої рогатої худоби. Протягом всього періоду частка витрат на виробництво продукції тваринництва коливалася в межах 23,4-36,4 % від загального їх обсягу.

Динаміка та структура витрат на виробництво у галузі тваринництва ПрАТ «Агрофорт» наведено у табл. 2.

За даними табл. 2 видно, що прямі матеріальні витрати за досліджуваний період збільшилися на 21 млн 650 тис. грн (67,4 %) і станом на кінець 2018 року становили 53 млн 792 тис. грн.

Таким чином узагальнююче проведене дослідження, щодо структури та динаміки витрат слід зазначити на існуванні тенденції до зростання загального їх обсягу та переважанні їх в структурі витрат по статті «Корми». Проте така динаміка обумовлюється не зниженням рівня ефективності виробництва, а розширенням масштабів діяльності через зростання чисельності поголів'я.

**Динаміка та структура витрат на виробництво у галузі тваринництва
ПрАТ «Агрофорт» за 2016 – 2018 рр.**

Елементи витрат	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+, -) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, в.п.	у % до 2016р.
Прямі матеріальні витрати	32142	67,6	74355	69,6	53792	68,7	+21650	+1,1	+67,4
Прямі витрати на оплату праці	7179,3	15,1	15589,7	14,6	12975,3	16,6	+5796	+1,5	+80,7
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати	8241	17,3	16850,3	15,8	11589,4	14,8	+3348,4	-2,5	+40,6
Разом	47562,3	100	106795	100	78356,7	100	+30794,4	-	+64,7

Висновок. Отже, поглиблення спеціалізації господарств сприяє підвищенню економічної ефективності. Проте нині першочергового значення набуває впровадження досягнень науково-технічного прогресу, які забезпечують інтенсифікацію виробництва.

До економічних факторів належать:

1. Інтенсифікація сільського господарства.
2. Прискорений науково-технічний прогрес, розвиток виробничої інфраструктури.

4. Удосконалювання економічних відносин і умов роботи в сільському господарстві:

- управління й планування в галузі;
- система заготівель;
- ціноутворення;
- матеріальне стимулювання за підвищення якості роботи й продукції;
- відповідальність за результати господарсько-фінансової діяльності.

5. Удосконалювання взаємин між сільськогосподарськими, промисловими й заготівельними підприємствами всіх галузей, що входять до складу АПК, підвищення їхньої взаємної відповідальності за збільшення виходу кінцевої продукції й зниженню витрат на її виробництво.

6. Суворе дотримання режиму економії, зниження собівартості продукції, підвищення її якості.

7. Основним напрямком підвищення економічної ефективності виробництва є ріст продуктивності тварин при ощадливому витрачанні матеріально-грошових коштів на вирощуванні тварин.

В останні роки, внаслідок використання екстенсивних факторів розвитку тваринництва, знижується ефективність діяльності тваринництва України. Для підвищення ефективності та його стабільного розвитку основна діяльність в аграрних формуваннях має бути направлена на інтенсифікацію галузі, широке впровадження інноваційного механізму. Це призведе до зростання

середньодобових приростів живої маси тварин. Підвищення середньодобових приростів, вдосконалення цінової політики безпосередньо впливатиме на зростання ефективності тваринництва.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Т. Ю. Класифікація загальновиборничих витрат та підходи до їх поділу на постійні та змінні / Т. Ю. Бондаренко. // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(1).
2. Грінченко, А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати [Текст] / А.В. Грінченко // Економічний форум. 2012. № 3 / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2012_3/1.pdf

Зоря С. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту;

Карайбіда Е. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Різік С. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. У статті розкрито сутність поняття фінансової стійкості, визначено внутрішні та зовнішні фактори впливу та її рівень. Досліджено основні етапи оцінки фінансової стійкості. Проведено оцінку основних показників що відображають фінансову стійкість підприємства в розрізі показників структури джерел формування капіталу, стану оборотних активів й основного капіталу та визначено тип фінансової стійкості. Запропоновано шляхи підвищення фінансової стійкості з метою забезпечення стабільності функціонування підприємства в довгостроковій перспективі.

Вступ. В умовах збитковості реального сектору економіки, актуальності набуває питання оцінки фінансової стійкості підприємств суб'єктів господарювання з метою формування перспективних напрямків її забезпечення. Формування оптимальної як структури так і вартості джерел фінансування суб'єктів господарювання, а також раціонального їх використання є ключовим фактором підвищення ефективності використання матеріальних, фінансових та трудових ресурсів.

Фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його фінансового стану, яка в той же час, визначає рівень ефективності фінансового управління. Найважливішою формою фінансової стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах динамічних змін внутрішнього і зовнішнього середовища. Проте, для цього господарюючий суб'єкт повинен сформувати гнучку структуру фінансових ресурсів, а за необхідності мати можливість мобілізувати позикові кошти ззовні, тобто бути кредитоспроможним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розв'язанню проблем

пов'язаних із оцінкою фінансової стійкості, як критерію ефективного функціонування підприємств, присвячені праці відомих вчених економістів, зокрема А. М. Поддєрьогіна, Г. М. Азаренкової, Т. В. Донченка, В. О. Подольської, О. М. Мельника, Ю. М. Тютюнника, Н. О. Ковальчука, Ю. С. Цал-Цалко та інших.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок в межах зазначеної тематики, низка питань як теоретичного так і практичного характеру потребують більш поглибленого висвітлення та дослідження.

Постановка завдання. Головною метою даного дослідження є визначення ключових аспектів оцінки фінансової стійкості підприємства, формування перспективних напрямів її забезпечення

Виклад основного матеріалу дослідження. Поряд і з прибутком, фінансова стійкість – це та мета, яку завжди сталять перед собою всі підприємства. В практичній площині, досягнення високих результатів діяльності підприємства, враховуючи складні економічні та політичні умови сьогодення, є складним завданням, яке потребує в першу чергу працюючого інформативного інструментарію щодо існуючого рівня фінансової стійкості та формування на цій основі шляхів його підвищення.

Питанням дослідження фінансової стійкості підприємства значну увагу приділили ряд вчених-економістів, а саме: Білик М. Д. який дослідив значення та основні методичні аспекти аналізу фінансової стійкості [1]; Поддєрьогін А. М., що конструктивно підійшов до дослідження фінансової стійкості господарюючих суб'єктів в економіці України [4]; Ізмайлова К. В., що досліджувала методичні та прикладні основи як фінансового аналізу загалом, так і фінансової стійкості зокрема [3]; Донченко Т. В., у дослідженнях якої акцентовано увагу на вивчення теоретичних та практичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства [2] та інші.

На нашу думку, найбільш повно розкриває економічну сутність проблеми фінансової стійкості господарюючого суб'єкта Г. В. Савицька, яка визначає поняття «фінансова стійкість підприємства» як його можливість зберігати протягом тривалого часу рівновагу своїх активів і пасивів з урахуванням змін внутрішнього і зовнішнього середовища, що гарантує його інвестиційну привабливість та платоспроможність при допустимому рівні ризику [5, с. 347].

В свою чергу, оцінка фінансової стійкості господарюючого суб'єкта проявляється у визначенні його спроможності протистояти негативному впливові різноманітних як очікуваних так і непередбачуваних факторів, що в підсумку можуть суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства. Тобто, саме оцінка фінансової стійкості може забезпечити різні групи користувачів інформацією про потенційні можливості підприємства в перспективі.

Оцінку фінансової стійкості приватних підприємств доцільно проводити в динаміці за такими етапами:

перший етап – аналіз абсолютних показників;

другий етап – аналіз відносних показників;

третій етап – аналіз показників платоспроможності;

четвертий етап – визначення порогу рентабельності та запасу фінансової

стійкості.

З метою визначення рівня фінансової стійкості ПП «Універсалпостач Полтава» нами проведено оцінку показників, які відображають різні аспекти стану активів і пасивів балансу підприємства – основні з них ілюструє рис. 1.

В розрізі показників структури джерел формування капітал, не дивлячись на незначне зменшення в динаміці коефіцієнта фінансової автономії, збільшення фінансового ризику, що зумовлено збільшенням обсягу залученого капіталу для фінансування діяльності, в цілому ПП «Універсалпостач Полтава» характеризується високим рівнем фінансової стійкості. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що на кінець 2018 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить 75,5 відсоткових пунктів.

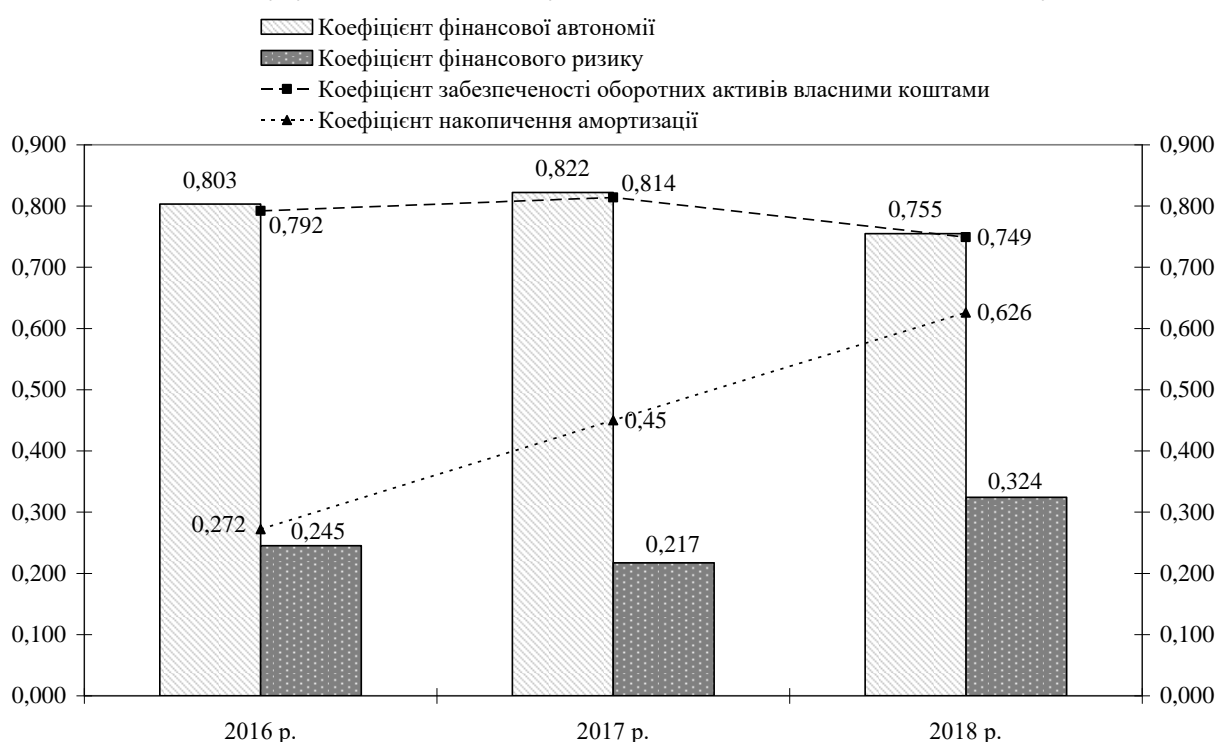

Рис. 1. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПП «Універсалпостач Полтава», 2016-2018 рр.

Про високий рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами свідчить значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами і коефіцієнта забезпеченості запасів власними оборотними коштами. На кінець 2018 р. фактичний рівень першого з них перевищує нормативне значення майже у 7,5 разів, а другого – у 7,8 разів. У структурі оборотних активів власні фінансові ресурси становлять 74,9 %, а на 1 грн запасів припадає близько 2,90 грн власних оборотних коштів.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів зменшився із 0,052 до 0,025 та вказує на негативну тенденцію стосовно зменшення частки основних засобів у валюті балансу. Про значний ступінь зношення основних засобів свідчить коефіцієнт накопичення амортизації, рівень якого у 2018 р. становив 0,626.

Як свідчать результати проведеного аналізу, абсолютні значення і

тенденції зміни відносних показників для оцінки фінансової стійкості мають, як правило, різнопланове тлумачення. Тобто, якщо за одними коефіцієнтами (критеріями) підприємство вважатиметься фінансово стійким, то за іншими – буде протилежний висновок. З метою визначення одного з чотирьох типів фінансової стійкості ПП «Універсалпостач Полтава» використовується методика, яка базується на розрахунку системи абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування (табл. 1).

Таблиця 1

**Визначення і аналіз типу фінансової стійкості
ПП «Універсалпостач Полтава», 2016-2018 рр., тис. грн**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Власні оборотні кошти	4152,1	4371,0	4621,0	468,9
Довгострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0
Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0
Запаси і поточні біологічні активи	739,9	1084,4	1652,9	913,0
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	4152,1	4371,0	4621,0	468,9
Загальна величина джерел формування запасів	4152,1	4371,0	4621,0	468,9
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	3412,2	3286,6	2968,1	-444,1
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	3412,2	3286,6	2968,1	-444,1
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	3412,2	3286,6	2968,1	-444,1
Тип фінансової стійкості	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	x
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування	5,612	4,031	2,796	-2,816
Надлишок відповідних джерел формування на 1 грн запасів, грн	4,61	3,03	1,80	-2,82

В 2018 р. відбулося збільшення порівняно з 2016 р. вартості запасів на 913,0 тис. грн. В той же час, ПП «Універсалпостач Полтава» забезпечило приріст величини власних оборотних коштів на 468,9 тис. грн. У підсумку, не дивлячись на зменшення надлишку власних оборотних коштів для формування запасів на 444,1 тис. грн, що зумовлено перевищенням темпів приросту вартості запасів (у 2,2 разів) в порівнянні із приростом власних оборотних коштів (на 11,3 %) ПП «Універсалпостач Полтава» має ознаки абсолютної фінансової стійкості.

В той же час, зменшення коефіцієнта забезпеченості запасів власними

оборотними коштами із 5,612 у 2016 р. до 2,796 у 2018 р., а також надлишку власних оборотних коштів на 1 грн запасів у 2018 р. на рівні 1,80 грн, що на 2,82 грн менше у порівнянні із 2016 р. грн вказує на негативну тенденцію фінансової стійкості підприємства за критерієм достатності власних оборотних коштів для формування запасів.

Враховуючи існуючий рівень фінансової стійкості підприємства, на нашу думку, до перспективних напрямів його підвищення слід віднести оптимізацію структури власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу, збільшення наявності власних оборотних коштів, що досягається в процесі збільшення обсягу реалізації якісної продукції, виконаних робіт і наданих послуг, розмірів прибутку та підвищення рівня прибутковості підприємства в цілому.

Висновки. Фінансова стійкість підприємства є основою його життєдіяльності, розвитку та забезпечення конкурентоспроможності. Саме фінансова стійкість є свого роду віддзеркаленням ефективності фінансового, інвестиційного та операційного розвитку, містить необхідну інформацію для різних зацікавлених груп користувачів, а також відображає можливості підприємства нести відповідальність за своїми борговими зобов'язаннями.

Список використаних джерел:

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.

2. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. С. 23–27.

3. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. ; 2-ге вид. стереотип. – Київ : МАУП, 2001. 152 с.

4. Поддєрьогін А. М., Наумова Л. Ю. Фінансова стійкість підприємств в економіці України : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. 184 с.

5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. ; Вид. 3-є, перероб. та доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.

Зоря С. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту;

Карась В. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Жаботинська Т. Ю. спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розкрито сутність та значення управління фінансовою діяльністю підприємства в контексті забезпечення ефективності їх функціонування. Узагальнено основні методичні підходи до вирішення завдання оптимізації структури капіталу суб'єктів господарювання.

Визначено основні завдання управління фінансовою діяльністю підприємства, а саме формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, ефективний розподіл і використання сформованого обсягу фінансових ресурсів, оптимізація грошового обороту, максимізації прибутку при одночасній мінімізації рівня фінансового ризику, стійкість фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, можливість швидкого реінвестування капіталу.

Вступ. Забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства є не тільки однією з умов подолання кризових явищ у реальному секторі економіки, а й, зокрема, необхідною передумовою успішної діяльності вітчизняних підприємств галузі сільського господарства в умовах інституціональних трансформацій та входження України у світовий економічний простір. Ефективно організована фінансова діяльність підприємства в першу чергу покликана розширити горизонти передбачення, створити можливості своєчасної реакції підприємства на зміни зовнішнього середовища.

Будь-яке підприємство, в першу чергу, зорієнтоване на максимально ефективно використання фінансових ресурсів, що становить зміст фінансової діяльності. Саме від ефективно організованої фінансової діяльності залежить повнота фінансового забезпечення господарської діяльності підприємства, його розвиток, своєчасність виконання фінансових зобов'язань перед державою чи іншими суб'єктами господарювання.

Під організацією фінансової діяльності суб'єкта господарювання слід розуміти цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення пріоритетних цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем організації та управління фінансовою діяльністю підприємств присвячена низка наукових праць таких вчених, як: В. І. Аранчій, Г. М. Азаренкова, І. О. Бланк, М. Д. Білик, К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, І. В. Дем'яненко, І. В. Зятковський, В. П. Мартиненко, С. Л. Мартюшева, А. М. Поддєрьогін, О. О. Терещенко, В. Д. Чумак та інші.

В той же час, теоретична та практична значимість розв'язання проблеми аналізу та формування шляхів удосконалення організації фінансової діяльності підприємств зумовлює актуальність обраної тематики дослідження.

Постановка завдання. Головною метою даного дослідження є узагальнення теоретичних основ управління фінансовою діяльністю підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання акцентоване на забезпечення потреби в джерелах фінансування їх господарської діяльності із урахуванням стадії життєвого циклу, специфіки функціонування, а також досягнення збалансованості структури даних джерел на основі критеріїв оптимізації, що відповідають цілям та стратегічним напрямам розвитку суб'єкта господарювання. Структура капіталу підприємства, яка являє собою співвідношення використовуваного нею власного і позикового капіталу, визначає не тільки аспекти її фінансової, а й операційної та інвестиційної

діяльності, та є активним чинником формування кінцевих результатів цієї діяльності.

З метою успішного функціонування на ринку продовольства підприємству потрібна дієва та ефективна система управління його діяльністю. У цьому аспекті важливим для підприємств є оптимальний вибір джерел фінансування, що є невід'ємною складовою діяльності підприємства.

Проблема вибору між ризиком та дохідністю, що виникає при розробці фінансових рішень щодо формування капіталу підприємства, вирішується у процесі оптимізації структури капіталу. На думку вітчизняних науковців, оптимізація структури капіталу – це процес визначення співвідношення використання власного та позикового капіталу, при якому забезпечуються оптимальні пропорції між рівнем фінансової рентабельності й рівнем фінансової стійкості, що максимізує ринкову вартість компанії.

Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу суб'єктів господарювання є:

1) метод оптимізації структури капіталу в розрізі критерію максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Даний метод ґрунтується на здійсненні багатоваріантних розрахунках показника фінансової рентабельності при різній структурі капіталу на основі визначення ефекту фінансового левериджу. Слід зазначити, що ефект фінансового левериджу може бути величиною як позитивним так і негативним. Так, позитивний ефект фінансового левериджу виникає за умови, що позиковий капітал, який залучено під фіксований відсоток, використовується підприємством у процесі його діяльності таким чином, що приносить більш високий прибуток, ніж фінансові витрати, тобто дохідність сукупного капіталу є вищою за середньозважену ціну позикових ресурсів;

2) метод оптимізації структури капіталу в межах критерію мінімізації вартості, що ґрунтується на попередній оцінці власного та запозиченого капіталів з урахуванням різних умов їх формування, обслуговування, а також проведення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, визначенні найбільш реальної ринкової вартості підприємства;

3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів (з розбивкою їх на постійну та змінну частини).

В основу кожного із зазначених вище методів покладено тільки один конкретний показник. Проте, серед вітчизняних науковців існують різні погляди на використання найбільш пріоритетного критерію оптимізації структури капіталу.

Для прикладу, на думку В. Бороноса, найбільш оптимальним з позиції досягнення раціонального співвідношення структурних елементів капіталу субота господарювання може бути метод, заснований на одночасній мінімізації середньозваженої вартості капіталу та максимізації зростання рентабельності власного капіталу [2, с. 162].

В той же час, як зауважує Н. Н. Пойда-Носик, не потрібно забувати про

фінансову стійкість, адже надмірний обсяг позикового капіталу, що забезпечує високий рівень фінансової рентабельності, за несприятливих умов діяльності може призвести до неспроможності підприємства забезпечити виконання своїх зобов'язань [4, с. 109].

Огляд основних завдань фінансової діяльності, які пропонують економісти-вчені [2-4], а також нормативно-правова база, дозволяють узагальнити, що у процесі реалізації своєї головної цілі управління фінансовою діяльністю підприємства орієнтовано на реалізацію таких основних завдань: формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, щодо забезпечення поточної діяльності, розвитку підприємства в майбутньому періоді; ефективний розподіл і використання сформованого обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямків діяльності підприємства; оптимізація грошового обороту (збалансування вхідних та вихідних грошових потоків, обслуговування кредитів, короткострокові фінансові інвестиції та інше); максимізація прибутку підприємства з найменшим рівнем фінансового ризику; мінімізація рівня фінансового ризику при визначеному рівні прибутку; стійкість фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку; можливості швидкого реінвестування капіталу при зміні зовнішніх і внутрішніх умов реалізації господарської діяльності.

Висновки. Таким чином, досліджуючи сутність фінансової діяльності та ефективність її організації, слід відзначити, по-перше, фінансова діяльність не обмежується рамками підприємства, а постійно взаємодіє з бюджетом, позабюджетними фондами, банками та страховими організаціями, інституціональними інвесторами, а по друге, ефективність фінансової діяльності перебуває під впливом таких загальних принципів управління як планування, стимулювання, узгодження, окремих елементів, варіативність, цільова спрямованість. Це дозволяє визначити принципи ефективного управління фінансовою діяльністю підприємства: інтегрованість із загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень; динамізм управлінських рішень, що є вимогою урахування внутрішніх і зовнішніх факторів фінансово-господарської діяльності підприємства; багато варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень щодо забезпечення гнучкості, маневреності, раціональності, мінімізації фінансових витрат; повнота і точність обліку та звітності, планування фінансових показників, контролю за узгодженістю і виправданістю фінансових операцій; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства; стимулювання і матеріальна відповідальність; економічна ефективність, тобто витрати по створенню та підтриманню системи управління фінансами, а також її модернізації повинні бути економічно виправданими.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : відомості ВРУ від 16 січ. 2003 р. № 436-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.10.2019).
2. Боронос В. Г. Формування механізму оптимізації структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємства. *Механізм регулювання економіки*. 2017. № 3. Т. 1. С. 154–166.

3. Костирко Л. А., Костирко Р. О., Темнікова Н. В. Стратегічний фінансовий менеджмент : навч. посіб. ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ : Ноулідж, 2014. 431 с.

4. Пойда-Носик Н. Н., Петришинець Л. В. Оцінка ефективності й оптимізація структури капіталу в системі фінансової безпеки підприємства. *Фінанси України*. 2017. № 10. С. 100–112.

Ковалевич В.О., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр Науковий керівник – Єгорова О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень.

ОБЛІК ВИТРАТ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи обліку праці та її оплати.

Вступ. Заробітна плата, як основне джерело грошових доходів працівників та основний мотиваційний механізм їх трудової активності, відіграє стратегічну роль у соціально – економічному механізмі ринкової економіки.

Нарахування заробітної плати у відповідності із затратами праці, її своєчасна і повна виплата забезпечують добробут працівників, а тому і соціальну стабільність у суспільстві. Це визначає організацію обліку праці та її оплати з однією з найважливіших ділянок облікової роботи.

Питання організації розрахунків з оплати праці на підприємстві є основою соціально-трудова відносин найманих працівників, роботодавців і держави, що впливають на ефективність управління трудовими ресурсами в цілому.

Теоретичний та практичний аспекти питання розрахунків з оплати праці є актуальними, оскільки заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій. Крім того, оплата праці є одним із чинників ефективності діяльності підприємства, оскільки розмір нарахованої заробітної плати, своєчасність і повнота розрахунків із працівниками впливає на якість праці найманих працівників та суму витрат підприємства.

До того ж, заробітна плата – це база для нарахування єдиного соціального внеску й утримання податку з доходів фізичних осіб.

Облік праці та заробітної плати є одним із найважливіших і складних у всій системі обліку на підприємстві. На будь-якому підприємстві цей розділ обліку ведеться в обов'язковому порядку, він є складним та трудомістким.

Саме тому проблемні питання бухгалтерського обліку нарахування заробітної плати потребують глибоких досліджень, оскільки їх розв'язання у свою чергу позитивно вплине на формування достовірної інформації про розрахунки з оплати праці найманих працівників як податкового, так і статистичного обліку в цілому.

Основними завданнями та об'єктами організації обліку праці та її оплати є:

- облік робочого часу та контроль за його використанням;
- облік виробітку робітників та контроль за використанням норм виробітку;
- узагальнення заробітної плати за її видами і формами та об'єктами обліку витрат;
- облік розрахунків з працівниками по заробітній платі та інших виплатах;
- організація виплати заробітної плати;
- організація роботи апарату бухгалтерії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми і питання організації обліку операцій з розрахунків з оплати праці на підприємстві розглядали у своїх працях видатні науковці: О. Ф. Вербило, Л. В. Мельянкova [14], Л. С. Герасимчук, О. В. Кантаєва, [15], О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська [17], Н. В. Потриваєва, І. В. Савченко [18], О. А. Садовніков, Г. В. Сировой [19], Д. М. Хома [20]. Зокрема, О. Ф. Вербило та Л. В. Мельянкova розглянули порядок обліку нарахованої заробітної плати на підприємстві й утримань з неї згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку [14]. О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська, О. А. Садовніков, Г. В. Сировой у своїх дослідженнях представили шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві [17, 19]. Д. М. Хома дослідив проблеми обліку та аудиту операцій з обліку розрахунків з оплати праці [20]. Л. С. Герасимчук, О. В. Кантаєва, Н. В. Потриваєва й І. В. Савченко розглянули теоретичний аспект стану та перспектив обліку розрахунків з оплати праці на виробничих підприємствах [15, 18].

Проте, незважаючи на значні досягнення науковців щодо розкриття сутності методики проведення організації обліку розрахунків з оплати праці, практичне її застосування на підприємстві вимагає комплексного підходу з урахуванням змін чинного законодавства.

Постановка завдання. Завдання полягає в дослідженні процесу організації оплати праці на підприємстві, визначенні сучасних проблем обліку розрахунків з оплати праці та напрямів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація оплати праці являє собою систему організаційно-правових засобів, спрямованих на встановлення змісту і порядку введення системи оплати праці, тарифної системи, нормування праці, відрядних розцінок, преміювання, інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат, встановлення норм оплати праці при відхиленні від тарифних умов, форм і строків виплати заробітної плати, порядку обчислення середнього виробітку, індексації зарплати у зв'язку зі зміною індексу споживчих цін, компенсації зарплати у зв'язку з порушенням термінів її виплати.

Одним з важливих питань реформування бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг виробленої продукції кожним працівником, фонд

заробітної плати і його структуру.

Достовірність відображення в обліку інформації про оплату праці значною мірою здійснює вплив на результат господарської діяльності і займає важливе місце у системі бухгалтерського обліку на підприємстві.

Порядок нарахування та виплати заробітної плати в Україні здійснюється відповідно до чинних нормативно-законодавчих документів: Кодексу законів про працю [1], Податкового Кодексу України [2], Закону України «Про оплату праці» [3], Закону України «Про відпустки» [4], Закону України «Про охорону праці» [5], Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [6], Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7], Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати» [8], Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [9], Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [10], Інструкції зі статистики заробітної плати [11], П(С)БО 16 «Витрати» [12], П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [13] та ін. За результатами досліджень нормативної бази, що регулює порядок ведення обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві, встановлено, що поняття «оплата праці» та «заробітна плата» мають різне тлумачення на законодавчому рівні. Зокрема, згідно з Кодексом законів про працю [1] та Законом України «Про оплату праці» [3] ці поняття означають винагороду, обчислену, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або вповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Проте дослідивши норми Податкового кодексу України [2] та Інструкції зі статистики заробітної плати [11], установили, що облікова категорія «оплата праці» ширша за своїм значенням ніж «заробітна плата».

Також важливо здійснювати аналітичні процедури щодо розрахунків з оплати праці на підприємстві:

- проаналізувати забезпеченість підприємства і його підрозділів робочою силою;
- проаналізувати використання робочого часу на підприємстві;
- оцінити трудомісткості продукції; проаналізувати рівень виконання норм виробітку;
- оцінити рівень продуктивності праці, виявити резерви зростання продуктивності праці;
- оцінити вплив трудових факторів на обсяг виробництва продукції, надання послуг;
- проаналізувати складу і структури фонду оплати праці, тощо.

Важливим моментом системи бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці є формування внутрішньої управлінської звітності, яка затверджується наказом керівника підприємства. Так, автор Гарасим П.М. вказує, що звітність – це система взаємопов'язаних показників, що

характеризують умови та результати діяльності підприємства або становить його елемента [5]. Наприкінці звітнього періоду бухгалтери згідно обробки узагальнюючих підсумкових показників поточного обліку щодо розрахунків з оплати праці складають звітність і це є завершальним етапом облікового процесу. Формування внутрішньої управлінської звітності підприємства в розрізі видів витрат допоможе проаналізувати позитивні та негативні фактори і тенденції, що впливають на величину витрат, і, як наслідок, сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, виявити нові джерела отримання прибутку.

У цілому, організація оплати праці на підприємстві – це сукупність дій, метою яких є забезпечення визначення величини заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співвідношення з іншими показниками діяльності підприємства тощо. Організація оплати праці базується на трьох елементах: нормуванні праці, її тарифікації, а також на системах і формах оплати праці. При цьому нормування праці дозволяє дати кількісну оцінку праці, тарифікація – якісну, а системи та форми показують порядок нарахування заробітної плати [16].

Організація оплати праці в Україні здійснюється згідно з чинними нормативно-правовими актами; генеральною угодою на державному рівні; галузевими та регіональними угодами; колективними договорами; трудовими договорами; іншими внутрішніми нормативними документами підприємств

Організаційні основи оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами, є Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. №108/95-ВР[1].

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності й умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Згідно зі ст. 2 Закону «Про оплату праці» [1], визначена структура заробітної плати: основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; інші заохочувальні й компенсаційні виплати [4; 9]. В інструкції зі статистики заробітної плати № 5 подано детальний перелік найменувань виплат, які входять до фонду оплати праці, й виплат, які не належать до нього. Згідно із Законом України «Про колективні договори та угоди» від 01.07.1993 р. № 3356-ІІ, договірне регулювання на виробничому рівні забезпечується колективним договором. Згідно з установчими документами, підприємство розробляє штатний розпис – внутрішній нормативний документ, у якому викладено перелік посад (професій), передбачених на підприємстві, із зазначенням їх посадових окладів. Правомірність наявності його на підприємстві зумовлена п. 3 ст. 64 ГКУ, згідно з якими підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і затверджує штатний розпис [13]

Оплата праці працівників, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності й господарювання, регулюється, з одного боку:

- шляхом встановлення державного розміру мінімальної заробітної плати;
- норм, гарантій і компенсацій;
- умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, які фінансує бюджет;
- умов і розмірів оплати праці керівників державних підприємств;
- оподаткування прибутків працівників;

з іншого - угодами, які укладаються на державному, галузевому, регіональному рівнях і на підприємстві. Регулювання оплати праці на рівні підприємства передбачає розроблення, затвердження й застосування внутрішніх (локальних) нормативних документів, зокрема положень: про оплату праці, про преміювання за виконання виробничих завдань і функцій, про винагороду за підсумками роботи за рік тощо [11].

Тарифна система є основою організації оплати праці, яка враховує: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Застосування тарифної сітки ставить розмір тарифної ставки робітника в пряму залежність від його кваліфікації. Це досягається шляхом застосування тарифних коефіцієнтів, які визначають співвідношення між розміром тарифної ставки даного розряду й тарифною ставкою першого розряду. Розряд певною мірою характеризує рівень кваліфікації працівника. Він залежить від рівня складності й точності виконуваних робіт, а також від їх відповідальності. Важливим елементом тарифної системи є тарифна ставка - норма оплати праці робітника відповідної спеціальності й кваліфікації за одиницю часу - годину, день або місяць. Тарифні ставки визначаються в галузевих угодах і відрізняються одна від одної кількістю тарифних розрядів, а також співвідношеннями між окремими розрядами. Тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники) розробляє Міністерство праці та соціальна політика України. Нарахування за тарифом за відпрацьований час або виготовлену продукцію, є основною заробітною платою. Воно обов'язково має бути виплачена, згідно з колективним договором [12]. Згідно зі ст. 15 Закону України "Про оплату праці" [1], підприємства виробничої сфери самостійно встановлюють форми, системи й розміри оплати праці в колективних договорах із дотриманням норм і гарантій, передбачених чинним законодавством, генеральною та галузевими (регіональними) угодами [4]. Усі заходи з реформування системи оплати праці спрямовані на вдосконалення механізмів державного й колективно-договірного регулювання заробітної плати, визначення шляхів і механізмів її реального зростання, посилення захисту прав працівника на її своєчасне одержання. У зв'язку із цим, на державному рівні, у кожній галузі й на окремих підприємствах виникає необхідність у виробленні власної політики заробітної плати.

Одним із можливих напрямів удосконалення оплати праці працівників є підвищення матеріальної зацікавленості працівників. Необхідно звертати особливу увагу на мотиваційні заходи в організації та стимулюванні праці на підприємстві, серед яких значного розповсюдження набули преміювання, доплати й надбавки. Мотивація працівників підвищується, якщо вони бачать, як досягнення цілей підрозділу й організації допомагає їм у досягненні їхніх власних цілей, а також якщо вони попередньо поінформовані про те, що вони повинні робити, щоб одержати винагороду.

Важливим напрямом удосконалення обліку розрахунків з оплати праці є автоматизація облікового, аналітичного й контрольного процесу, яка дозволяє зменшити кількість помилок) при обробці інформації, скоротити час на здійснення облікових, аналітичних та контрольних процедур, зменшити кількість ручних операцій. Дієвим засобом поліпшення обліку також можна вважати проведення на підприємстві внутрішнього аудиту розрахунків за виплатами працівникам

Висновки. Бухгалтерський облік розрахунків з оплати праці є важливою частиною діяльності підприємства, тому правильність та достовірність відображення в обліку інформації про розрахунки з оплати праці є пріоритетним завданням для управлінського персоналу підприємства. Від організації обліку оплати праці залежить рівень витрат підприємства, якість, правдивість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці

Отже, для вдосконалення облік розрахунків з оплати праці на підприємстві має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці та повному використанню робочого часу. Здійснюючи побудову або удосконалення організації обліку оплати праці, підприємства мають підходити до цього питання обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень, передового досвіду. Від організації обліку оплати праці залежить рівень витрат підприємства, якість, правдивість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці.

В сучасних умовах розвитку України правильний і дієвий облік витрат на оплату праці повинен стати не лише засобом дотримання вимог чинного законодавства, а й джерелом надійної інформації для подальшого контролю та управління витратами на оплату праці.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010, № 2755-VI.
3. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР.
4. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 505/96.
5. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2695-XII.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996 – XIV.
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р., № 2464-VI.

8. Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100.
9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591.
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291.
11. Інструкції зі статистики заробітної плати: наказ Державного комітету зі статистики України від 13.01.2004 № 5.
12. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318.
13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 № 601.
14. Вербило О. Ф. Удосконалення обліку праці та її оплати / О. Ф. Вербило, Л. В. Мельянцева // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 17. – С. 25 – 29.
15. Герасимчук Л. С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці / Л. С. Герасимчук, О. В. Кантаєва // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2012. – №12. – С. 186 – 194.
16. Островерха Р. Е. Організація обліку: навч. посіб. / Р. Е. Островерха. – К. : Центр учб.л-ри, 2012. – 568 с.
17. Покатаєва О. В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська // Держава та регіони. науково-виробничий журнал. Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 139 – 141.
18. Потриваєва Н. В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н. В. Потриваєва, І. В. Савченко // Економічний форум. – 2014. – №1. – С. 93 – 98.
19. Садовніков О. А. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та удосконалення їх шляхів / О. А. Садовніков, Г. В. Сировой // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал. – 2011. – № 8(162). – Ч. 1. С. 76 – 83.
20. Хома Д. М. Проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці / Д. М. Хома // Сталий розвиток економіки: науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3. – С. 222 – 227.

Коренівський С. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Дядюра О. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Савченко І. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Мисник Т. Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Узагальнено підходи до трактування поняття «фінансова безпека», визначено основні підходи до її оцінки.

Вступ. Прийняття України до світового фінансового та торгового простору, процес глобалізації стосовно фінансів, інтеграція відносин вимагає від підприємств України покращення діяльності з ціллю дотримання конкурентоздатності останніх. В реаліях, котрі сформувались, загострюється проблематика забезпечення фінансової стійкості, а отже, і загострюється аспект фінансової безпеки. Варто сказати про динамізм зовнішнього середовища, котре стає все більш мінливим, провокує великі ризики, з поміж яких велике значення має ризик фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з оцінкою фінансового стану та фінансової безпеки підприємства залишаються актуальними і в наш час. Аспектом наукового дослідження фінансова безпека стала у таких науковців як: Р. Л. Акоф, П. Абрансон, О. А. Грунін, І. Ансофф, В. Ф. Гапоненко, Р. Інглехарт, С. Кім, С. Шін, Р. А. Караллі, а також серед них вітчизняних - І. А. Бланк, О. В. Ареф'єва, О. Л. Бурляй, Л. І. Воротіна, Т. Г. Васильців, М. М. Єрмошенко, В. М. Геєць, І. Г. Манцуров, Г. В. Козаченко, В. І. Мунтіян, В. В. Прохорова, А. М. Штангрет, С. М. Шкарлет. Дані дослідники акцентували свою увагу на теоретичних та прикладних аспектах стосовно проблематики фінансової безпеки, її складових за функціональністю у різних економічних галузях та досліджували механізм стосовно забезпечення безпеки, що є фінансовою.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження, котрі сформовані як правило, окреслюють окремі аспекти стосовно здійснення управління безпекою фінансів (зокрема організаційні), акцентуючись або ж лише на зовнішніх, або ж лише на внутрішніх причинах безпеки фінансової.

«Володіти ситуацією» - це переклад безпеки із грецької мови. Сам термін «безпека» набув власне використання з 1190 р. У XVII– XVIII ст. майже у всіх країнах, котрі розташовані у Європі, формується ідея стосовно забезпечення безпеки держави, громадян, осіб юридичних. Варто сказати, що в середині 80-х рр. століття, що передувало, сформувалась теорія соціологізму, згідно якої людство функціонує в реаліях постійного ризику. Дана теорія набула широкого поширення серед спеціалістів практиків та науковців, котрі досить активно

почали досліджувати проблематику ризику та управління стосовно нього.

Економічна безпека – забезпечення ресурсами у повній мірі та постійний рух до розвитку, оновлення, за послідовності втілення економічних інтересів.

Незалежно від того, що проблематика економічної безпеки є відносно новою, але вже досить багато існує варіації її визначення, окрім того досить активно точаться дискусії стосовно даного поняття. Особливе місце в дослідженні економічної безпеки відводиться питанню фінансової безпеки, як основної складової економічної безпеки.

Так, фінансова безпека за І. В. Чібасовим є частиною безпеки господарства, котра забезпечується станом фінансів зі збалансованістю та стійкістю відносно загроз як зовнішніх, так і внутрішніх.

С. М. Ілляшенко також виокремлює та досліджує поняття фінансової безпеки. За даним науковцем сутність безпеки фінансової полягає у забезпеченні базових показників фінансового аналізу.

А. О. Єпіфанов вказує, на те, що безпека господарства, котра є фінансовою:

1) формує стабільність, формує платоспроможність і ліквідність на довготривалій період;

2) утворює незалежність фінансову з ціллю забезпечення життєздатності господарства;

3) надає підстави протистояти небезпекам різного роду;

4) надає підстави до гнучкості стосовно рішень у фінансах;

5) надає підстави захисту власників від втрат.

Р. С. Папехіна акцентує на тому, що стан стабільності фінансів, реалізація стратегії господарства, протистояння загрозам це і є безпека фінансова.

І. О. Бланк вказує на те, що фінансова безпека є відображенням стану фінансів за якістю та кількістю на протязі тривалого проміжку за часом. Даний науковець вказує на те, що саме фінанси дозволяють захиститись від будь-яких загроз діяльності та дозволяють дотримуватись сталості у розвитку. Науковець акцентує, на захисті інтересів господарства, однак залишає поза увагою збалансованість інструментів втілення безпеки.

О. А. Кириченко, П. Я. Пригунов, С. М. Лаптев, О. І. Захаров також окреслюють дане поняття як відображення ефективності стосовно використання ресурсів окреслених і вимірних за допомогою прибутковості, рентабельності, а також якості менеджменту, окрім того стану капіталу та інших показників фінансового стану.

Науковці України спочатку аналізували безпеку на рівні держави, а потім і безпеку на рівні осіб юридичних, усвідомивши нерозривність даних понять та їх прямий взаємозв'язок.

Власні узагальнення надають підстави сказати, що безпека фінансова – це:

– по-перше - збалансування, якість інструментів, що є фінансовими, окрім того збалансування технологій;

– по-друге, стійкість стосовно загроз;

– по-третє, здатність до здійснення інтересів господарства, котрі забезпечують конкретний результат;

– по-четверте, сталість з приводу системи фінансів господарства.

Вважаємо, що найпопулярнішим є підхід згідно якого безпека фінансова є часткою безпеки економічної, що окреслюється фінансовим станом, котрий є збалансованим, ефективним, стійким відносно загроз, здатністю до розвитку та до втілення мети діяльності.

Якщо говорити про безпеку фінансову, то їй властиві певні умови, зокрема:

– гармонійність та налагодженість відносин між господарством та зовнішнім світом;

– стійкість системи фінансів господарства та її вміння до постійного динамізму;

– балансування між управлінням на межі прибуток - ризик;

– якість інструментів та технологій господарства;

– кваліфікований менеджмент в реаліях конкретного господарства;

– кваліфіковане виробництво;

– якісний маркетинг та логістика в межах суб'єкту;

– налагодженість відносин із постійними споживачами, конкурентами, постачальниками.

Для підприємств важливим є постійний контроль за фінансовим станом, а відповідно, рівнем фінансової безпеки.

Варіабельність підходів стосовно оцінки безпеки фінансової включає:

– підходи акцентовані на дослідженні безпеки фінансової у складі безпеки економічної;

– підходи, котрі досліджують стан безпеки фінансів на базі розрахунку показників стану фінансів господарства;

– підходи, котрі досліджують показник інтегральності стосовно безпеки фінансової.

Для суб'єкта господарювання існує можливість визначити який із підходів є найбільш прийнятним для використання і дає найбільш повну інформацію про стан фінансової безпеки.

Висновки. Проведення якісної оцінки фінансового стану та рівня фінансової безпеки підприємств та своєчасне виявлення можливих загроз являються основою подальшої його ефективної роботи і дають можливість запобігти несвоєчасному погашенню зобов'язань, невиправданому залученню кредитних ресурсів, формують ділову репутацію підприємства.

Список використаних джерел:

1. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

2. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства / Т. М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

3. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // №3. – С.14–Економічний форум. – 2012.

Левський О. А., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;
Манжос Н. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Борисова І. С., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ

Анотація. У статті охарактеризовано різні підходи щодо визначення категорії «капітал». Визначено основні напрямки підвищення ефективності використання капіталу.

Вступ. Конкурентні відносини у ринковому середовищі зробили загострення уваги вчених економістів на проблемних питаннях регулювання фінансової стабільності, що є неабиякою основою ефективного ведення фінансово-господарської діяльності. Це може бути досягнуто шляхом синхронізації ритмічної і ефективної роботи підприємств, ефективного механізму управління засобами виробництва і джерелами їх формування. Однією із першочергових задач, що виникає перед фінансовими менеджерами та апаратом управління підприємства в цілому, є балансування між окремими складовими фінансових ресурсів, що визначають структуру капіталу. В контексті вище сказаного, ми вважаємо, що особливої актуальності набуває вивчення фінансового механізму управління формуванням фінансових ресурсів та ефективності їх використання. Крім того, варто звернути увагу на переваги та недоліки фінансування суб'єктів господарювання як за рахунок власних, так і за рахунок позикових джерел. Особливого загострення дане питання набуває на сучасному етапі розвитку вітчизняної фінансово-економічної системи, у період становлення фондового ринку та мінливих умов валютних коливань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значення капіталу для підприємств зокрема висвітлено в працях таких українських та зарубіжних вчених: А. І. Балабанова, І. Т. Балабанова, О. М. Бандурка, В. П. Белоліпецького, Н. П. Злепко, М. Я. Коробова, Т. О. Кізима, Л. Т. Лахтіонової, І. О. Мерзлякова, С. В. Мочерного, П. І. Орлова, К. Я. Петрова, П. А. Стецюка, М. М. Тріпак, С. В. Хачатуряна, Г. Я. Шахової, С. І. Юрія. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності капіталу та процесів його формування і використання внесли вітчизняні вчені-економісти: М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, О. Д. Василик, А. І. Даниленко, А. Г. Загородній, І. В. Зятковський, Г. Г. Нам, С. Я. Огородник, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, А. М. Поддєрьогін, О. Р. Романенко, В. К. Сенчагов, В. М. Федосов В. М. та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні процесів формування та напрямів використання капіталу на підприємстві, а також розробці рекомендацій, щодо виявлення резервів підвищення ефективності його використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі ведення

господарської діяльності кожен господарюючий суб'єкт, не дивлячись на організаційно-правову форму, форму власності, масштаби ведення бізнесу, використовує капітал, джерелами формування якого можуть виступати не лише власні кошти, а й залучені чи позикові джерела. В економічній науці, завжди головним фактором виробництва вважався саме капітал, поняття якого змінювалося з розвитком економіки. Якщо звернутися до походження терміну «капітал», то у перекладі з латинської мови (*capitalis*), дане поняття означає «головний», «основний», «базовий» «ґрунтовний», «дуже важливий» [1]. Тож зазначимо, що капітал слугує джерелом формування активів підприємства, як основних, так і оборотних, які поєднуються у виробничому процесі визначають фінансові результати діяльності підприємства, рівень його прибутковості, фінансової стабільності, платоспроможності, кредитоспроможності. Саме ефективне та раціональне поєднання складових капіталу визначає майбутнє кожного суб'єкта господарювання. Механізм управління капіталом підприємства передбачає здійснення наступних етапів:

- чітку постановку задач та цілей управління, майбутній контроль за дотриманням досягнення окреслених завдінь у плановому періоді;
- удосконалення існуючої методики визначення та оцінки показників ефективності використання капіталу як загалом так і в розрізі окремих його елементів;
- розроблення оптимальних напрямків удосконалення процесу управління капіталом, а також подальшого їх аналізу і впровадження у господарську діяльність (сфера управління);
- розроблення ефективної методики оперативного управління та процесів використання високоліквідних оборотних активами з метою забезпечення відповідних показників платоспроможності суб'єкта господарювання;
- розроблення системи загальної та оперативної стратегії управління капіталом підприємства;
- використання у процесі управління капіталом підприємства оптимальних економічних методів та моделей, в тому числі під час аналізу показників і планування діяльності;
- орієнтацію на використання переважно внутрішніх важелів та механізмів впливу на процеси управління капіталом підприємством [2].

При аналізі джерел фінансових ресурсів, їх динаміки та структури слід мати на увазі, що вона може як внутрішніми користувачами, так і зовнішніми користувачами інформації фінансової звітності. У відповідності з цим різними є підходи до аналізу.

Аналіз структури капіталу рекомендується розпочинати із загальної оцінки динаміки капіталу за досліджуваний період й оцінки зміни співвідношень власного та позиченого капіталу. Це дозволяє виявити ризиковість структури капіталу та її вплив на ефективність здійснення господарської діяльності [3].

Отже, розглянемо склад, структуру, та динаміку джерел формування

капіталу ПрАТ «Агрофорт» за 2016 – 2018 рр. у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка та структура капіталу ПрАТ «Агрофорт», за 2016 – 2018 рр.
(станом на кінець року)**

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	у % до 2016 р.
Джерела формування капіталу - всього	625612	100,0	662622	100,0	943795	100,0	+318183	х	+50,9
1. Власний капітал	530395	84,8	572548	86,4	690513	73,2	+160118	-11,6	+30,2
1.1. Зареєстрований капітал	767	0,1	767	0,1	767	0,1	-	-	-
1.2. Нерозподілений прибуток	437598	69,9	486414	73,4	613824	65,0	+176226	-4,9	+40,3
2. Зобов'язання і забезпечення	95217	15,2	90074	13,6	253282	26,8	+158065	+11,6	у 2,7 р.б.
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	3283	0,3	+3283	+0,3	-
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	95217	15,2	90074	13,6	249999	26,5	+154782	+11,3	у 2,7 р.б.
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	31918	5,1	28490	4,3	66512	7,0	+34594	+1,9	у 2,1 р.б.

Результати горизонтального і вертикального аналізу джерел формування капіталу досліджуваного підприємства (табл. 1) за 2016 – 2018 рр. свідчать про наявність переважно позитивних ознак і тенденцій у майновому стані аналізованого підприємства за інформацією пасиву Звіту про фінансовий стан.

В 2018 р. порівняно з 2016 р. вартість джерел формування капіталу ПрАТ «Агрофорт» зросла на 318 млн 183 тис. грн, або 50,9 %. При цьому за період 2016 – 2018 рр. власний капітал збільшився на 160 млн 118 тис. грн, а його частка у валюті балансу в 2018 р. склала 73,2 %. Зростання величини власного капіталу обумовлено збільшенням сум по позитивних статтях балансу, а саме нерозподіленого прибутку на 176 млн 226 тис. грн.

На сучасному етапі розвитку економіки для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідною умовою є удосконалення систем його управління, зокрема системи управління капіталом як одного із найважливіших елементів системи управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання.

З точки зору підвищення ефективності використання капіталу найбільш значущими є питання, пов'язані з формуванням і використанням оборотних активів, оптимізацією їх структури. Підвищення використання активів, в свою чергу, може бути забезпечено вирішенням наступних завдань:

- зменшенням або перекриттям переходу активів у дебіторську

заборгованість;

- зниженням залишків готової продукції;
- оптимізацією обсягу закупівель сировини і комплектуючих виробів.

Всі критерії оцінки ефективного використання капіталу важливі для отримання позитивного кінцевого результату. Практично впливаючи шляхом прийняття управлінських рішень на прийняття стратегій використання капіталу можна добитися значного поліпшення його використання.

Висновок. Враховуючи результати проведених досліджень пропонується впровадити наступні заходи по удосконаленню структури капіталу підприємства: забезпечити відповідність капіталу, який залучається, обсягу активів, які формуються на підприємстві, тобто оборотних і необоротних активів; забезпечити оптимальність структури капіталу з позицій ефективного функціонування; забезпечити мінімізацію витрат з формування капіталу з різних джерел, така мінімізація здійснюється в процесі управління вартістю капіталу і структурою капіталу; забезпечити високоефективне використання капіталу в процесі господарської діяльності.

Одночасно, один із шляхів підвищення ефективності використання капіталу полягає в тому, щоб збалансувати співвідношення критеріїв прибутковості і платоспроможності допомогою підтримки відповідних розмірів і структури активів. У сучасних умовах функціонування підприємства проблема підтримки оптимальних розмірів і структури активів носить пріоритетний характер.

Список використаних джерел:

1. Богачева Г. Н. Про різноманітну трактуванні категорії «капітал» / Г. Н. Богачева, Б. А. Денисов // Менеджмент в Росії й за кордоном. – 2000. – № 1. – С. 13 – 24.
2. Городня Т. А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства / Т. А. Городня, О. Р. Стефаник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Che_2.pdf.
3. Кислиця О. Я. Економічний аналіз : [навч. посіб.] / [О. Я. Кислиця, І. М. М'яких]. – К. : Вид-во Європейського універ., 2003. – 170 с.

*Мельник В. В., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр;
Гриценко Т. О., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Дорошенко А. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень*

ОЦІНКА ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Анотація. У статті охарактеризовано різні підходи щодо характеристики сутності категорії запаси. Визначено особливості процесу формування запасів та оцінки структури їх первісної вартості.

Вступ. Важливою умовою підтримання виробничого процесу на підприємстві є наявність необхідної кількості запасів. Ця необхідність

зумовлена закономірностями руху матеріалів з джерел їх надходження. З одного боку, сформовані запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – запаси на рівні великих підприємств потребують значних капіталовкладень, тому від організації їх обліку та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліку запасів, виходячи з вузьких рамок облікового погляду і бухгалтерського досвіду, останнім часом привертає до себе багато уваги в працях вітчизняних вчених: Ф. Бутинця, В. Сопко, М. Пушкар, Н. Ткаченко, Є. Мниха, В. Рудницького, М. Білик, Р. Хом'як, І. Карабаза та інших, а також зарубіжних – А. Бакаєва, Л. Ронштейна, В. Керімова, В. Чернова, Л. Котенко, Н. Чебанова, В. Сотнікова та інших.

Вирішенню проблем управління запасами присвятили свої дослідження зарубіжні та вітчизняні економісти. Серед вітчизняних вчених варто виокремити В. Н. Амітан, І. А. Бондарєву, Ф. Ф. Бутинця, Я. А. Дроботю, Є. А. Круглову, В. І. Перебийноса, Ю. В. Пономарьову, І. В. Федосову, В. І. Фролова, І. Б. Швець.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження категорії запаси. Визначення особливостей процесу формування та управління запасами в умовах виробничих підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою забезпечення безперебійної роботи суб'єкта господарювання є повна забезпеченість виробничої потреби в матеріальних ресурсах відповідними джерелами їх покриття. Вони можуть бути як зовнішніми так і внутрішніми. На основі розрахунку системи структурних показників нами було проведено аналіз структури оборотних активів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» за 2016 – 2018 рр. в табл. 1.

Таблиця 1

Структура та динаміка оборотних активів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» за 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	у %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Оборотні активи	80860	100,0	93616	100,0	120485	100,0	+39625	-	+49,0
1. Запаси	40634	50,3	52175	55,7	81989	68,0	+41355	+17,8	у 2 р.б.
1.1. Виробничі запаси	5010	6,2	20713	22,1	42538	35,3	+37528	+29,1	у 8,5 р.б.
1.2. Незавершене виробництво	6515	8,1	10696	11,4	14373	11,9	+7858	+3,9	у 2,2 р.б.

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.3. Готова продукція і товари	29109	36,0	20766	22,2	25078	20,8	-4031	-15,2	-13,8
2. Поточні біологічні активи	30263	37,4	30626	32,7	22906	19,0	-7357	-18,4	-24,3
3. Поточна дебіторська заборгованість	8552	10,6	6743	7,2	15146	12,6	+6594	+2,0	+77,1
4. Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	1411	1,7	4072	4,3	444	0,4	-967	-1,4	-68,5

Результати горизонтального і вертикального аналізу оборотних активів підприємства (табл. 1) засвідчили наявність переважно позитивних ознак і тенденцій. У 2018 р. порівняно з 2016 р. оборотні активи в цілому збільшилися з 80 млн 860 тис. грн до 120 млн 485 тис. грн (на 39 млн 625 тис. грн, або на 49,0 %). Зростання вартості оборотних активів пояснюється, головним чином, зростанням запасів на 41 млн 355 тис. грн, або в 2 рази. Одночасно негативним фактором структури оборотних активів виступає зниження ступеня забезпеченості високоліквідними оборотними активами. Негативним є не лише зниження абсолютної величини високоліквідних грошових коштів, а й зменшення їх питомої ваги у складі оборотних активів з 1,7 % до 0,4 %.

Склад, структуру та динаміку запасів, що знаходяться на балансі у СТОВ «Агрофірма «Оржицька» за період 2016 – 2018 рр. проаналізуємо в табл. 2.

Таблиця 2

Склад, структура та динаміка запасів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» за період 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Види запасів	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-)		
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	абсолютне, тис. грн.	настки, в. п	відносне, %
Виробничі запаси	5010	12,3	20713	39,7	42538	51,9	+37528	+39,6	у 8,5 р.б.
Незавершене виробництво	6515	16,0	10696	20,5	14373	17,5	+7858	+1,5	у 2,2 р.б.
Готова продукція	28663	70,5	20353	39,0	24646	30,1	-4017	-40,5	-14,0
Товари	446	1,1	413	0,8	432	0,5	-14	-0,6	-3,1
Всього	40634	100,0	52175	100,0	81989	100,0	+41355	-	у 2 р.б.

Таким чином, можна зазначити, що за 2016 – 2018 рр. відбулося збільшення загальної суми запасів досліджуваного підприємства на 41 млн 355 тис. грн, або у 2 рази. Зокрема за період дослідження відбулося зростання обсягів виробничих запасів на 37 млн 528 тис. грн (у 8,5 рази). У структурі запасів на кінець 2016 р. всі 12,3 % займають виробничі запаси (5 млн 10 тис. грн), 16,0 % незавершене виробництво (6 млн 515 тис. грн), 70,5 % готова

продукція (28 млн 663 тис. грн) та 1,1 % товари (446 тис. грн). У 2018 р. в структурі запасів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» 51,9 % займають виробничі запаси (42 млн 538 тис. грн), 17,5 % незавершене виробництво (14 млн 373 тис. грн), 30,1 % готова продукція (24 млн 646 тис. грн) та 0,5 % товари (432 тис. грн).

Запаси, що визнаються активами зараховуються на баланс за первісною вартістю реалізації, тобто вартістю на момент надходження (її ще називають історична собівартість). На протязі звітного періоду первісна вартість не змінюється за виключенням випадків, що передбачаються стандартом № 9 «Запаси». Залежно від джерел надходження запасів первісна вартість визначається по різному.

Шляхи прискорення запасів за стадіями кругообігу оборотних активів представлені у табл. 3.

Таблиця 3

Шляхи прискорення оборотності запасів підприємства

Передвиробнича стадія	Виробнича стадія	Реалізаційна стадія
прискорення і здешевлення перевезень;	упровадження потокових (зокрема, конвеєрних) методів обробки;	економічно обґрунтований вибір сировини;
поліпшення організації складського господарства на основі його механізації й автоматизації;	зменшення тривалості між операційних періодів за рахунок ретельної підготовки виробництва, останнє передбачає зменшення перебоїв і забезпечення ритмічної роботи підприємств;	підвищення коефіцієнта використання матеріалів;
застосування більш точного нормування витрат матеріалів;	застосування автоматичного устаткування, верстатів із числовим програмним управлінням, гнучких виробничих систем;	комплексне використання сировини і відходів виробництва;
скорочення невиробничих затрат матеріалів;	підвищення змінності виробництва	підвищення якості сировини, матеріалів і готової продукції
заміна дорогих матеріалів більш дешевими, тобто здешевлення матеріалів	покращення системи постачання та збуту	удосконалення конструкцій виробів

Пошук шляхів прискорення оборотності оборотних активів за стадіями кругообігу оборотних активів є оперативним та найефективнішим.

Висновок. Найбільш важливого і значною частиною активів підприємства, є запаси – вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Ефективність господарської діяльності підприємств в значній мірі залежить від оцінки та раціонального використання виробничих запасів.

Важливим напрямом поліпшення використання запасів підприємства є раціональне використання матеріальних ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції. Для цього є різні шляхи, головні з яких: економічно обґрунтований вибір сировини; підвищення коефіцієнта використання матеріалів; комплексне використання сировини і відходів виробництва; підвищення якості сировини,

матеріалів і готової продукції; удосконалення виробничих процесів; впровадження нової прогресивної технології; застосування соціально-економічних стимулів поліпшення використання матеріальних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський облік у сільському господарстві в первинних документах і проводках / [Гаврилюк В. М, Бірюкова О. О., Огійчук М. Ф. та ін.]. – Х. : Фактор, 2008. – 464 с.

2. Николайчук В. Е. Логистика: теория и практика управления : [учеб. пособ.] / В. Е. Николайчук, В. Г. Кузнецов. – Донецк : НОРДПРЕСС, 2006. – 540 с.

3. Організація та проектування логістичних систем : [підручник] / М. П. Денисенко, П. Р. Левковець, Л. І. Михайлова [та ін.]; під ред. М. П. Денисенка, П. Р. Левковця, Л. І. Михайлової. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.

4. Пеняк Ю. С. Управління виробничими запасами у сільсько-господарських підприємствах / Ю. С. Пеняк // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 107–110.

5. Перебийніс В. І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія / В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 279 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджене наказом Міністерства фінансів України № 237 від 8 жовт. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>.

7. Родников А. Н. Логистика : терминологический словарь / А. Н. Родников [2-е изд., исправл. и дополн.]. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 352 с.

*Норка Я. О., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр;
Мінько Ю. Р., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Єгорова О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії та економічних досліджень*

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. *Визначено основні підходи щодо класифікації витрат підприємства. Охарактеризовано підходи щодо напрямів підвищення ефективності господарської діяльності.*

Вступ. Однією з найважливіших передумов формування ефективно функціонуючих сільськогосподарських підприємств є досконале управління витратами. У зв'язку з цим потребують подальшого дослідження особливості обліку витрат і виходу продукції у цій галузі, оскільки він є джерелом інформації, необхідної для управління та контролю за економічними показниками виробництва продукції.

Важливе значення відіграє науково обґрунтований бухгалтерський облік витрат виробництва, що формує інформацію про використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, собівартості виробництва і реалізації, а в

кінцевому результату показники ефективності роботи підприємства. Поряд з необхідністю вивчення загальних завдань організації і методології обліку і калькулювання собівартості продукції рослинництва виникає суттєва необхідність врахування особливостей формування затрат, розподілу комплексних витрат, прийомів і способів калькулювання собівартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питань методології обліку витрат та калькулювання собівартості продукції рослинництва зробили такі вітчизняні вчені, як: Ф. Бутинець, В. Палий, М. Чумаченко, Л. Хорунжий, О. Юрківський, В. Моссаковський, М. Дем'яненко, В. Лінник, П. Хомин, В. Дерій, О. Радченко та ін. В їх наукових працях висвітлюються найбільш актуальні та проблемні питання щодо обліку витрат рослинництва.

Постановка завдання. Мета статті роботи полягає в розробці й обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку та аналізу витрат виробництва та виходу продукції рослинництва суб'єктами господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні, коли світовою тенденцією є зростання вартості продукції сільського господарства та її нестача актуальним питанням є збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та покращення її якості. Дана галузь, для держави є важливим сектором економіки, а для сільськогосподарського підприємства джерелом отримання прибутків. Тому, облік є єдиним джерелом інформації, необхідної для отримання даних визначення обліку витрат з вирощування продукції рослинництва, використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) в натуральних та грошових вимірниках, а також загалом управління та контролю за її економічними показниками. Управління витратами на сільськогосподарських підприємствах є важливим засобом побудови системи обліку витрат, з урахуванням стратегічних та тактичних цілей і вимог керівництва. Це складний процес, що передбачає не тільки зважену класифікацію, а й систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, прийняття рішень щодо поліпшення структури собівартості продукції, ціноутворення.

Найвищої ефективності контролю за процесами виробництва можна досягти у випадку його органічної єдності з системами обліку та управління. Своєчасно проведений контроль дозволяє виявити основні причини відхилення від нормативних показників, передбачити можливість подальшого фінансового етапу суб'єкта господарювання.

Ефективність будь-якої підприємницької діяльності залежить від зниження витрат на одиницю продукції чи надання послуг, також зниження собівартості продукції. Основною метою діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах господарювання є отримання максимального прибутку. На суму прибутку, крім рівня цін, можна впливати шляхом зміни структури витрат на виробництво продукції та її обсягу.

Аналіз структури і динаміки витрат за економічними елементами (за

змістом) має свою специфіку на сільськогосподарських підприємствах, що свідчить про актуальність даного дослідження.

Як відомо, фактична собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах обчислюється тільки в кінці року. Тому протягом року необхідно вести контроль за формуванням собівартості, за окремими статтями витрат у виробничих підрозділах впровадженням чекової і безчекової форм взаєморозрахунків і контролю, а також нормативного методу обліку й обчислення собівартості продукції. Джерелами аналізу є річні звіти, виробничо-фінансові та комерційні завдання, форма № 50-с.г. та інша нормативна та облікова інформація. Динаміка та структура витрат на виробництво соняшника СТОВ «Агрофірма «Оржицька» наведено у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка та структура витрат на виробництво соняшника СТОВ
«Агрофірма «Оржицька»**

Елементи витрат	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+, -) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, в.п.	у % до 2016 р.
Прямі матеріальні витрати	4373,3	55,5	6456,7	60,0	7109,9	60,8	+2736,6	+5,2	+62,6
Прямі витрати на оплату праці	167,8	2,1	540,2	5,0	652,5	5,6	+484,7	+3,4	у 3,9 р.б.
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати	3331,9	42,3	3756,2	34,9	3933,3	33,6	+601,4	-8,7	+18,0
Разом	7873	100	10753,1	100	11695,7	100	+3822,7	-	+48,6

За даними табл. 1 видно, що прямі матеріальні витрати збільшилися на 2 млн 736,6 тис. грн (62,6 %). Прямі витрати на оплату праці зросли з 167,8 тис. грн у 2016 р. до 652,5 тис. грн у 2018 р., тобто зросли на 484,7 тис. грн (у 3,9 рази). Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати зросли на 601,4 тис. грн (18,0 %). Загалом в структурі витрат на виробництво соняшнику протягом 2016–2018 рр. переважали прямі матеріальні витрати. Протягом 2016-2018 рр. загальна сума витрат на виробництво соняшнику зросла на 3 млн 822,7 тис. грн (48,6 %).

В процесі проведення аналізу вирішують такі основні завдання:

- визначають динаміку цих витрат на одну гривню товарної продукції;
- встановлюють абсолютне та відносне відхилення від кошторису, як у цілому, так і за окремими статтями, причини цих відхилень, обсяг і причини непродуктивних витрат;
- вивчають динаміку цих витрат на одну гривню товарної продукції;
- визначають вплив зміни структури та обсягу випуску продукції та обсяг зазначених затрат;
- перевіряють правильність розподілу цих витрат між окремими видами

виробів.

Одне з найважливіших завдань аналізу – виявлення і найповніше використання резервів для збільшення виробництва продукції, поліпшення її якості й підвищення економічної ефективності.

Резерви зниження собівартості продукції можна поділити на три групи:

- які можуть бути використані у виробництві без додаткових витрат;
- потребують незначних додаткових витрат і можуть бути використані протягом календарного або господарського року;
- потребують значних капітальних вкладень і можуть бути використані в перспективі.

До основних джерел інформаційного забезпечення аналізування витрат на виробництво належать: фінансову та статистичну звітність, первинні документи, рахунки бухгалтерського обліку, облікові реєстри, кошториси витрат, матеріали ревізій, результати аналізу витрат за попередні періоди тощо.

Висновки. Економічна ситуація на підприємстві вимагає своєчасного прийняття ефективних управлінських рішень. Зробити це неможливо без достовірної, належним чином обробленої та підготовленої для управління інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Інструментом для одержання такої інформації виступає система бухгалтерського обліку. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва визначається рівнем освоєння прогресивної технології і організації виробництва на базі комплексної механізації процесів праці, кількістю і якістю внесених у ґрунт добрив, щільністю поголів'я тварин, тобто витратами на одиницю земельної площі. Вона є основною подальшого підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, оскільки в результаті впровадження прогресивної технології і вдосконалення організації праці за порівняно менших ресурсів можна одержати більшу кількість продукції з меншими витратами на її одиницю.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова М. Тенденции и закономерности управления запасами / М. Кузнецова // Проблемы теории и практики управления (рус.). – 2016. – № 11. – С. 63–72.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Національні стандарти в бухгалтерському обліку. Питання використання : [навч. посіб.] / М. Г. Михайлов, О. А. Мельник, В. М. Теслюк та ін.; за ред. М. Г. Михайлова. [2-е вид., доп.] – К. : Вища освіта, 2002. – 400 с.

Остапченко В. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Гудзенко А. А., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Дорошекно О. О., к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту

ВИДИ КРИЗ ТА АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті охарактеризовано поняття «криза» та визначено особливості її прояву. Визначено основні напрямки підвищення фінансової стійкості та антикризового управління.

Вступ. Сучасний стан економічного розвитку України змушує керівників підприємств постійно приймати рішення за умов невизначеності. В умовах політичної, економічної та фінансової нестабільності комерційна діяльність супроводжується кризовими ситуаціями, результатом яких може стати неспроможність чи банкрутство підприємств. Діяльність підприємств в конкурентному ринковому середовищі, в умовах реформування економічної системи, формування нових економічних і фінансових відносин в державі зумовлює появу реальної загрози банкрутства майже для кожного підприємства незалежно від його фінансового стану і позиції серед конкурентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Так, вагомий внесок у вивчення питань кризових явищ зробили: Є. Андрущак, А. Бланк, В. Василенко, М. Данилюк, О. Дацій, М. Дем'яненко, С. Довбня, С. Єлецьких, П. Ільчук, С. Каламбет, М. Коваленко, М. Колісник, Н. Лобанова, В. Москаленко, А. Поддєрьогін, П. Саблук, С. Салига, О. Серебряков, Г. Тельнова, О. Терещенко, Е. Уткін, А. Чупіс А. Штангрет та інші. Завдяки роботам цих вчених створено підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення теоретико-методичних методологій до проведення антикризового управління суб'єктами господарювання сфери АПК, розробка практичних рекомендацій стосовно проведення діагностики фінансово-економічного стану підприємств вітчизняної економіки, формування напрямів оздоровлення та раціонального управління ресурсами суб'єктів бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб мати змогу ефективно здійснювати антикризове управління в умовах як конкретного підприємства, так і галузі сільського господарства в цілому, необхідно чітко усвідомлювати та розрізняти як самі види криз і фактори, що їх зумовлюють, так і механізми боротьби з кризовими явищами. Для того, щоб вчасно виявити та ідентифікувати кризову ситуацію, варто зазначити, причини її виникнення та особливості прояву. З цією метою побудуємо структурно-логічну схему причин породження кризових явищ і процесів, по якій проведемо їх детальний аналіз та визначимо наслідки прояву кризових процесів на господарюючий суб'єкт. За викладеною схемою, бачимо, що для систематизації причин породження кризових явищ і процесів неабияке значення має поділ на групи зовнішнього та внутрішнього спрямування та виділення окремих підгруп в розрізі кожної з них.

Ефективність управління господарюючими суб'єктами аграрної галузі має прямий чи опосередкований вплив на породження і розвиток ризиків, що являються причиною виникнення кризових явищ і процесів. З огляду на це видається актуальним обґрунтування теоретичних та практичних засад антикризового управління сільськогосподарськими суб'єктами господарювання, що дасть змогу уникнути чи зменшити вплив прояву кризових явищ і процесів як безпосередньо для підприємства, така і для економіки країни в цілому.

Кризові ситуації різняться не тільки за причинами та наслідками виникнення, а й за своєю сутністю. В науковій літературі подається обґрунтування різних методологій до класифікації криз [1,2,3]. Дослідивши думки науковців з даного питання, вважаємо за доцільне систематизувати класифікаційні ознаки та види криз, наочно відобразивши їх у табл. 1.

Таблиця 1

Види кризових явищ і процесів за класифікаційними ознаками

Ознака класифікації	Види кризових явищ і процесів
За масштабом проблематики	-макроекономічні, -мікроекономічні
За ступенем очевидності	-явні, -латентні
За ступенем передбачуваності та прогнозування	-передбачувані, -частково передбачувані, -непередбачувані
За регулярністю виявлення	-системні, -періодичні, проміжні, -унікальні
За глибиною прояву	легкі, важкі, катастрофи
За належністю до країни функціонування об'єкта управління	-зовнішні, -внутрішні
За рівнем виникнення	-локальні, -галузеві, -міжгалузеві, -регіональні, -державні, г-лобальні
За причинами виникнення	-суб'єктивні, -з нестачею інформації, -з невизначеністю майбутнього
За характером причин виникнення	-природні, -екологічні, -техногенні
За ступенем реалізації	-реалізовані, -нереалізовані
За сферою походження	-економічні, -соціально-політичні, -адміністративно-законодавчі, -геополітичні, -демографічні, -фінансові, -екологічні, -виробничі, -комерційні, -грошово-кредитні, -валютні, -біржові, -промислові, -аграрні, -організаційні, -технологічні, -психологічні
За часом прийняття рішень антикризового управління	-за попередньо обраною стратегією, -за адаптованою стратегією, -з прийняттям поточних рішень
За впливом на діяльність суб'єкта господарювання	-не впливаючі на суб'єкт управління, -частково руйнуючі суб'єкт управління, -повністю руйнуючі суб'єкт управління
За фактором часу	-затяжні, -короткочасні
За формою прояву	стратегічна криза, криза прибутковості, криза ліквідності, криза результатів, криза платоспроможності, майнова

Слід зауважити, що поділ кризових явищ і процесів за вищеперерахованими ознаками є досить умовним і має мінливий характер, оскільки криза є динамічним поняттям, тобто в процесі свого розвитку один вид може змінюватися іншим. Тож в залежності від правильності ідентифікації виду кризи залежить дієвість антикризових заходів.

Процес розробки заходів і формування механізму антикризового управління в першу чергу має на меті виконання на обов'язкових засадах функцій управлінського процесу в умовах недопущення, уникнення чи подолання наслідків кризових явищ і процесів.

Визначимо глибину фінансової кризи ТОВ «Божківський комбікормовий завод» шляхом розрахунку величини власних оборотних коштів і джерел їх

формування за 2016 – 2018 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз глибини фінансової кризи ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2016 – 2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Власні оборотні кошти	-31307	-32651	-32879	-1572
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-
Короткострокові кредити і позики	-	-	-	-
Запаси	476	894	1122	+646
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-31307	-32651	-32879	-1572
Загальна величина джерел формування запасів	-31307	-32651	-32879	-1572
Надлишок (нестача) власних оборотних коштів для формування запасів	-31783	-33545	-34001	-2218
Надлишок (нестача) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-31783	-33545	-34001	-2218
Надлишок (нестача) загальної величини джерел формування запасів	-31783	-33545	-34001	-2218
Тип фінансової стійкості	кризове фінансово-економічне становище			X
Коефіцієнт забезпеченості запасів загальною величиною джерел формування запасів	-65,771	-36,522	-29,304	+36,467
Надлишок (+) та/або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів на 1 грн запасів, грн.	-66,771	-37,522	-30,304	+36,467

Аналізуючи розрахунки табл. 2 зазначимо, що в 2016 – 2018 рр. фінансово-економічне становище ТОВ «Божківський комбікормовий завод» можна охарактеризувати як кризовий. Це пояснюється тим, що загальної величини формування запасів недостатньо для формування запасів.

Окремі напрями безпосереднього виконання процесу антикризового управління, суть яких полягає в уникненні кризових ситуацій, зменшенні проявів кризи, недопущенні банкрутства господарюючого суб'єкта чи направлена на вихід підприємства з кризи та його оздоровлення, являють собою функції антикризового управління підприємством [4].

В сучасних умовах економічного розвитку аграрного виробництва слід відмітити майже повну відсутність ефективних заходів оздоровлення сільськогосподарських підприємств. Існуючі методики оздоровлення на практиці майже ніколи не застосовуються та/або в результаті низької кваліфікації управлінського персоналу застосовуються в обмеженому вигляді.

Вищенаведене дозволяє стверджувати про певну неоднозначність трактування поняття «оздоровлення підприємства». На нашу думку, оздоровлення підприємства є багатовекторним поняттям, що включає в себе

різні аспекти покращення фінансово-господарської діяльності. Доцільно виокремлювати три ключові напрями здійснення процедури оздоровлення:

- виробничо-технічне оздоровлення;
- організаційно-управлінське оздоровлення;
- фінансове оздоровлення.

Дані процедури можуть бути проведені керівництвом підприємства незалежно від наявності ознак окремих видів криз та забезпечувати як кінцеву мету – зростання конкурентоспроможності.

Висновок. Сучасний стан розвитку підприємств агропромислового виробництва, а також особливості його здійснення дозволяють однозначно стверджувати, що більшість суб'єктів господарювання в тій та/або іншій мірі зіштовхуються з проблемою низького рівня платоспроможності як в окремі пікові періоди виробничих процесів, так і взагалі протягом всього періоду операційного циклу. Для тих підприємств, що мають тимчасові проблеми стосовно наявності фінансових ресурсів для фінансування поточної діяльності, напрям дій, що дозволить уникнути таких негативних моментів має певні складові елементи. Оскільки виробництво сільськогосподарської продукції має чітко виражений сезонний характер (особливо галузі рослинництва), то для багатьох підприємств під час масових виробничих заходів виникає певна проблема із забезпеченням їхнього фінансування і в більшості випадків джерелом ресурсів для таких потреб стають кредити банків, залучення яких дає змогу в даний момент ліквідувати неплатоспроможність такого господарюючого суб'єкта. Як правило, такі кредитні ресурси є короткостроковими, а джерелом їх повернення є майбутній урожай. Проте слід зазначити, що у випадку несприятливих природно-кліматичних умов та, як наслідок, низького рівня врожайності таке підприємство може опинитися у суттєвій фінансовій залежності від банку та бути неспроможним повернути отримані кошти. Крім того, ще одним недоліком такої ситуації є те, що сільськогосподарські товаровиробники, намагаючись своєчасно (або навіть достроково) повернути кредити, змушені реалізовувати продукцію відразу після її збору, не чекаючи встановлення справедливих цін на неї, що в свою чергу призводить до погіршення показників прибутковості, а отже, створює умови для формування кризи прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Білоконь Т. М. Вдосконалення механізмів санації вітчизняних підприємств / Т. М. Білоконь // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2005. – № 6. – С. 79–84.
2. Волик Н. Г. Систематизація методів оцінки фінансового стану суб'єкта бізнесу / Н. Г. Волик, Ю. В. Шестакова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 3. – С. 52–55.
3. Еш С. М. Особливості антикризового управління в суб'єкта бізнесу харчової промисловості / С. М. Еш // Економіка АПК. – 2016. – № 7. – С. 67–70.
4. Обущак Т. А. Основні методичні напрямки оцінки фінансового стану торговельних підприємств / Т. А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12 (90). – С. 99–106.

Посна Н. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Танцюра А. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Голева А. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр.

ОПЕРАЦІЙНИЙ ЛЕВЕРИДЖ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розкрито сутність операційного важеля його значення в управлінні операційним прибутком підприємства. Проведено розрахунок операційного важеля підприємства, визначено можливі зміни операційного прибутку за умови впливу фактичного рівня операційного важеля. Ідентифіковано ключові особливості дії механізму операційного важеля у процесі планування операційного прибутку підприємства.

Вступ. В процесі здійснення господарської діяльності підприємств приватного сектора економіки задіяна значна кількість матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Метою створення та забезпечення безперервного процесу відтворення будь-якого підприємства є ефективне використання залучених ресурсів, що далі знаходить своє відображення у фінансових результатах його функціонування. Кожен економічний суб'єкт господарювання, не дивлячись на форму власності та особливості організації фінансової діяльності, зосереджує увагу на процес раціонального формування, розподілу та відповідно використання чистого прибутку. Адже прибуток є важливим показником що генерує в собі ефективності діяльності підприємства.

Однією з визначальних складових системи управління будь-якого підприємства є політика управління прибутком. Завдяки їй формуються передумови успішного функціонування підприємства на ринку, досягнення стійкості та стабільності його розвитку, забезпечення підвищення рівня капіталізації, а відповідно, і зростання ринкової вартості самого підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні та практичні аспекти щодо управління прибутком суб'єктів господарювання та визначення напрямів його підвищення висвітлені у роботах таких учених, як: І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, П. П. Борщевський, А. П. Градов, В. М. Жук, М. І. Ковальчук, Е. М. Коротков, Г. Г. Кірейцев, М. О. Кізім, Л. А. Лахтіонова, Є. В. Мних, Л. В. Нападовська, О. М. Петрук, В. К. Савчук, І. І. Сахарцев, В. В. Сопко, М. Г. Чумаченко, В. О. Шевчук, та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень в межах означених проблем, багато питань, пов'язаних із удосконаленням процесу управління прибутком залишаються не до кінця вивченими та потребують більш поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Ключовою метою даного дослідження є визначення практичних аспектів управління прибутком суб'єктів господарювання на основі планування операційного прибутку з метою підвищення ефективності їх функціонування, забезпечення економічної

безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Провідну роль серед напрямів максимізації фінансових результатів будь-якого підприємства займає процес управління його прибутковістю, що здійснюється на основі прийняття управлінських рішень в межах основними джерел його формування, розподілу та використання.

Політика управління фінансовими результатами включає в себе такий елемент, як планування операційного прибутку в процесі операційної діяльності, що спрямоване на підвищення показників прибутковості через виконання комплексу завдань, щодо забезпечення підвищення обсягів виробництва продукції та/або надання послуг, ефективного управління доходами й витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності праці політики управління прибутком в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Важливим інструментом управління та визначення впливу на операційний прибуток підприємства є операційний леверидж (важіль). Він є досить пов'язаним із фактичною структурою постійних і змінних витрат. Так, операційний важіль є головним інструментом управління чистим фінансовим результатом від операційної діяльності, що проявляється у раціональному співвідношенні постійних та змінних витрат. У відповідності до його динаміки на рівні менеджменту відбувається прогнозування імовірних змін прибутку суб'єкта господарювання залежно від позитивних чи негативних змін обсягу продажу.

Однією із умов застосування на практиці механізму операційного важеля є використання маржинального методу, що передбачає, в свою чергу, поділ витрат суб'єкта господарювання на змінні та постійні. Розмежування витрат за даним критерієм, має винятково важливе значення у процесі оцінки і аналізу ефективності операційної діяльності та прийняття виважених, економічно обґрунтованих рішень у сфері менеджменту.

Робота операційного важеля проявляється в тому, що будь яка зміна (позитивна чи негативна) виручки від реалізації продукції завжди породжує ще суттєвіші зміни операційного прибутку. Даний ефект зумовлений різним ступенем впливу наявної динаміки постійних та змінних витрат на формування кінцевих фінансових результатів. Чим більшою є величина постійних витрат у їх загальному підсумку, тим більш значимою буде сила впливу операційного важеля.

Формалізовано вираз операційного важеля (ОВ) представлено за формулою:

$$OB = \frac{BM}{\Pi}, \quad (1)$$

де, ВМ – валова маржа (чистий дохід від реалізації продукції за мінусом фактичних змінних витрат), тис. грн;

П – прибуток отриманий від операційної діяльності, тис. грн.

В той же час, вплив зміни (зростання чи зменшення) виручки на величину операційного прибутку доцільно відобразити наступним виразом:

$$\Delta\Pi = OB \times \Delta OP, \quad (2)$$

де, $\Delta\Pi$ – зміна прибутку, %;
 ΔOP – зміни обсягу реалізації, %.

У відповідності до даних фінансової звітності ТОВ «Астарта Прихоролля» за 2016-2018 рр. нами проведено розрахунок операційного важеля та визначено на основі його фактичного рівня можливі зміни прибутку за різних умов зміни виручки (табл. 1).

Таблиця 1

**Розрахунок операційного важеля ТОВ «Астарта Прихоролля»,
2016-2018 рр.**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.	
				абсо- лютне	віднос- не, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	485288	433463	410288	-75000	-15,5
Змінні витрати, тис. грн	162038,9	180621,0	194982,9	32944	20,3
Постійні витрати, тис. грн	119586,1	111462,0	123751,1	4165	3,5
Валова маржа, тис. грн	323249,1	252842	215305,1	-107944	-33,4
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	203663	141380	91554	-112109	-55,0
Операційний важель	1,6	1,8	2,4	0,8	50,0

У відповідності до розрахованих даних, валова маржа ТОВ «Астарта Прихоролля» у 2018 р. в порівнянні із 2016 р. зменшилася на 107944 тис. грн (або на 33,4 %). Такі зміни зумовлені спадом чистого доходу від реалізації продукції (на 15,5 %) в порівнянні із приростом вартості змінних витрат (20,3 %). Фактичне значення операційного важеля у 2018 р. свідчить, що зі збільшенням обсягу реалізації на 1,0 % прибуток від операційної діяльності збільшиться на 2,4 %, або на 2197,3 тис. грн.

Сила впливу операційного важеля у 2018 р. порівняно із 2016 р. збільшилася на 0,8 пунктів (або на 50,0 %). Дані зміни зумовлені перевищенням темпів спаду прибутку від операційної діяльності (на 55,0 %) в порівнянні із темпами спаду валової маржі (на 33,4 %).

Таким чином, не дивлячись на позитивне значення операційного важеля ТОВ «Астарта Прихоролля» за 2016-2018 рр., враховуючи негативну тенденцію до зменшення чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (із 485288 тис. грн до 410288 тис. грн) динаміка до збільшення сили впливу операційного важеля із 1,6 пунктів у 2016 р. до 2,4 пунктів у 2018 р. в цілому негативним чином відображається на рівні прибутку від операційної діяльності ТОВ «Астарта Прихоролля».

В той же час, при фактичній силі впливу операційного важеля та за умови збільшення у короткостроковій перспективі виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 5,0 %, операційний прибуток збільшиться на 12,0 %, або на 10986,5 тис. грн, при збільшенні виручки на 30,0 %, операційний прибуток ТОВ «Астарта Прихоролля» збільшиться на 72,0 %, або на 65918,9

тис. грн та становитиме 157472,9 тис. грн. В той же час, при зниженні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 41,7 %, прибуток підприємства знизився б до нульового рівня (точки беззбитковості), тобто підприємство не отримало б ні прибутку, ні збитку. Подальше зниження виручки від реалізації продукції призведе до отримання збитку.

Проведені нами розрахунки вище, підтверджують існуючий факт того, що за прогнозованого в перспективі зростання чистого доходу від реалізації продукції підприємству краще мати максимально вищий рівень операційного важеля, і навпаки, якщо в плановому періоді очікується її зниження, то відповідно менший.

Висновки. Таким чином, операційний важіль показує, як може змінитися значення прибутку при збільшенні чи зменшенні обсягу продажів (чистого доходу від реалізації продукції). На нашу думку, як зазначалося вище, цей ефект зумовлений різним рівнем впливу фактичної динаміки постійних і змінних затрат в процесі операційної діяльності на формування чистого фінансового результату з урахуванням змін обсягу виробництва. А отже, операційний важіль на пряму залежить від фактичного співвідношення постійних і змінних затрат. Чим більший фактичний рівень постійних затрат, тим більша вагомою є сила впливу операційного важеля.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Управління прибутком ; 3-є вид. перероб. і доп. Київ : Ніка-Центр, 2007. 768 с.
2. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 299–303.
3. Ніпіаліді О. Практика управління прибутком підприємств в умовах проциклічності економіки. *Міжнародний науковий журнал «Контроль та аналіз в умовах глобалізації»*. 2016. Вип. 3. С. 19–30.
4. Соколова Е., Вьюшкова А. Проблеми управління прибутком на підприємстві. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління»*. 2015. Вип. 32. С. 311–320.

Прилуцький В. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Федоренко М. Р., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Капаєва Л. М., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту

ЛІКВІДНІСТЬ ТА ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Анотація. У статті охарактеризовано зміст категорій «ліквідність та «фінансова стійкість». Визначено основні напрямки забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Вступ. В умовах нестабільності зовнішнього середовища та під впливом фінансово-економічної кризи для підприємства все більш актуальною стає проблема стабілізації діяльності підприємства, забезпечення його життєздатності та створення умов подальшого розвитку. Її вирішення потребує вдосконалення процесу оцінки стійкості та платоспроможності підприємства.

Більшість підприємств в існуючих економічних умовах не приділяють достатньої уваги питанням постійного моніторингу рівня їх ліквідності для забезпечення стабільної діяльності та, як наслідок, через деякий час зіштовхуються з проблемою недостатності грошових коштів (як абсолютно-ліквідної частини оборотних активів) або загальної суми оборотного капіталу для здійснення поточної виробничої діяльності та проведення усіх необхідних розрахунків з контрагентами. Крім того, будь-який аналіз фінансового стану підприємства буде неповним без оцінки рівня його ліквідності та не дозволить зробити обґрунтовані висновки про існуючий стан та перспективи стабілізації діяльності такого суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним та практичним аспектам як оцінки рівня ліквідності підприємства, так і формуванню комплексу заходів щодо її забезпечення присвятили свої праці такі вчені, як: Є. В. Мних, Т. Д. Косова, Н. П. Шморгун, Т. П. Авраменко, Х. Я. Яремик. Значну увагу дослідженню фінансової стійкості підприємства приділили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: А. М. Поддєрьогін, О. С. Філімоненков, Г. Г. Кірейцев, О. В. Павловська, М. Л. Котляр, М. Н. Крейніна, О. О. Терещенко, М. Д. Білик тощо. Проте частина питань стосовно механізму досягнення достатнього рівня ліквідності та його впливу на стабільність діяльності підприємства ще залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення теоретичних та практичних аспектів аналізу ліквідності та фінансової стійкості підприємства та розробка шляхів їх підвищення в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва. З його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників [1].

Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів [4].

Однією із проблем оцінки і аналізу фінансової стійкості підприємства є розмежування фінансової стійкості з іншими характеристиками фінансового

стану підприємства (рис. 1).

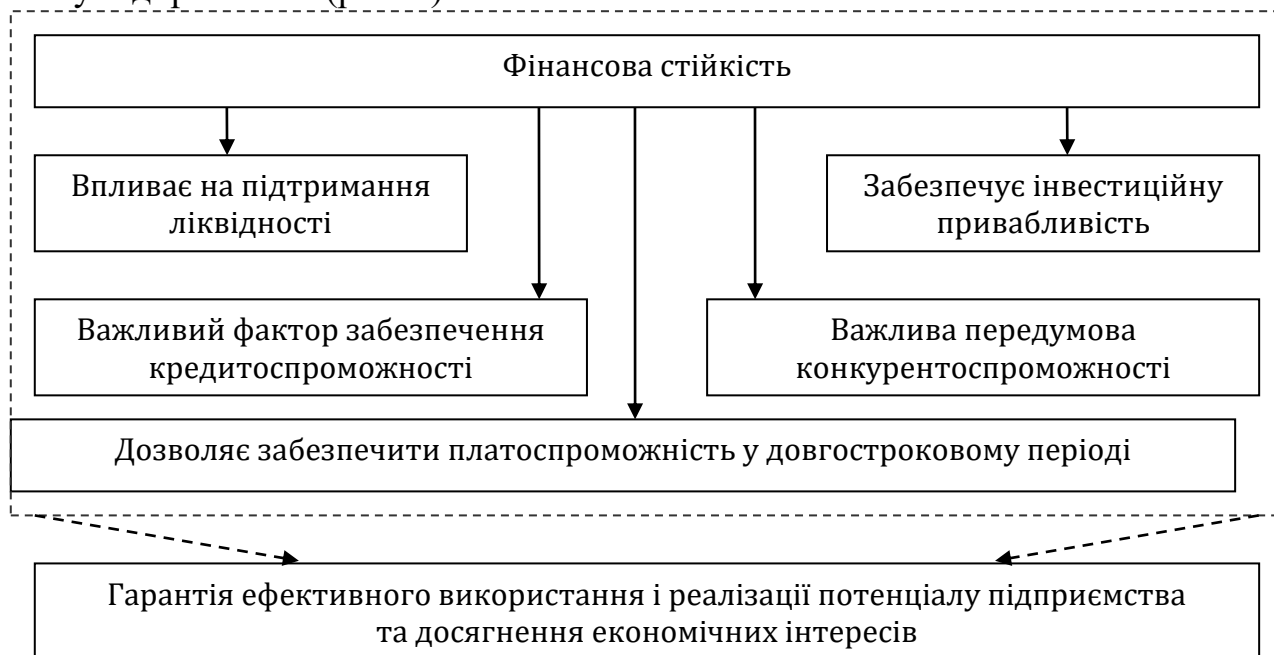

Рис. 1. Співвідношення фінансової стійкості з іншими характеристиками фінансового стану підприємства [2]

Під фінансовою стійкістю слід розуміти властивість фінансової системи повертатися до рівноважного стану після припинення негативного впливу, що вивело її з цього стану. Фінансова стійкість – це прагнення до рівноваги, а її досягнення можливе лише за відсутності негативних шоків.

В окремих випадках фінансова стійкість може розглядатися в контексті стійкості фінансового стану або платоспроможності як окремого фінансового інституту, так і сукупності інститутів [5].

Фінансова стійкість є головним компонентом загальної економічної стійкості підприємства, оскільки є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, формується в процесі його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Тому, проаналізуємо структуру фінансових ресурсів для оцінки фінансової стійкості Філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр. в табл. 1.

Таблиця 1

Відносні показники оцінювання фінансової стійкості філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
	2016	2017	2018	
Коефіцієнт автономії	0,762	0,912	0,980	+0,217
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,238	0,088	0,020	-0,217
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,208	10,403	48,123	+44,915
Коефіцієнт фінансового ризику	0,312	0,096	0,021	-0,291
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,000	1,000	1,000	0,000

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод»

в 2016 р. за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що у валюті балансу даного суб'єкта господарювання в 2016 р. власний капітал становив 76,2 %, в 2017 р. – 91,2 %, а в 2018 р. – 98,0 %.

Важливим моментом у здійсненні оцінки фінансового стану підприємства є визначення ліквідності і платоспроможності підприємства.

Ліквідність підприємства – це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Іншими словами, ліквідність характеризується спроможністю підприємства в короткі терміни перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів. Ліквідність визначається співвідношенням величини ліквідних засобів, які можуть бути використані для погашення боргів, і величини зобов'язань. За своїм змістом ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу [3].

Під платоспроможністю слід розуміти можливість підприємства своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету. Звідси, ліквідність балансу підприємства є пов'язанням можливості продажу його активів з одночасною оплатою зобов'язань. Про неплатоспроможність підприємства можуть свідчити відсутність грошей на розрахункових рахунках, наявність непогашеної в строк заборгованості, порушення строків виплати оплати праці тощо.

Проведемо розрахунок і дамо оцінку рівня та динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують ліквідність і платоспроможність філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2016 – 2018 рр. в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка відносних показників ліквідності та платоспроможності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,278	0,021	0,060	-0,218
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,599	0,639	5,406	+4,807
Загальний коефіцієнт ліквідності	0,624	0,777	5,958	+5,334
Коефіцієнт платоспроможності	0,278	0,021	0,060	-0,218
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,624	0,777	5,958	+5,334
Коефіцієнт покриття запасів	24,660	5,619	10,780	-13,880

Аналізуючи виконані розрахунки табл. 3, варто відмітити, що станом на кінець 2016 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідав нормативному значенню і становив 0,278. В 2018 р. порівняно з 2016 коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 0,218 і на кінець 2018 р. його фактичне значення становило 0,060. Фактичне значення даного показника в 2018 р. не відповідає нормативному ($\geq 0,2$), а його динаміка має негативну тенденцію. Отже, філія ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» знизила можливості погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних оборотних активів. Таким чином, проведені розрахунки показників ліквідності та

платоспроможності дають змогу робити висновки про наявність лише позитивних тенденцій у фінансовому стані досліджуваного підприємства.

Висновок. Таким чином, враховуючи результати проведеного дослідження, основними шляхами підвищення фінансової стійкості є: підвищення ефективності використання капіталу підприємства; підвищення інтенсивності використання оборотних активів підприємства; підвищення продуктивності праці; подальше збільшення обсягів реалізації товарів; зниження матеріальних операційних витрат; розширення ринку збуту продукції (товарів); залучення інвестицій (кредитів) тощо. Охарактеризовані вище заходи так чи інакше спричинять позитивні зміни в окремих статтях активу і пасиву балансу підприємства і забезпечать його платоспроможність і фінансову стійкість.

Список використаних джерел:

1. Бирюкова О. Ю. Приемы антикризисного менеджмента: учеб. пос. / О. Ю. Бирюкова, Л. А. Бочкова. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К^о», 2008. – 272 с.

2. Галенко О. М. Фактори кризових процесів на підприємстві / О. М. Галенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5. – С. 3–7.

3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (із внесеними змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2002. – 13 квітня.

4. Козляченко О. М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану суб'єкта бізнесу при загрозі банкрутства / О. М. Козляченко // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 10 (112). – С. 182–187.

5. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / М. Я. Коробов. – 2-ге вид. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 378 с.

Прядко Б. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

***Позуляй Н. О., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Дорошенко О. О., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту***

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Охарактеризовано поняття кредиторської заборгованості. Наведено класифікацію видів кредиторської заборгованості. Запропоновано шляхи поліпшення розрахунково-платіжної дисципліни.

Вступ. В умовах фінансово-господарської діяльності, кожне підприємство здійснює розрахунки з постачальниками. Криза платежів, яка є наслідком низького рівня договірної, розрахунково-платіжної, касової дисципліни ще раз переконує, що питання удосконалення системи

взаємовідносин і організації обліку розрахунків між підприємствами є актуальним. В реальній практиці постійно виникають ситуації, коли по тим чи іншим причинам підприємство не в змозі повернути борги контрагентам за отримані товари, продукцію чи надані послуги. В цьому випадку виникає кредиторська заборгованість, яка є по суті безпроцентною позичкою покупцем. Кредиторська заборгованість має великий вплив на визначення достовірності фінансової звітності, тому правильне її визначення має важливе значення. Цим визначається актуальність даної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення у працях О. М. Петрика, О. М. Шапошнікова, П. Л. Сука, Н. Я. Зарудної, Н. С. Брохуна, І. Назаренка, Ю. Сидоренко, Г. М. Давидова, І. Шершун, М. Огійчука, В. В. Жуковської, Г. П. Машталяра, О. М. Петрук, Н. М. Ткаченко та інших вчених. Аналіз результатів досліджень свідчить, що теоретичні й практичні розробки з обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками відображають ґрунтовне розуміння проблем, пов'язаних із трансформацією вітчизняної системи обліку. Проте низка питань щодо обліку та контролю розрахунків з постачальниками у вітчизняних підприємствах недостатньо досліджені й залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних та розробка практичних аспектів удосконалення діючої практики аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками, кредиторами з урахуванням досвіду країн з ринковою економікою.

Для досягнення поставленої мети у статті обґрунтовано необхідність вирішення таких задач:

- дослідити економічну сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками та умови виникнення кредиторської заборгованості в сучасних умовах господарювання;
- визначити теоретичні і практичні аспекти удосконалення існуючої методики бухгалтерського обліку розрахункових операцій, заборгованості та її рефінансування;

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність підприємства залежить від швидкості обороту капіталу, що визначається цілим комплексом економіко-організаційних заходів. Його частиною є розрахунки між суб'єктами господарської діяльності. Для дотримання діючих правил розрахунків слід запобігати їх простроченню, сприяти зменшенню кредиторської і дебіторської заборгованостей. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює економіка. Порядок і форми розрахунків з постачальниками визначаються господарськими договорами, внаслідок виконання яких у підприємства виникають поточні зобов'язання – кредиторська заборгованість.

Для оцінки стану розрахунків з кредиторами розраховують показники оборотності кредиторської заборгованості, такі як середня тривалість її погашення у днях та коефіцієнт оборотності у разях. Проведемо оцінку розміру, структури (за видами) і динаміки кредиторської заборгованості філії ПАТ

«ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр. з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка та структура кредиторської заборгованості філії ПАТ «ДПЗКУ»
«Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр.
(станом на кінець року)**

Види кредиторської заборгованості	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн.	частки, в.п.	у %
Поточна кредиторська заборгованість за:									
товари, роботи, послуги	23	0,2	3	0,1	20	17,7	-3	+17,5	-13,0
розрахунками з бюджетом	95	0,7	57	1,5	77	68,1	-18	+67,4	-18,9
розрахунками зі страхування	19	0,1	-	-	-	-	-19	-0,1	-100,0
розрахунками з оплати праці	129	1,0	4	0,1	16	14,2	-113	+13,2	-87,6
за одержаними авансами	9	0,1	8	0,2	-	-	-9	-0,1	-100,0
із внутрішніх розрахунків	12937	97,9	3665	98,1	-	-	-12937	-97,9	-100,0
Всього	13212	100,0	3737	100,0	113	100,0	-13099	-	-99,1

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що у філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» на кінець 2016 р. наявна кредиторська заборгованість представлена в розмірі 13 млн 212 тис. грн. В структурі кредиторської заборгованості станом на кінець 2016 р. 97,9 % (12 млн 937 тис. грн) займає заборгованість із внутрішніх розрахунків, 1,0 % (129 тис. грн) – кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, 0,7 % (95 тис. грн) – кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, 0,1 % (19 тис. грн) – кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, 0,2 % (23 тис. грн) – кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та лише 0,1 % (9 тис. грн) – кредиторська заборгованість за одержаними авансами.

У 2018 р. порівняно з 2016 р. кредиторська заборгованість філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» зменшилася на 13 млн 99 тис. грн, або на 99,1 %. При цьому кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 3 тис. грн, або на 13,0 %, заборгованість за розрахунками з бюджетом на 18 тис. грн, або 18,9 %, час заборгованість за розрахунками з оплати праці скоротилася на 113 тис. грн, або 87,6 %, а із внутрішніх розрахунків на 12 млн 937 тис. грн, або 100,0 %.

У підсумку, на кінець 2018 р. кредиторська заборгованість філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» становила 113 тис. грн.

Відповідно за системою структурних показників в табл. 2 проаналізуємо

не лише абсолютний розмір кредиторської заборгованості філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр., а й її питому вагу у складі капіталу та поточних зобов'язань.

За рівнем і динамікою питомої ваги кредиторської заборгованості в капіталі та в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях (табл. 2) є як позитивні, так і негативні характеристики майнового стану підприємства.

Негативним моментом у майновому стані досліджуваного підприємства є високий рівень питомої ваги кредиторської заборгованості в загальній сумі капіталу та в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях. Так у 2016 р. кредиторська заборгованість становила 95,5 % у пасивах балансу та в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях.

Таблиця 2

Оцінка питомої ваги кредиторської заборгованості у складі капіталу філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Загальна вартість капіталу, тис. грн	58221	54976	57769	-452
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	13835	4821	1176	-12659
Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн	13212	4821	1176	-12036
Питома вага поточної кредиторської заборгованості у капіталі, %	22,7	8,8	2,0	-20,7
Питома вага поточної кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях і забезпеченнях, %	95,5	100,0	100,0	4,5

У 2018 р. кредиторська заборгованість становила 2,0 % у пасивах балансу та 100,0 % - в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях.

Висновки. Отже розрахунково-платіжна дисципліна передбачає зобов'язання суб'єктів господарювання дотримуватися встановлених правил проведення розрахункових операцій. Розрахункова дисципліна базується на виконанні основних принципів здійснення грошових розрахунків. Платіжна дисципліна передбачає здійснення підприємствами платежів за фінансовими зобов'язаннями в повному обсязі та у встановлені строки.

Отже, забезпечення розрахунково-платіжної дисципліни залежить від фінансового стану суб'єктів господарювання і водночас впливає на їх фінансовий стан. За порушення підприємствами розрахунково-платіжної дисципліни до них можуть бути вжиті санкції.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник] / [наук. ред. Ф. Ф. Бутинець]. – Житомир : ПП «Рута», 2005. – 756 с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні : аналіз стану та перспективи розвитку / С. Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.

4. Носач Л. Л. Визначення етапів формування політики одночасного управління дебіторською й кредиторською заборгованостями / Л. Л. Носач // Вісник Міжнародного слов'янського університету (економічні науки). – 2005. – Т. VIII. – № 1 - 2. – С. 39 – 41.

Рак І. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Сорока О.В., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр

Науковий керівник – Песцова-Світалка О.С., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛADOVA АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Охарактеризовано поняття дебіторської заборгованості. Наведено класифікацію видів дебіторської заборгованості. Запропоновано шляхи поліпшення розрахунково-платіжної дисципліни.

Вступ. Діяльність будь-якого суб'єкта підприємництва пов'язана з наявністю та використанням оборотних коштів, що перебувають у складі їх активів, відповідно для підприємств проблема підвищення ефективного управління дебіторською заборгованістю, як важливої складової оборотних активів, спрямованого на оптимізацію як загального її розміру так і структури та забезпечення своєчасної її повернення, має дуже важливе значення. Інкасація дебіторської заборгованості в найшвидші терміни та недопущення в майбутньому її зростання понад припустимі межі – ефективна можливість знизити або пом'якшити дефіцит оборотних коштів для забезпечення господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти управління дебіторською заборгованістю досліджували такі зарубіжні вчені-економісти: Л. Бернстайн, Р. Брейлі, Е Вілсон, М. Макмінн, Дж. К. Ван Хорн, Є. Хелферт, Е. Брігхем, та ін. Окремо проблеми управління дебіторською заборгованістю розглядалися в працях Д. А. Горового, В. В. Ковальова, І. О. Бланка, В. В. Бочарова, Л. О. Лігоненко, В. Смачило, А. Савіна, Н. М. Новікової, та ін. Питання обліку розрахунків з покупцями та замовниками та його удосконалення розглядалась провідними вітчизняними науковцями з бухгалтерського обліку та аналізу, зокрема В. В. Сопком, Р. Л. Хом'яком, Н. В. Чебановою, Ф. Ф. Бутинцем, Й. Я. Даньківом, М. С. Пушкарем та іншими.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу дебіторської заборгованості. Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення наступні завдання:

- розкрити зміст дебіторської заборгованості;
- дослідити методи здійснення контролю дебіторської заборгованості на підприємстві тощо;

- дослідити особливості аналізу складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості на підприємстві;
- описати основні напрямки покращення управління дебіторською заборгованістю та реалізації кредитної політики на підприємстві тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рівень ділової активності підприємства у розрахункових відносинах в першу чергу характеризується станом дебіторської заборгованості (і зокрема її товарної частини), її розміром та якістю (строками погашення), що має істотний вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Дебіторська заборгованість формується в результаті здійснення розрахунків підприємства з покупцями, фіскальними і фінансовими органами, органами соціального захисту, підзвітними особами тощо. Значні розміри товарної дебіторської заборгованості призводять до неконтрольованого перерозподілу обігових коштів між учасниками ринкових відносин.

Постійний аналіз розрахунків по дебіторській заборгованості має велике значення для забезпечення безперебійного процесу виробничо-господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Надзвичайно негативним є процес накопичення взаємних боргових зобов'язань між учасниками ринкових відносин, що в майбутньому може стати причиною банкрутства таких підприємств.

Особливої актуальності процес управління та контролю за дебіторської заборгованістю набуває в періоди поширення кризових явищ в економічній системі та проявів підвищених показників інфляції. Оскільки в такі періоду процес вилучення з обороту грошових коштів значно підвищує рівень ризиковості господарської діяльності, одночасно майбутні надходження інкасованої дебіторської заборгованості передбачають зниження її купівельної спроможності. За даними відомості бухгалтерського обліку розрахунків з отримувачами послуг формується аналітична таблиця за допомогою якої здійснюється аналіз стану дебіторської заборгованості за часом її виникнення. Проведемо аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості приватного підприємства «Агрофірма «Веселинівка» за 2016 – 2018 рр. в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка та структура дебіторської заборгованості ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Види дебіторської заборгованості	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	у %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	2744	1,5	+2744	+1,5	-

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги	144076	97,6	101231	69,9	85246	47,5	-58830	-50,2	-40,8
За виданими авансами	2637	1,8	12742	8,8	86757	48,3	+84120	+46,5	у 32,9 р. б.
З бюджетом	258	0,2	4092	2,8	353	0,2	+95	-	+36,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	590	0,4	26684	18,4	4445	2,5	+3855	+2,1	у 7,5 р. б.
Всього	147561	100,0	144749	100,0	179545	100,0	+31984	-	+21,7

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що у ПП «Агрофірма «Веселинівка» на кінець 2016 р. наявна дебіторська заборгованість представлена лише поточною дебіторською заборгованістю в розмірі 147 млн 561 тис. грн. В структурі дебіторської заборгованості 97,6 % (144 млн 76 тис. грн) займає дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги та 2,4 % (3 млн 252 тис. грн) займає інша поточна дебіторська заборгованість.

Важливим співвідношенням в аналізі грошових потоків організації є співвідношення між оборотністю дебіторської та кредиторської заборгованості. Наступна таблиця дає можливість провести комплексну аналітичну оцінку стану дебіторської та кредиторської заборгованостей приватного підприємства «Агрофірма «Веселинівка» за період 2016 – 2018 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

**Комплексна аналітична оцінка стану дебіторської заборгованості
ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2016 – 2018 рр.**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.	
				абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5	6
Вихідна інформація, тис.грн					
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	134293	117033	156404	+22111	+16,5
Середньорічна величина дебіторської заборгованості	178932	146155	162147	-16785	-9,4
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	73422	12415	4409	-69013	-94,0
Середньорічна вартість майна (капіталу)	226624	200519	246957	+20333	+9,0
Середньорічна вартість оборотних активів	217672	178355	211803	-5869	-2,7
Показники оцінки стану дебіторської заборгованості					
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	0,751	0,801	0,965	+0,214	x

1	2	3	4	5	6
Тривалість одного обороту (середній період повернення) дебіторської заборгованості, днів	480	450	373	-106	-22,2
Питома вага дебіторської заборгованості в майні, %	79,0	72,9	65,7	-13,3	x
Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської, %	243,7	1177,2	3678,1	+3434,3	x
Відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	133,2	124,9	103,7	-29,6	-22,2

Як свідчать показники, розраховані в табл. 2, у 2018 р. порівняно з 2016 р. коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився на 0,214 і в 2018 р. становив 0,965. Так, тривалість одного обороту заборгованості дебіторів зменшилася з 480 днів в 2016 р. до 373 днів у 2018 р., тобто на 106 днів, або 22,2 %.

Висновки. Проведений вище аналіз показує, що досліджуване підприємство має значний рівень кредиторської заборгованості та стабільну динаміку дебіторської заборгованості. Для ефективного управління дебіторською заборгованістю можна виділити наступні рекомендації:

- необхідно контролювати стан розрахунків;
- за можливістю орієнтуватися на більшу кількість споживачів з метою зменшення ризику несплати одним з них чи декількома;
- періодично переглядати суму комерційного кредиту, виходячи з наявного фінансового стану клієнтів;
- при продажу великої кількості товару необхідно негайно виставляти рахунок покупцям;
- необхідно використовувати циклічність виписування рахунків для підтримання одноманітності операцій;
- необхідно уникати дебіторів з високим ступенем ризику.

Список використаних джерел:

1. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства / О. Б. Волович // Економічний простір. 2012. № 66. С. 195–203.
2. Загородній А. Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. 2-ге вид., доопрац. та доповн. Львів : Видавництво Львівської політехніки; ПП НВФ «Біарп», 2012. 632 с.
3. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В. О. Гуня // Економічний простір. 2009. № 21. С. 206–211

Рева В. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Палчук А. Ю. спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Войтенко К. Г. спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДАНИМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Анотація. У статті розкрито сутність фінансової звітності та її значення в управлінні оборотними активами підприємства. Розроблено політику управління оборотними активами, що передбачає проведення оптимізації запасів підприємства, управління грошовими активами з метою забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства, а також управління дебіторською заборгованістю на основі зміни кредитно-грошової політики.

Вступ. Результативне управління фінансами суб'єктів господарювання значною мірою залежить від повноти, достовірності, своєчасності та доречності інформації стосовно обсягу та характеру здійснюваних господарських операцій, наявності та використання трудового, фінансового та матеріального потенціалу, джерел фінансування та напрямів використання чистого прибутку. Головним джерелом такого інформаційного забезпечення слугує фінансова звітність, яка формується при здійсненні спеціальних процедур обробки, підрахунку та групування даних на заключній стадії облікового процесу.

Фінансова звітність акумулює у собі масивний аналітичний потенціал, який, за умови правильного її складання, а також вміння інтерпретувати, може використовуватися як у процесі поточного управління, так і стратегічного планування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу фінансової звітності, методиці її складання та аналітичним можливостям присвятили значну кількість досліджень такі вчені, як Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, П. Т. Саблук, В. К. Савчук, Ю. М. Тютюнник, П. Я. Хомин, та інших. В свою чергу, питання управління оборотними активами досліджувалися у певний час такими вченими, як І. Бланк, О. Гринькевич, Т. Говорушко, Г. Кіндрацька, Ю. Бондарєва, О. Томчук, та інші. Не дивлячись на значну кількість напрацювань, на нашу думку, в умовах інституційних трансформацій підвищується актуальність удосконалення як теоретичних, так і практичних основ управління оборотними активами підприємства за даними фінансової звітності.

Постановка завдання. Головною метою проведення даного дослідження є розробка практичних підходів щодо управління оборотними активами за даними фінансової звітності з метою підвищення ефективності фінансового менеджменту на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах динамічного розвитку економічних відносин фінансову звітність розглядають як

інформаційну систему, що формується у відповідності до потреб учасників ринку і є потужною управлінською базою при прийнятті обґрунтованих фінансових рішень. Фінансова звітність включає дані, узагальнені системою фінансового обліку, які в подальшому надаються зовнішнім користувачам, а також включає дані внутрішньогосподарського обліку, які є комерційною таємницею.

Процес управління оборотними активами підприємства включає декілька етапів:

I етап – передбачає проведення детального аналізу складу та структури оборотних активів за досліджуваний період, а також оцінку джерел фінансування оборотних активів.

II етап передбачає визначення політики формування та фінансування оборотних активів.

III етап – проведення оптимізації окремих елементів оборотних активів, та поточного фінансування у відповідності до фінансового циклу.

IV етап – здійснення оптимізації постійної та змінної частини оборотних активів підприємства з метою визначення найбільш раціональної форми та джерел їх фінансування.

V етап – передбачає необхідність забезпечення збалансованого співвідношення між ліквідністю та рівнем рентабельності на основі формування оптимальної структури напрямів фінансування оборотних активів господарюючого суб'єкта.

Орієнтуючись на результати проведеного аналізу за даними фінансової звітності, нами визначено основні аспекти реалізації політики управління оборотними активами, орієнтованої на оптимізацію запасів, залишку грошових коштів, дебіторської заборгованості; політики управління фінансовими результатами на основі планування операційного прибутку; політики управління фінансовою діяльністю, спрямованої на раціоналізацію джерел фінансування підприємства, підвищення ефективності залучення та використання капіталу.

При ефективному управлінні запасами СТОВ «Агрофірма «Оржицька» можна досягти прискорення операційного циклу, знизити витрати пов'язані із зберіганням оборотних активів, а також, що досить важливо, вивільнити частину оборотних активів, з метою реінвестування чи перерозподілу їх в процесі господарського обороту.

В структурі оборотних активів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» станом на кінець 2018 р., частка запасів становить 68,0 %, що на 17,8 відсоткових пунктів більше у порівнянні із 2016 р. Враховуючи специфіку функціонування, запаси сільськогосподарських підприємств включають сировину та матеріали, готову продукцію, товари, незавершене виробництво та інші запаси. Слід відзначити, що вартість запасів СТОВ «Агрофірма «Оржицька» за 2016-2018 рр. зросла на 41355 тис. грн (із 40634 тис. грн у 2016 р. до 81989 тис. грн у 2018 р., або у 2,0 рази).

З метою оптимізації розміру поточних запасів, в контексті управління ними, нами за моделлю EOQ (Economic ordering quantity) для СТОВ

«Агрофірма «Оржицька» визначено оптимальний розмір замовлення палива на 2020 р. – табл. 1.

Таблиця 1

**Вибір оптимального рівня замовлення палива
СТОВ «Агрофірма «Оржицька» у 2020 р.**

Показник	Варіанти розрахунку					За EOQ
Обсяг щорічного споживання нафтопродуктів, л	98300	98300	98300	98300	98300	98300
Витрати на розміщення одного замовлення, грн	240	240	240	240	240	240
Поточні витрати на од. запасу, грн	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Розмір замовлення, л	2000	3000	4000	5000	6000	4105
Кількість замовлень за рік	49	33	25	20	16	24
Середній рівень запасів палива, л.	1000	1500	2000	2500	3000	2053
Поточні витрати (на зберігання), грн	2800,00	4200,00	5600,00	7000,00	8400,00	5747,07
Витрати на замовлення, грн	11796,00	7864,00	5898,00	4718,40	3932,00	5747,07
Сумарні витрати, грн	14596,00	12064,00	11498,00	11718,40	12332,00	11494,14

У відповідності до проведених розрахунків, оптимальний середній розмір партії запасу EOQ дорівнюватиме 4105 л, а оптимальний залишок палива на складі підприємства становитиме 2053 л. За таких обсягів поставки та середнього розміру запасу нафтопродуктів на складі, операційні витрати СТОВ «Агрофірма «Оржицька» по обслуговуванню запасів будуть мінімальними та становитимуть 11,5 тис. грн. Близькими до отриманих показників EOQ є значення третього варіанту.

Основною метою фінансового менеджменту в контексті управління грошовими активами є забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства.

У практиці зарубіжного фінансового менеджменту з метою визначення оптимального залишку грошових активів використовують модель Баумоля, в основу якої покладено мінімізацію витрат пов'язаних із обслуговуванням однієї операції поповнення грошових коштів, а також втрати альтернативних доходів при створенні необхідного залишку грошових засобів.

Використавши прогнозний рівень витрат на обслуговування однієї операції щодо поповнення грошових активів, запланований обсяг грошового обороту, скорегований на дебіторську заборгованість, та рівень втрат можливих доходів при зберіганні грошових коштів, нами визначено оптимальний розмір максимального залишку грошових коштів для СТОВ «Агрофірма «Оржицька» на 2020 р. – 229,8 тис. грн (табл. 2). Відповідно, оптимальний розмір середнього залишку грошових засобів становитиме 114,9 тис. грн.

Зменшення середнього залишку грошових коштів (фактичний середній рівень даного показника у 2018 р. становить 2258,00 тис. грн) до розрахованого оптимального його рівня за моделлю Баумоля (114,9 тис. грн) забезпечить

більш ефективно та раціональне використання фінансових ресурсів, а також створить умови для зменшення вартості залученого капіталу в якості поточних зобов'язань та забезпечень, що відповідно позитивним чином відобразиться на рівні коефіцієнта абсолютної ліквідності СТОВ «Агрофірма «Оржицька», значення якого станом на кінець 2018 р. не відповідає нормативному значенню.

Таблиця 2

Розрахунок оптимального залишку грошових коштів для СТОВ «Агрофірма «Оржицька», 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Прогнозні значення на 2020 р.
Витрати на обслуговування однієї операції поповнення грошових активів	0,0250	0,0260	0,0265	0,0268
Обсяг грошового обороту, скорегований на дебіторську заборгованість	97783	121116	130232	162611
Середня відсоткова ставка за короткостроковими депозитами для юридичних осіб, %	19,0	14,5	16,0	16,5
Оптимальний розмір максимального залишку грошових засобів	160,4	208,4	207,7	229,8
Оптимальний розмір середнього залишку грошових засобів	80,2	104,2	103,9	114,9

З метою підвищення ефективності управління оборотними активами СТОВ «Агрофірма «Оржицька», важливе значення має формування ефективної політики управління дебіторською заборгованістю в контексті загальної фінансової стратегії підприємства.

Управління дебіторською заборгованістю акцентовано перш за все на контроль за оборотністю коштів в розрахунках. Зниження періоду оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція. В той же час, ретельним має бути відбір потенційних покупців та формування оптимальних умов оплати товарів, що зазначаються в контрактах.

Формуючи політику кредитування покупців своєї сільськогосподарської продукції, СТОВ «Агрофірма «Оржицька» повинне визначитися по основних ключових питаннях: період кредитування; стандарти кредитоспроможності; система збору платежів; система формування резервів по сумнівних боргах; система надання знижок.

З метою прискорення обороту дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, доцільним є використання системи знижок, при умові швидкої її оплати. Так, на основі проведених розрахунків нами встановлено, що рішення про зміну кредитної політики СТОВ «Агрофірма «Оржицька» є доцільним, оскільки надання 2-відсоткової знижки за прискорення оплати за продукцію (товари, роботи, послуги) забезпечить зростання економічного прибутку після вирахування витрат, пов'язаних із дебіторською заборгованістю на 1662,1 тис. грн (або на 11,7 %) та прискорення повернення дебіторської заборгованості на 3 дні, що збільшить наявні кошти підприємства, а відповідно, й позитивним чином відобразиться на рівні ефективності використання

оборотних активів.

Висновки. Одним із напрямів підвищення ефективності функціонування підприємства є управління оборотними активами за даними фінансової звітності, в межах якого вирішується ряд завдань пов'язаних із формуванням достатнього розміру оборотних активів в контексті забезпечення поточної платоспроможності, оптимізацією оборотних активів, формування напрямків підвищення ефективності використання оборотних активів, формування оптимальних джерел фінансування оборотних активів за одночасного забезпечення фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємства : підруч. Київ : КНЕУ, 2006. 780 с.
2. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : підруч. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 520 с.
3. Хаустова І. Є. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки.* 2018. № 19 (1295). С. 64–67.
3. Цал – Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. ; 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : ЦУЛ, 2002. 360 с.

Рудич А. І., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень;

Оборожна А. В., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Вивчено питання теоретичних основ формування системи показників рентабельності та прибутковості діяльності суб'єкта господарювання, вплив факторів на їх рівень та визначення шляхів підвищення.*

Вступ. Рентабельність виступає одним з найважливіших основних показників роботи підприємства, який характеризує кінцевий результат роботи підприємства. Показники рентабельності більш повно, чим прибуток, відображають остаточні результати господарської діяльності підприємства. Вони характеризують ефективність роботи підприємства. У цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат і так далі. Величина показників рентабельності показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності зазвичай використовуються для оцінки діяльності підприємства та як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні. Все це говорить про актуальність проблематики дослідження.

Рентабельність – це ступінь дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу. Її вимірюють за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства у цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної тощо),

вигідність виробництва продукції і послуг окремих видів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями оцінки ефективності діяльності підприємства за допомогою показників рентабельності займалися відомі вчені-теоретики та практики з економіки підприємства, а саме: Бланк І.О., Бутинець А.Д., Савицька Г.В., Сайфулін Р.С., Шеремет Ф.Ф. та інші. Показники рентабельності, як одні з основних показників ефективності фінансової діяльності, дозволяють сукупно відобразити «якість» фінансового стану організації й перспективи його розвитку. При визначенні зміни показника рентабельності у часі важливо звертати увагу не тільки на динаміку, але й на «якість» показників рентабельності, правильність угруповання показників рентабельності по укрупнених групах - для виявлення тенденції до зміни не окремих розрізнених показників, а її вплив на групу показників у цілому [1].

Постановка завдання. Мета вивчення полягає в розробці дослідження категорії «рентабельність» підприємства, розгляд прийомів та методичного інструментарію розрахунку показників рентабельності. Показники рентабельності, як одні з основних показників ефективності фінансової діяльності, дозволяють сукупно відобразити «якість» фінансового стану організації й перспективи його розвитку. При визначенні зміни показника рентабельності у часі важливо звертати увагу не тільки на динаміку, але й на «якість» показників рентабельності, правильність угруповання показників рентабельності по укрупнених групах - для виявлення тенденції до зміни не окремих розрізнених показників, а її вплив на групу показників у цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль і значення показника рентабельності полягають у наступному:

- цей показник є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства;
- підвищення рентабельності характеризує мета підприємства будь-якої галузі в ринковій економіці;
- рентабельність - результативний, якісний показник діяльності підприємства;
- підвищення рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства;
- збільшення рентабельності забезпечує перемогу підприємства в конкурентній боротьбі й сприяє виживанню підприємства в ринковій економіці;
- рентабельність має важливе значення для власників (акціонерів і засновників), тому що при її збільшенні зростає інтерес до даного підприємства, росте ціна акції;
- кредиторів і позичальників коштів рівень рентабельності цікавить із погляду реальності одержання відсотків по зобов'язаннях, зниження ризику неповернення позикових засобів, платоспроможності підприємства;
- динаміка рентабельності підприємства вивчається податковими службами, фондовими біржами, міністерствами;
- для підприємців показник рентабельності характеризує привабливість бізнесу в даній сфері [2].

Показники рентабельності являються відносними характеристиками

фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Вони вимірюють доходність підприємства з різних та групуються в співвідношенні інтересами учасників економічного процесу, ринкового обміну.

Одне із головних завдань діяльності підприємства – максимізація рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику. Одним із основних механізмів реалізації цього завдання є «фінансовий леверидж».

Фінансовий леверидж характеризує використання запозичених засобів, які впливають на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Іншими словами, фінансовий леверидж – це об'єктивний фактор, який виникає із появою позичених засобів у обсязі капіталу, що використовує підприємство, і дозволяє підприємству отримати додатковий прибуток на власний капітал [3].

Знаходження внутрішньовиробничих резервів зростання рентабельності тісно пов'язане із застосуванням методів факторного аналізу досліджуваного показника. Моделі факторів можуть служити важливим важелем в цілеспрямованому управлінні процесом формування високого рівня прибутку та рентабельності на промислових підприємствах.

Факторний індексний аналіз дозволяє вирішувати наступні задачі:

- обґрунтовано і конкретно визначати, який показник є результативним, а які – факторними, у яких взаємозв'язках знаходяться факторні показники з результативним і між собою;

- визначати коефіцієнти зміни рівня результативного показника в цілому і за рахунок впливу кожного з аналізованих факторів;

- обчислювати абсолютні величини приросту рівня результативного показника у цілому і за рахунок впливу факторів;

- розраховувати відносні величини приросту рівня результативного показника у цілому і за рахунок окремих факторів;

- визначати структуру факторного абсолютного приросту результативного показника.

У даний час застосовують ряд прийомів факторних розрахунків, які розроблені і вживаються на практиці. Їх використання у кожному конкретному випадку обумовлене формою взаємозв'язку. Виділяють два основні види зв'язку: кореляційні та функціональні, які відрізняються за ступенем взаємозв'язків і залежністю результативних ознак від факторних.

Функціональна закономірність – це форма прояву необхідного причинного зв'язку, при якому взаємовідношення між причиною і наслідком однозначно. Детермінована залежність (функціональний взаємозв'язок) виражається у тому, що при певному значенні незалежної змінної (фактору) залежна змінна (результат) приймає строго певне значення (одне або декілька). Друга характерна особливість цієї форми взаємозв'язку полягає у тому, що її можна використовувати для дослідження якого-небудь процесу у його одиничному прояві (на одному підприємстві, в одному цеху), тобто у окремих одиниць сукупності.

Детерміновані взаємозв'язки можуть розглядатися застосовано і до множинних проявів якого-небудь економічного процесу або явища, але

виходячи з проявів цього процесу у окремих одиниць сукупності, з урахуванням їх повного обсягу і за умови розгляду строго однозначних для кожної одиниці сукупності взаємозв'язку як єдиного цілого.

Висновки. Враховуючи, що будь-який успішний бізнес можна погубити в умовах існування неплатоспроможного середовища, доцільно оптимізувати керування витратами, прибутком та рентабельністю. При цьому слід удосконалювання керування активами, скорочення наднормативних запасів, удосконалювання їх нормування, вирішення проблем обліку й оцінки їх для наступної реалізації на сторону, посилення матеріальної зацікавленості в раціональному користуванні ресурсами. Скорочення ризиків неплатоспроможності через використання факторингу, тобто висновок тристоронніх договорів за посередництвом банківських структур. Пошуки резервів збільшення прибутку для забезпечення високого рівня рентабельності, а саме: збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення цін, зниження собівартості продукції, підвищення якості продукції, пошук вигідних ринків збуту.

Список використаних джерел:

1. Булонська В. І. Прибуток підприємства та чинники, які впливають на його розвиток / В. І. Булонська, Ю.Б. Турчиняк. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem/nvnlts/167/2-Blonska167>.

2. Нагайчук В. В. Показники оцінки рентабельності підприємства та їх залежність від обраної стратегії – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf

3. Поліщук Н. В., Результативність діяльності суб'єктів господарювання: сутність, оцінка, основи регулювання: Монографія. - К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2005,- 252с.

4. Рентабельність: види, показники [Електронний ресурс: http://buyactions.ru/economika_predpriyatiya/page,2,212-rentabelnost-vidypokazateli.html]

Рудич А. І., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень;

Олійник І. М., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Висвітлено питання теоретичних основ формування доходів та доходності діяльності суб'єкта господарювання, вплив факторів на його рівень та визначення шляхів його підвищення.*

Вступ. Отримання прибутку та максимізація доходів – одна з основних цілей діяльності будь-якого підприємства. Управління доходами як цілісна система вимагає створення відповідного організаційно-економічного механізму, за допомогою якого керуюча система (власник, керівні органи, керівник) здійснює позитивний вплив на керовану систему (фінансові служби, розрахункові центри) щодо забезпечення належної доходності підприємства.

Резервами зростання доходу є кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зміни факторів, що впливають на нього, а також недопущення (попередження) збитків від інших видів діяльності. Підприємство орієнтуючись при виборі рішення на мінімально можливий рівень витрат, як правило, розглядає цю задачу як засіб досягнення загальної мети – максимізації доходу, а в подальшому і прибутку [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток механізму формування доходів підприємства в умовах кризових явищ потребує більш детальної систематизації як факторів впливу на процеси ефективної діяльності підприємств в Україні, так і тенденцій розвитку зазначених процесів. Особливості формування доходів підприємств стало предметом дослідження вітчизняних науковців: Лихолат С.М., Булонська В.І., Павлишенко М.М., Поддєрьогін А.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. та ін. [2-4].

Постановка завдання. Мета вивчення полягає в розробці на основі систематизації особливостей і проблем управління прибутком підприємства, аргументованої концепції механізму управління прибутком підприємства, що сприятиме максимізації позитивного фінансового результату, стабільному та ефективному функціонуванню окремих підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою визначення фінансового результату є дохід діяльності підприємства. Дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлене зростанням власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Критерії визнання доходів: надходження від інших підприємств та осіб: сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, які підлягають перерахуванню до бюджету і позабюджетних фондів; сума, отримана як попередня оплата за продукцію, роботи і послуги; суми завдатку під заставу або в погашення позики, якщо ця операція передбачена відповідним договором; надходження, які належать іншим підприємствам і особам. Слід зазначити, що позитивний фінансовий результат є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази [1].

В умовах ринку будь-яка економічна діяльність повинна здійснюватися за принципом самофінансування й саморозвитку. Це припускає, що головною метою фінансово-господарської діяльності будь-якої комерційної організації повинно бути отримання прибутку. В свою чергу, прибуток визначається як різниця між доходом та витратами. Виявлення переваг та недоліків запровадження новітніх інструментів системи управління доходами на підприємствах, їхня оцінка, покликані допомогти керівництву вищого рангу у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень щодо доцільності запровадження цієї системи.

В широкому розумінні, дохід підприємства – це сума грошових надходжень від реалізації виготовлених економічних активів (товарів, робіт, послуг). Валовий дохід від реалізації товарів характеризується сумою й рівнем. Рівень валового доходу розраховується як відношення суми валового доходу (у

тому числі доходу від реалізації) до загальної суми оборотного капіталу (обсягу товарообігу) та виражається у відсотках [2].

Дохід можна класифікувати за різними ознаками [4]:

– в залежності від виду діяльності – дохід від основної діяльності, дохід від інвестиційної діяльності, дохід від супутньої діяльності та ін.,

– в залежності від планового періоду надходжень – плановий дохід, позаплановий дохід,

– в залежності від економічного змісту – активний дохід, пасивний дохід.

Діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні. Підприємства мають фінансову самостійність і самі вирішують, на які цілі і в яких розмірах після сплати податків і обов'язкових платежів, використовувати прибуток. Прибуток є якісним показником. В його розмірі відображається зміна обсягу реалізації, доходів підприємства, рівня використання ресурсів, величини витрат діяльності. Таким чином, прибуток синтезує в собі всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його діяльності [3].

Основними джерелами резервів збільшення розміру доходів є:

– збільшення обсягу реалізації продукції, сума таких резервів за різними видами продукції складе загальний резерв зростання прибутку, джерелами інформації для визначення резерву є результати реалізації продукції;

– зниження собівартості продукції (робіт, послуг) на підставі порівняння нормативів витрат, використання виробничих потужностей з фактичними витратами визначається резерв їх зниження і як наслідок – зростання прибутку;

– підвищення ціни реалізації при підвищенні якості продукції, продажу на більш вигідних ринках збуту [2].

Підприємство має також можливість збільшити прибуток за рахунок зміни ринків збуту продукції. Моніторинг ринків збуту дає змогу виявити незадоволені потреби споживачів, коригувати цінову політику з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. У зв'язку з можливістю розрахунку резервів зростання абсолютного показника ефективності діяльності – прибутку – можна визначити й резерви зростання відносного показника – рентабельності. Ці резерви обчислюються на підставі визначених резервів збільшення прибутку та зниження собівартості реалізованої продукції.

Для підприємства, яке бажає досягти стійкого положення на ринку, встановлення ціни має ключове значення для успіху обраної стратегії. Ціна є інструментом стимулювання попиту і одночасно представляє собою головний фактор довгострокової рентабельності. Ціна визначає рентабельність всієї діяльності, не тільки визначаючи рівень прибутку, але і фіксуючи через обсяг продаж ті умови, за яких досягається окупність всіх витрат (точка беззбитковості). Аналіз зазначених факторів дає можливість активізувати внутрішні джерела покращення фінансового стану підприємства, підвищити його прибутковість [3].

Одним із резервів росту фінансового результату, зокрема прибутку, є підвищення рівня доходів, за рахунок збільшення об'єму реалізації продукції. Між прибутком та об'ємом реалізації існує пряма залежність, тобто чим більше

продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, і навпаки, невиконання плану по реалізації зменшує прибуток. Збільшення прибутку в результаті виробничої діяльності дає можливість підприємству оновити матеріально-технічну базу, покращити стан соціального розвитку та матеріальне заохочення, а комплексний аналіз фінансового стану підприємства забезпечить покращення організації фінансових ресурсів і підвищення ефективності їх використання, що передбачає збільшення рівня фінансових результатів [4].

Отже, доходи підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу капіталу. Доходи формуються в результаті економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання. Рівень доходів підприємств визначається головним чином рівнем цін на товари, що встановлюється на ринку. Для нормальної діяльності підприємства важливо, щоб обмін був еквівалентним. Відшкодовуючи авансовані у виробництво вкладення, формуючи доходи й грошові фонди, вони створюють економічні умови для нового циклу виробництва та реалізації продукції, удосконалення й розширення власного господарства, збільшення власного капіталу.

Висновки. Для підприємства, яке бажає досягти стійкого положення на ринку, встановлення ціни має ключове значення для успіху обраної стратегії. Ціна є інструментом стимулювання попиту і одночасно представляє собою головний фактор довгострокової рентабельності. Ціна визначає рентабельність всієї діяльності, не тільки визначаючи рівень прибутку, але і фіксуючи через обсяг продаж ті умови, за яких досягається окупність всіх витрат (точка безбитковості). Аналіз зазначених факторів дає можливість активізувати внутрішні джерела покращення фінансового стану підприємства, підвищити його прибутковість [3]. Серед пріоритетних напрямків розвитку механізму управління прибутком підприємства є: оптимізація зовнішніх і внутрішніх, вхідних і вихідних грошових потоків; вдосконалення методів оцінки і планування обсягу прибутку на поточний і перспективний періоди; встановлення обґрунтованих пропорцій між частками прибутку, що спрямовуються на споживання та накопичення; якісний фінансовий контроль за виконанням завдань щодо використання та розподілу прибутку.

Список використаних джерел:

1. Лихолат С. М. Економічна сутність прибутку підприємства / С. М. Лихолат, П. Р. Маделик. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/16_2/186_Lycholat_16_2.pdf.
2. Булонська В. І. Прибуток підприємства та чинники, які впливають на його розвиток / В. І. Булонська, Ю. Б. Турчиняк. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/chem/nvnltsu/167/2-Blonska167>.
3. Павлишенко М. М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці / М. М. Павлишенко, Л. А. Сивуля. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/17_4/Pawlyshenko.pdf.
4. Нагайчук В. В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В. В. Нагайчук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf.

Рудич А. І., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень;

Сніжко М. М., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Вивчено питання теоретичних основ формування фінансових результатів та прибутковості діяльності суб'єкта господарювання, вплив факторів на його рівень та визначення шляхів його підвищення.*

Вступ. Фінансові результати є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства. Резервами зростання фінансових результатів є кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зміни факторів, що впливають на нього, а також попередження збитків від інших видів діяльності. Ефективне управління фінансовими результатами підприємства забезпечує високий рівень його фінансового стану у короткостроковій перспективі, його фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, тобто можливість своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за поточними зобов'язаннями [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Облік формування та використання фінансового результату полягає у вивченні розміщення та використання засобів виробництва, платоспроможності підприємства, забезпеченості власними обіговими коштами, стану виробничих запасів, власних і запозичених джерел їхнього формування. Над проблемами обліку результатів виробничої діяльності вітчизняних підприємств, та вдосконаленням методології обліку працюють такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, В. Я. Плаксієнко, З. М. Левченко, В. Б. Моссаковський, М.Ф. Огічук, Л. К. Сук та ін.

Проблемам фінансового аналізу підприємства присвячена значна частина наукових робіт, зокрема роботи Булонська В.І., Лихолат С. М., Є. В. Мних, В.В. Нагайчук, М.М. Павлишенко, Ю. М. Тютюнник, Ю. С. Цал-Цалко, Д. В. Шиян, Н. П. Шморгун та інші [1-4].

Постановка завдання. Мета вивчення полягає в розробці на основі систематизації особливостей і проблем формування фінансових результатів підприємства, аргументованої концепції механізму максимізації прибутку підприємства, що сприятиме підвищенню рівня фінансового результату діяльності, стабільному та ефективному функціонуванню окремих підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою визначення фінансового результату є дохід діяльності підприємства. Дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлене зростанням власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Критерії визнання доходів:

1) надходження від інших підприємств та осіб: сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, які підлягають перерахуванню до бюджету і позабюджетних фондів;

- 2) сума, отримана як попередня оплата за продукцію, роботи і послуги;
- 3) суми завдатку під заставу або в погашення позики, якщо ця операція передбачена відповідним договором;
- 4) надходження, які належать іншим підприємствам і особам.

Слід зазначити, що позитивний фінансовий результат є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування [3].

Діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні. Підприємства мають фінансову самостійність і самі вирішують, на які цілі і в яких розмірах після сплати податків і обов'язкових платежів, використовувати прибуток.

Прибуток є якісним показником. В його розмірі відображається зміна обсягу реалізації, доходів підприємства, рівня використання ресурсів, величини витрат діяльності. Таким чином, прибуток синтезує в собі всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його діяльності [1].

Основними джерелами резервів збільшення прибутку є:

- збільшення обсягу реалізації продукції, сума таких резервів за різними видами продукції складе загальний резерв зростання прибутку, джерелами інформації для визначення резерву є результати реалізації продукції;
- зниження собівартості продукції (робіт, послуг) на підставі порівняння нормативів витрат, використання виробничих потужностей з фактичними витратами визначається резерв їх зниження і як наслідок – зростання прибутку;
- підвищення ціни реалізації при підвищенні якості продукції, продажу на більш вигідних ринках збуту [3].

Моніторинг ринків збуту дає змогу виявити незадоволені потреби споживачів, коригувати цінову політику з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. У зв'язку з можливістю розрахунку резервів зростання абсолютного показника ефективності діяльності – прибутку – можна визначити й резерви зростання відносного показника – рентабельності. Ці резерви обчислюються на підставі визначених резервів збільшення прибутку та зниження собівартості реалізованої продукції. Чистий прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи. В умовах ринкової економіки чистий прибуток є основою економічного та соціального розвитку підприємства. Постійне збільшення чистого прибутку – це стале джерело фінансування розвитку виробництва (реінвестування прибутку), виплати дивідендів, створення резервних фондів, задоволення матеріальних і соціальних потреб працівників підприємства [4].

Для підприємства, яке бажає досягти стійкого положення на ринку, встановлення ціни має ключове значення для успіху обраної стратегії. Ціна є інструментом стимулювання попиту і одночасно представляє собою головний фактор довгострокової рентабельності. Ціна визначає рентабельність всієї діяльності, не тільки визначаючи рівень прибутку, але і фіксуючи через обсяг продаж ті умови, за яких досягається окупність всіх витрат (точка беззбитковості). Аналіз зазначених факторів дає можливість активізувати внутрішні джерела покращення фінансового стану підприємства, підвищити

його прибутковість [3].

Безпосереднім завданням управління прибутком підприємства – є забезпечення формування та правильного розподілу доходу (виручки) від реалізації продукції для відновлення оборотних коштів, формування амортизаційного фонду, валового та чистого доходу на основі аналізу [2].

Основним джерелом внутрішньої інформації при проведенні фінансового аналізу є фінансова звітність підприємства. Інформація, яка відображається у фінансових звітах, повинна бути зрозумілою і розрахованою на однозначне тлумачення. Її доцільність, зрозумілість і достовірність повинні сприяти ухваленню найбільш оптимальних рішень по тому або іншому питанню фінансової діяльності підприємства. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє дати оцінку темпів зростання прибутку як в цілому по підприємству за певний період, так і за кожною його складовою; вивчити вплив суб'єктивних і об'єктивних факторів на зміну прибутку та визначити рівень їх впливу; виявити резерви збільшення прибутку.

Таблиця 1

Основні форми аналізу фінансових результатів підприємства

Ознака	Форми аналізу
За об'єктами дослідження	аналіз нормування прибутку
	аналіз розподілу і використання прибутку
За суб'єктами дослідження	зовнішній аналіз
	внутрішній аналіз
За ступенем деталізації	аналіз прибутку по підприємству
	аналіз прибутку за центрами відповідальності
	аналіз прибутку окремої операції
За обсягом дослідження	повний аналіз прибутку
	тематичний аналіз прибутку
За періодами проведення	попередній аналіз прибутку
	оперативний аналіз прибутку
	ретроспективний аналіз прибутку
	прогнозний аналіз прибутку

Оскільки доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства знаходять відображення у відповідній системі показників, значна їх кількість створює методичні труднощі при систематичному аналізі. Крім того, наявність такої кількості показників ускладнює вибір кожним учасником господарської діяльності тих із них, які найбільше задовольняють його потреби в інформації щодо реального стану певного підприємства

Висновки. Одним із резервів росту фінансового результату, зокрема прибутку, є підвищення рівня доходів, за рахунок збільшення об'єму реалізації продукції. Між прибутком та об'ємом реалізації існує пряма залежність, тобто чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, і навпаки, невиконання плану по реалізації зменшує прибуток. Збільшення прибутку в результаті виробничої діяльності дає можливість підприємству оновити матеріально-технічну базу, покращити стан соціального

розвитку та матеріальне заохочення, а комплексний аналіз фінансового стану підприємства забезпечить покращення організації фінансових ресурсів і підвищення ефективності їх використання, що передбачає збільшення рівня фінансових результатів.

Список використаних джерел:

1. Лихолат С. М. Економічна сутність прибутку підприємства / С. М. Лихолат, П. Р. Маделик. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/16_2/186_Lycholat_16_2.pdf.

2. Булонська В. І. Прибуток підприємства та чинники, які впливають на його розвиток / В. І. Булонська, Ю. Б. Турчиняк. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem/nvnlts/167/2-Blonska167>.

3. Павлишенко М. М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці / М. М. Павлишенко, Л. А. Сивуля. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/17_4/Pawlyshenko.pdf.

4. Нагайчук В. В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В. В. Нагайчук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf.

Рябов Д. Р., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Колінько Н. О., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Картава (Масло) Ю. Ю., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Анотація. У статті розкрито сутність поняття фінансового стану, визначено основні етапи оптимізації структури капіталу. Проведено розрахунок оптимальної структури капіталу за критерієм мінімізації середньозваженої його вартості, як на основі ціни короткострокових кредитів банків, так і на основі середньозваженої вартості позикового капіталу. Проведено розрахунок ефекту фінансового левериджу з метою прийняття ефективних фінансових рішень в контексті покращення фінансового стану підприємства.

Вступ. Вирішення сучасних проблем стабілізації національної економіки, досягнення високих темпів економічного зростання, забезпечення соціального розвитку, потребує стійкого фінансового стану кожного підприємства як основної ланки національної економіки. Він визначає здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися в зовнішньому середовищі, його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити ступінь гарантій економічних інтересів підприємства та його партнерів з приводу фінансових і інших відносин. Проте сьогодні для вітчизняних підприємств дуже гострою

проблемою є неплатоспроможність, неефективна кредитна, інвестиційна, облікова, дивідендна політика, неспроможність у повному обсязі задовольняти вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями, відсутність у багатьох керівників і власників підприємства бачення перспектив розвитку й, як наслідок, недооцінка ролі стратегічного управління, що не дозволяє досягти стійкого фінансового стану підприємства у довгостроковій перспективі.

Фінансовий стан є складною, і в той же час, інтегрованою за багатьма синергетичними показниками характеристикою діяльності підприємства в конкретному періоді, що відображає рівень його забезпеченості власними та позиковими фінансовими ресурсами, раціональність їх співвідношення та розміщення, ступінь достатності власних оборотних коштів з метою вчасного здійснення грошових розрахунків в розрізі прийнятих зобов'язань, рівень ефективності господарської діяльності в поточному та перспективному періоді, а також рівень його фінансової конкурентоспроможності та ділової репутації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Чимало вітчизняних і зарубіжних науковців присвятили свою діяльність вивченню питань щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробки шляхів його покращення з метою підвищення ефективності господарської діяльності. Серед науковців, які приділили цьому питанню значну увагу, слід виділити таких, як А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Білик, А. Д. Шеремет, Г. В. Савицька, М. О. Кизим, М. О. Мец, Н. М. Деєва та О. І. Дедіков, П. П. Клочан, О. Я. Базілінська та багато інших. В той же час, дослідження шляхів покращення фінансового стану підприємства на основі застосування методів фінансового менеджменту зумовлює актуальність даного дослідження.

Постановка завдання. Головною метою даного дослідження є визначення шляхів покращення фінансового стану підприємства на основі застосування методів фінансового менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активізація трансформаційних процесів у реальному секторі економіки зумовлює необхідність використання інструментів фінансового менеджменту з метою оптимізації структури капіталу за для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. З метою забезпечення безперервного процесу виробничо-господарської діяльності, підприємства мають постійну потребу у мобілізації фінансових ресурсів. В той же час, обмеженість власного капіталу, спонукає підприємства до пошуку зовнішніх джерел фінансування, використання яких несе з собою загрозу погіршення фінансової стійкості, та навіть банкрутства.

Підвищення фінансової стійкості підприємства може бути забезпечено на основі розрахунку оптимальної структури капіталу, що передбачає різне співвідношення власного та позикового капіталу в залежності від обраного критерію.

Процес оптимізації структури капіталу підприємства здійснюється за наступними етапами: аналіз джерел формування капіталу; ідентифікація головних факторів, які впливають на формування існуючої структури капіталу; оптимізація структури капіталу в межах ознаки максимізації рівня фінансової

рентабельності; оптимізація структури капіталу в межах ознаки мінімізації його вартості; оптимізація структури капіталу в межах ознаки мінімізації рівня фінансових ризиків; оптимізація структури капіталу в межах ознаки мінімізації темпів боргового навантаження; визначення цільової структури капіталу за сукупністю бажаних критеріїв оптимізації.

Одним із шляхів збереження та підвищення фінансової стійкості підприємства є проведення оптимізації структури його капіталу за критерієм мінімізації його вартості.

В основу даного методу покладено оцінку витрат на власний та залучений капітал, враховуючи умови їх формування та обслуговування. Оптимізація структури капіталу за даним критерієм здійснюється за мінімальними сумарними витратами на його залучення.

Перш ніж перейти до оптимізації структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації середньозваженої вартості, доцільно визначити вартість складових капіталу.

З метою визначення вартості (ціни) власного капіталу ПП «Універсалпостач Полтава» доцільним є застосування методики, що ґрунтується на забезпеченні певного рівня дохідності фінансового капіталу при умові його альтернативного використання та передбачає оцінювати власний капітал кумулятивним методом за наступною формулою:

$$R_N = R_r + i_r + R_r \times i_r \quad (1)$$

де, R_N – номінальна вартість капіталу, %;

R_r – реальна вартість капіталу, %;

i_r – темп інфляції, %.

Орієнтуючись на середню вартість позичкового капіталу у сфері банківського кредитування (23,0 %), а також прогнозний рівень інфляційних очікувань (7,4 %) та середню депозитну ставку для юридичних осіб в національній валюті (17,0 %), нами за кумулятивним методом розраховано для ДП «Полтавський облавтодор» планову номінальну вартість власного капіталу (25,7 %) з метою проведення оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості на 2020 р. – табл. 1.

Таким чином, у 2020 р. оптимальна структура капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості забезпечуватиметься при значенні останньої на рівні 25,8 %, при фінансуванні діяльності підприємства на 60,0 % за рахунок власного капіталу та на 40,0 % за рахунок позикового капіталу. Дана ситуація пояснюється високою вартістю кредитних ресурсів, та більш вигідним у даній ситуації використання власного капіталу в якості основного джерела фінансування.

В той же час, враховуючи факт того, що на протязі 2016-2018 рр. підприємство не залучало банківські кредити, а вся сума позикового капіталу представлена лише поточними зобов'язаннями і забезпеченнями (поточна кредиторська заборгованість, поточні забезпечення, інші поточні зобов'язання), доцільно провести оптимізацію структура капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості на основі середньозваженої вартості позикового капіталу за 2018 р. (табл. 2).

Таблиця 1

Розрахунок оптимальної структури капіталу ДП «Полтавський облавтодор» за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу (на основі ціни короткострокових кредитів банку) за даними 2018 р.

Показник	Варіанти				
	1	2	3	4	5
Загальна потреба в капіталі, тис. грн	376813	376813	376813	376813	376813
Варіанти структури капіталу, %:					
а) власний (пайовий) капітал	20	40	50	60	80
б) позиковий капітал (кредит)	80	60	50	40	20
Вартість (ціна) власного капіталу, %	23,7	24,7	25,2	25,7	26,7
Рівень вартості (ціни) позикового капіталу з урахуванням премії за ризик, %	28,0	27,0	26,5	26,0	25,0
Вартість (ціна) складових елементів капіталу, %:					
а) власного капіталу	4,7	9,9	12,6	15,4	21,4
б) позикового капіталу	22,4	16,2	13,3	10,4	5,0
Середньозважена вартість капіталу, %	27,1	26,1	25,9	25,8	26,4

Таблиця 2

Розрахунок оптимальної структури капіталу ДП «Полтавський облавтодор» за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу (на основі ціни середньозваженої вартості позикового капіталу) за даними 2018 р.

Показник	Фактичне значення у 2018 р.	Варіанти				
		1	2	3	4	5
Загальна потреба в капіталі, тис. грн	376813	376813	376813	376813	376813	376813
Варіанти структури капіталу, %:						
а) власний (пайовий) капітал	61,7	20	40	50	60	80
б) позиковий капітал (кредит)	38,3	80	60	50	40	20
Вартість (ціна) власного капіталу, %	25,7	25,4	26,0	26,3	26,6	27,2
Середньозважена вартість позикового капіталу з урахуванням премії за ризик, %	2,7	3,6	3,2	3,0	2,8	2,5
Вартість (ціна) складових елементів капіталу, %:						
а) власного капіталу	15,9	5,1	10,4	13,2	16,0	21,8
б) позикового капіталу	1,0	2,9	1,9	1,5	1,1	0,5
Середньозважена вартість капіталу, %	16,9	10,9	12,3	14,7	17,1	22,3

Беручи до уваги розраховані дані, для ДП «Полтавський облавтодор» станом на кінець 2018 р. найвигіднішим варіантом структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості є співвідношення, за якого 20,0 % становить власний капітал та 80,0 % позиковий капітал, сформований за рахунок поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших поточних зобов'язання. Даний результат

обумовлений значно вищою вартістю власного капіталу (25,7 %) порівняно із середньозваженою вартістю позикового капіталу (2,7 %), у складі якого переважає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Проте, перш ніж прийняти остаточне рішення стосовно зміни структури капіталу в контексті збільшення частки позикового капіталу (відповідно до отриманих результатів табл. 1 і табл. 2), потрібно визначити, чи буде даний захід доцільним для ДП «Полтавський облавтодор» з економічної точки зору. Для цього, необхідно провести розрахунок ефекту фінансового левериджу (табл. 3).

Фінансовий леверидж, є досить важливим інструментом впливу на показники прибутковості підприємства за умови використання позикового капіталу. Адже, при наявності в структурі капіталу позикових засобів, є об'єктивна необхідність у забезпеченні додаткового прибутку на кожен одиницю капіталу.

Таблиця 3

**Розрахунок ефекту фінансового левериджу
ДП «Полтавський облавтодор», 2016-2018 рр.**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Середньорічна величина позикового капіталу, тис. грн	137868,5	104521	124883
Середньорічна величина власного капіталу, тис. грн	12718	240193	235550
Коефіцієнт фінансового левериджу	10,840	0,435	0,530
Податковий коректор	1,0	0,82	1,0
Ставка відсотку за кредит, %	26,0	24,0	23,0
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	5003	2315	-781
Середньорічна величина активів, тис. грн	150586,5	344714	360433
Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	3,3	0,7	-0,2
Ефект фінансового левериджу	-246,7	-8,3	-12,3

Протягом 2016-2018 рр. ефект фінансового левериджу був негативним, тобто за умов залучення кожної додаткової одиниці позикового капіталу (при незмінній вартості його залучення) та підтримці заданого рівня валової рентабельності активів, прибутковість власного капіталу знижувалась. В той же час, доцільно відзначити послаблення негативного ефекту фінансового левериджу за досліджуваний період. Так, якщо у 2016 р. кожна гривня позикового капіталу залученого ДП «Полтавський облавтодор» зменшувала суму валового прибутку на 2,47 грн то у 2018 р. – на 0,12 грн.

Таким чином, враховуючи від'ємне значення ефекту фінансового левериджу можна стверджувати, що підприємству недоцільно залучати позикові кошти в якості банківських кредитів. Така ситуація, в першу чергу, викликана низькою рентабельністю активів, а також, несприятливою ситуацією на ринку позикових коштів.

Проте, якщо врахувати, що ДП «Полтавський облавтодор» має значний обсяг непокритого збитку, що є значно більшими ніж обсяг зареєстрованого капіталу, то позиковий капітал для нього є необхідною умовою функціонування взагалі.

Враховуючи від'ємне значення ефекту фінансового левериджу у 2018 р.

проводити оптимізацію структури капіталу ДП «Полтавський облавтодор» за критерієм максимізації фінансової рентабельності не доцільно, оскільки, за даних умов залучення кожної додаткової одиниці позикового капіталу буде негативним чином відображатися на показникові фінансової рентабельності.

Висновки. У процесі проведення оптимізації структури капіталу підприємства доцільно також враховувати рівень ділової активності підприємства, галузеві особливості діяльності підприємства, стадію життєвого циклу підприємства та його частку ринку, а також показники, які визначають структуру активів та рівень їх ліквідності. При обранні джерел фінансування доцільно враховувати як їх доступність так і вартість. Позикові кошти, особливо короткострокові, повинні бути менш пріоритетним джерелом фінансування. Збільшенню рівня рентабельності капіталу має сприяти комбінування та раціональне співвідношення зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування.

Проведена нами оптимізація структури капіталу для досліджуваного підприємства спрямована, в першу чергу, на забезпечення покращення його фінансового стану, що досягається шляхом формуванням достатнього обсягу капіталу необхідного для забезпечення бажаних темпів економічного зростання, мінімізацію середньозваженої вартості капіталу, а також фінансового ризику за умови забезпечення в перспективі очікуваних показників прибутковості, рентабельності, ділової та ринкової активності, фінансової стійкості та платоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2013. № 3. С. 117–129.
2. Громова А. Є., Крамаренко К. В., Рудик Т. О. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів. *Журнал «Молодий вчений»*. 2016. № 5 (32). С. 44–47.
3. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. ; 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 483 с.
4. Коваленко О. Ю. Напрями поліпшення фінансового стану підприємств в ринкових умовах. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: «Экономика и управление»*. 2011. № 2. С. 70–76.

Сімініько А. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Козісь-Кобилка О. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

Науковий керівник – Дорошенко О. О., к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту

ОБОРОТНІ АКТИВИ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ

Анотація. У статті охарактеризовано зміст категорії «оборотні активи». Визначено основні напрямки підвищення ефективності використання

оборотних активів підприємства.

Вступ. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає нових підходів до управління економікою як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств. В системі заходів, направлених на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального формування та ефективного використання оборотних активів. Оскільки фінансовий стан підприємства знаходиться в прямій залежності від стану оборотних коштів, що передбачає взаємозалежність витрат з результатами господарської діяльності і відшкодування витрат власними засобами, підприємства зацікавлені в раціональній організації оборотних коштів – організації їх руху з мінімально можливою сумою для отримання найбільшого економічного ефекту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок в дослідження проблем управління оборотними активами зробили такі вітчизняні вчені, як І. О. Бланк, С. В. Калабухова, О. В. Кнейслер, О. Р. Квасовський, О. Ю. Ніпаліді, А. М. Ковалева, М. Р. Ковбасюк, І. Д. Лученок, Е. С. Стоянова, І. Ф. Стефанів, Н. Я. Спасів та інші.

Постановка завдання. Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо управління процесами формування й використання оборотних активів сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним завданням управління оборотними активами є формування необхідного обсягу, оптимізація складу і забезпечення ефективного використання оборотних активів підприємства. Дослідження теоретичних основ управління оборотними активами свідчить про те, що багато питань залишаються дискусійними. При визначенні сутності оборотних активів слід зазначити, що в економічній літературі немає єдиного трактування цього поняття. В якості синонімів використовуються терміни такі як оборотний капітал, оборотні кошти, оборотні фонди, оборотні засоби, оборотні активи.

Оборотні кошти – це сукупність коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів обігу і забезпечення їх неперервного кругообігу.

Оборотні кошти забезпечують безперервність виробництва і реалізації продукції підприємства. Оборотні виробничі фонди вступають у виробництво у натуральній формі й у процесі виготовлення продукції цілком споживаються, переносячи свою вартість на створюваний продукт. Фонди обігу пов'язані з обслуговуванням процесу обігу товарів. Вони не беруть участь в утворенні вартості, а є її носіями. Після закінчення виробничого циклу, виготовлення готової продукції і її реалізації вартість оборотних коштів відшкодовується в складі виторгу від реалізації продукції (робіт, послуг). Це створює можливість систематичного поновлення процесу виробництва, що здійснюється шляхом безперервного кругообігу засобів підприємства [2].

Головним завданням управління оборотними активами є – формування необхідного обсягу, оптимізація складу і забезпечення ефективного використання оборотних активів підприємства.

Основою загальної фінансової стратегії підприємства управління оборотними активами, полягає у формуванні необхідного обсягу і складу поточних активів, а також раціоналізації і оптимізації структури джерел їх фінансування. Як відомо, оборотні активи підприємства й джерела їх формування визначають рівень ліквідності балансу та підприємства в цілому. Найважливішою характеристикою стабільності господарської діяльності є достатній рівень ліквідності.

Аналізуючи структуру оборотних активів, слід мати на увазі, що стабільність фінансового стану значною мірою залежить від оптимального розміщення засобів за стадіями процесу кругообігу: постачання, виробництво і збут продукції. Обсяги вкладення капіталу в кожну стадію кругообігу залежать від галузевих і технологічних особливостей підприємств. Проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз оборотних активів ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2016 – 2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Склад, структура та динаміка оборотних активів підприємства ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Вид оборотних активів	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у % до 2016 р.
Оборотні активи - всього	181634	100,0	175076	100,0	248530	100,0	+66896	х	+36,8
1. Запаси	17768	9,8	22762	13,0	63769	25,7	+46001	+15,9	в 3,6 р. б.
1.1. Виробничі запаси	6853	3,8	7033	4,0	11136	4,5	+4283	+0,7	+62,5
1.2. Незавершене виробництво	10670	5,9	12163	6,9	12801	5,2	+2131	-0,7	+20,0
1.3. Готова продукція і товари	245	0,1	3566	2,0	39832	16,0	+39587	+15,9	в 162,6 р. б.
2. Поточні біологічні активи	5314	2,9	5530	3,2	7154	2,9	+1840	0,0	+34,6
3. Поточна дебіторська заборгованість	147561	81,2	144749	82,7	176801	71,1	+29240	-10,1	+19,8
4. Гроші та їх еквіваленти	24	0,0	53	0,0	51	0,0	+27	0,0	в 2,2 р. б.
5. Інші оборотні активи	10967	6,0	1982	1,1	146	0,1	-10821	-6,0	-98,7

У 2018 р. порівняно з 2016 р. оборотні активи в цілому збільшилися з 181 млн 634 тис. грн до 248 млн 530 тис. грн (на 66 млн 896 тис. грн, або на 36,8 %). Зростання вартості оборотних активів пояснюється в першу чергу зростанням величини поточної дебіторської заборгованості з 147 млн 561 тис. грн в 2016 р. до 176 млн 801 тис. грн (на 29 млн 240 тис. грн, або на 19,8 %). Не дивлячись на негативну динаміку абсолютної величини поточної дебіторської

заборгованості, позитивним є зменшення її питомої ваги в загальній сумі оборотних активів з 81,2 % в 2016 р. до 71,1 % в 2018 р. (на 10,1 в. п.).

Оборотний капітал – це «кровоносна система» будь-якого підприємства. Якщо його не вистачає, то підприємству доводиться брати у позику, і не завжди на вигідних умовах, а це знижує фінансову стійкість бізнесу і призводить до зниження прибутку підприємства [1].

1) Однак така служба, у більшості випадків, стикається з серйозним супротивом чи не усвідомленням зі сторони підрозділу, який впливає на складові оборотного капіталу (служба закупівель чи логістики, відділи продаж, IT-служби, виробничі відділи). Виникає парадокс: з однієї сторони, фінансова служба відповідальна за оборотний капітал, рівень ліквідності компанії та джерел фінансування, а з іншої – позбавлена можливості серйозно впливати на структури, що розпоряджаються окремими складовими цього самого капіталу. На жаль, типового вирішення такої проблеми немає.

Висновок. Отже з результатів проведених досліджень можна виділити основні напрямки підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства: прискорення оборотності оборотних активів за рахунок визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання; впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці; раціональної організації збуту, формування і реалізація ефективної кредитної політики; формуванні такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили неперервність і стабільність виробничого процесу при мінімальних витратах на утримання запасів; оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат.

Список використаних джерел:

1. Другус Г. М. Механізм формування оборотних активів підприємства / Г. М. Другус // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2006. – № 1. – С. 315 – 318.

2. Чубка О. М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств / О. М. Чубка, О. М. Рудницька // Національний університет «Львівська політехніка». – 2009. – С. 440 – 445.

Сосяк В. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Гонтарь А. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Науковий керівник – Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті подано порядок розробки програми фінансового оздоровлення підприємств та намічено основні напрямки попередження

банкрутства суб'єктів господарювання.

Вступ. Кожне підприємство має на ринку певні переваги та недоліки, тому досить важливим є їх своєчасна оцінка з метою визначення ймовірних загроз, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства, а також оцінити його можливості (додаткові шанси). Через те, що з'ясування всіх сильних і слабких сторін підприємства є досить складною задачею, необхідно зосередитися на тих із них, які можуть стати ключовими факторами успіху чи провалу сільськогосподарського підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми, пов'язані з розробкою програми забезпечення безбиткової діяльності підприємств є предметом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як І. Б. Гуськов, В. В. Ковальов, І. О. Кульчій, О. О. Терещенко, М. І. Тітов та інших. Проте в теорії і практиці є низка не вирішених питань, зокрема, в достатній мірі не розроблені основні напрямки програми фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Щоб попередити подальше падіння виробництва і банкрутство сільськогосподарських виробників необхідно вжити комплекс стратегічних і тактичних заходів для подолання кризового стану підприємств. Як показала вітчизняна та закордонна практика розробка програми фінансового оздоровлення підприємств спроможна реально сприяти попередженню кризових явищ та зміцненню фінансового стану суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарські підприємства в своїй діяльності мають як сильні сторони, так і слабкі. На внутрішні слабкі сторони підприємство може вплинути та змінити їх на переваги, зокрема, вартість фінансових ресурсів можна збільшити за рахунок отримання довгострокових кредитів, залучення інвесторів; збільшення прибутку можливе шляхом зростання продажів продукції та зменшення собівартості. Підвищити диференціацію продукції можливо за рахунок урізноманітнення асортименту (вирощення нових видів зернових культур), а також ввести нові види послуг в облаштуванні ландшафту тощо, а для підвищення темпів продажу продукції та надання послуг потрібна дієва система маркетингу, що сприятиме зростанню обсягів продажу.

Процес виведення підприємства з кризового стану має відбуватися не хаотично та безсистемно, він має бути належним чином організований і скоординований. Антикризова програма – це спеціальним чином підготовлений внутрішній документ, у якому систематизовано викладається перелік основних заходів, що планується здійснити в межах підприємства, його структурних підрозділів та функціональних служб для досягнення поставленої мети – виведення підприємства з кризового стану. Антикризова програма повинна розроблятися в цілому по підприємству, а за потреби можуть розроблятися і антикризові підпрограми по окремих підрозділах та функціональних службах підприємства. Антикризова програма складається на підставі проведеної діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства, оцінки можливостей підприємства щодо локалізації кризи.

Для виходу із кризового стану необхідно розробити програму

фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств. До основних антикризових заходів такої програми можна віднести:

- розвиток виробництва: диверсифікація виробництва; продаж застарілої техніки; пошук нових ринків збуту; купівля новітнього обладнання;

- скорочення залишків запасів: запровадження системи обліку і контролю запасів, що працює у режимі реального часу і реальної цінності; здійснення комплексу заходів щодо реалізації готової продукції, яка тривалий термін зберігається на складах, шляхом продажу з великими знижками; оптимізація асортименту продукції з погляду скорочення обсягів запасів;

- оптимізація дебіторської заборгованості: систематизація і аналіз інформації про всіх покупців та замовників підприємства; встановлення системи знижок з метою отримання дострокової оплати рахунків за продукцію; відмова від обслуговування неплатоспроможних клієнтів;

- організаційні заходи: створення ефективної служби маркетингу та реклами; удосконалення кадрової політики; звільнення низько кваліфікованих працівників;

- пошук альтернативних джерел фінансування: організація ефективного розподілу і використання нерозподіленого прибутку; оптимізація грошових потоків підприємства; отримання довгострокових кредитів; залучення інвесторів; придбання новітнього обладнання у лізинг.

Проведення диверсифікації виробництва – необхідний етап антикризового управління. Оскільки, збільшення залишків готової продукції на складі відбувається за рахунок того, що зменшуються обсяги продажів, і як наслідок відбувається зниження прибутку і рентабельності діяльності. Тому потрібно розширити асортимент виробництва і ввести нові види послуг в межах галузі своєї діяльності. Через нестабільну ситуацію в країні, а також виникнення неплатоспроможності, сільськогосподарським підприємствам необхідно провести пошук нових ринків збуту продукції.

Для контролю за дебіторською заборгованістю підприємству слід провести систематизацію наявних та потенційних покупців, а також постійно відстежувати терміни погашення дебіторської заборгованості. З метою залучення додаткових грошових коштів підприємствам доцільно ввести знижки для негайної оплати отриманої продукції клієнтами, а для зменшення вартості безнадійної дебіторської заборгованості необхідно відмовитися від покупців та замовників, що є неплатоспроможними.

Для ефективної організації служби маркетингу на підприємстві необхідно розв'язати такі завдання: обрати оптимальну структуру управління маркетингом з огляду на цілі підприємства; знайти фахівців відповідної кваліфікації; оптимально розподілити обов'язки, права та відповідальність між працівниками маркетингової служби залежно від фаху, кваліфікації, знань та практичних навичок працівників; забезпечити ефективну взаємодію маркетингової служби із іншими адміністративними та виробничими службами та підрозділами підприємства. За словами відомого спеціаліста в галузі управління фінансами Ван Хорна, банкрутство багатьох фірм відбувається прямо або не прямо з вини їх керівництва [1, с. 771]. Отже, головне на даному

етапі – зміна суті і стилю керівництва підприємством.

Сільськогосподарським підприємствам необхідно оптимізувати кадрову політику. Одна з важливих складових кадрової політики – мотивація персоналу, яка набула вирішального значення в сучасних умовах. Політика мотивації в нинішніх ринкових умовах націлена на розширення співробітництва персоналу з адміністрацією для досягнення загальних цілей. Тобто, введення мотивацій і заохочень для співробітників підприємства дозволить скоротити витрати на оплату праці через звільнення некваліфікованих працівників. На думку спеціалістів в галузі антикризового управління лише активна інноваційна політика в поєднанні з використанням інвестицій для впровадження нових технологій дозволяє успішно вирішувати проблеми виходу із кризових ситуацій [2, с. 85]. Тобто, інвестиційний менеджмент можна розглядати як один із методів антикризового управління.

Висновки. Таким чином, для відновлення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості сільськогосподарським підприємствам необхідно провести ряд заходів фінансового оздоровлення, головними серед яких є: усунення недосконалої практики ціноутворення; надання державних кредитів під невисокі відсотки; застосування пільгового кредитування; створення сільськогосподарськими товаровиробниками кооперативних банків; оптимізація грошових потоків та збільшення об'єму наявних грошових коштів; диверсифікація виробництва; пошук нових ринків збуту, залучення позикового капіталу тощо. Розробка програми фінансового оздоровлення допоможе сільськогосподарським підприємствам своєчасно вийти зі стану поточної неплатоспроможності та фінансової кризи.

Список використаних джерел:

1. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами. – Москва : Финансы и статистика, 2004. 799 с.
2. Кульчій І. О. Антикризове управління : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2016. 120 с.

Талахадзе В. А., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Логвиненко Т. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Науковий керівник – Дорошенко О. О., к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту

НЕОБОРОТНІ АКТИВИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті охарактеризовано зміст категорії «необоротні активи». Визначено основні напрямки підвищення рівня ефективності використання необоротних активів та основних засобів підприємства.

Вступ. Ринкова трансформація сільського господарства і споріднених галузей вимагає принципово нових видів і методів економічної діяльності, без

яких не може обійтися жодна розвинута країна світу. Велике місце в нових видах економічної діяльності посідає аналіз господарської діяльності підприємств, методика якого спрямована на обґрунтування планів соціально-економічного розвитку господарства і управлінських рішень; систематичний контроль за їх виконанням; вивчення впливу факторів на результати господарської діяльності; пошук резервів підвищення ефективності виробництва і розробку заходів на їх освоєння; оцінку діяльності підприємства по використанню можливостей підвищення ефективності виробництва.

Кількісне зростання та якісне вдосконалення основних засобів, їх концентрації в провідних галузях виробництва сприяють поглибленню технологічного поділу праці, розвитку міжгалузевих та міжгосподарських зв'язків. Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам, пов'язаним з використанням і відтворення необоротних активів, а також їх обліковим забезпеченням, присвячені праці вітчизняних вчених: В. Г. Андрійчука, Ф. Ф. Бутинця, М. Я. Дем'яненка, Г. Г. Кірейцева, А. М. Грінько, Н. С. Горицької, М. М. Кужельного, А. В. Кононенка, М. Ф. Огійчука, Н. М. Ткаченко та інших. Теоретичні та методичні аспекти підвищення ефективності використання капітальних вкладень і основних фондів, їх функціонування та відтворення, методи обґрунтування відповідних нормативів викладено у роботах С. І. Абрамова, І. А. Бланка, А. Волкова, Д. Нортона, Я. Б. Кваши, Д. М. Палтеровича, С. Ф. Покропівного, А. І. Ноткіна, П. Л. Віленського, Д. С. Львова, Г. Хакена, П. С. Харіва, Т. С. Хачатурова тощо.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні процесів формування необоротних активів, оцінки та ефективності їх використання на підприємстві, а також розробці рекомендації, щодо виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів та удосконалення їх відтворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для здійснення виробничої діяльності підприємствам АПК потрібні основні засоби або засоби праці. Від предметів праці вони відрізняються тим, що беруть участь у виробництві протягом кількох років, зберігаючи при цьому свою натуральну форму і фізичні властивості. Засоби праці зношуються поступово, а отже, переносять свою вартість на виробництво продукції частинами [2].

Як правило, вони діють у незмінній матеріальній формі, а їх внутрішній простір служить для розміщення стаціонарних або рухомих робочих місць, здійснення різноманітних операцій, проведення ремонтів, використовуються в ролі складів матеріалів чи готової продукції. Виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг) здійснюється в процесі взаємодії праці людини та певних засобів виробництва.

Виробництво здійснюється за органічної єдності трьох факторів, серед яких важливе місце займають засоби виробництва – знаряддя і предмети праці. Вони беруть безпосередню участь у створенні вартості продукції і,

будучи складовим елементом продуктивних сил, визначають ступінь розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Тому від рівня забезпеченості виробництва знаряддями і предметами праці, їх структури та ефективності використання значною мірою залежать кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання.

Розглядаючи визначення даної категорії, бачимо, що поняття необоротних активів є неоднозначним. Зокрема, в іноземній літературі часто немає об'єднуючого терміну, а відображаються окремі складові довгострокових засобів – основні засоби, нематеріальні активи тощо. Велика кількість авторів називають необоротні активи основним капіталом, який включає матеріальні цінності, фінансові вкладення та нематеріальні активи.

Узагальнюючи розглянуті класифікаційні ознаки, наводимо класифікацію необоротних (довгострокових) активів (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація необоротних активів

Класифікаційна ознака	Класифікаційні групи
За основними функціональними видами	- матеріальні активи; - нематеріальні активи.
За характером обслуговування окремих напрямів діяльності	- обслуговують процес виробництва продукції; - обслуговують процес реалізації продукції; - обслуговують процес управління.
За характером володіння	- власні; - орендовані.
За формами заставного забезпечення кредиту і страхування	- рухомі; -нерухомі.
За характером відображення зносу	- необоротні активи, що амортизуються; - необоротні активи, що не амортизуються.
За характером участі у створенні економічної вигоди	- матеріальні і нематеріальні активи комерційної діяльності; - матеріальні і нематеріальні активи некомерційної діяльності.
За статтями балансу	- матеріальні активи (основні засоби); -нематеріальні активи; - фінансові вкладення активи (вкладення, інвестиції).

Джерело : [побудовано автором на основі 1,3,4,5,6]

В економічній науковій літературі наявна значна кількість різних класифікаційних ознак необоротних активів. Відповідно до потреб формування політики фінансування необоротних активів наявні наступні ознаки необоротних активів: «за речовою сутністю необоротних активів», «за залученням до господарської діяльності», «за джерелами формування (фінансування)», «за специфікою діяльності», «за спеціалізацією підприємств торгівлі», а також основних засобів: «за можливістю використання у різних торговельно-технологічних процесах» та «за ризиком швидкого морального зносу». Аналіз стану та ефективності використання необоротних активів досліджуваного підприємства варто розпочати з аналізу їх структури.

Проведемо аналіз складу, структури та динаміки необоротних активів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за 2016 – 2018 роки за залишковою вартістю станом на кінець року в табл. 2.

Таблиця 2

Склад, структура та динаміка необоротних активів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за залишковою вартістю за період 2016 - 2018 рр. (станом на кінець року)

Необоротні активи	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	суми, тис. грн	питомої ваги, в. п.	у % до 2016 р.
Нематеріальні активи	15	0,1	62	0,2	52	0,2	+37	+0,1	в 3,5 р. б.
Незавершені капітальні інвестиції	104	0,4	108	0,4	176	0,7	+72	+0,3	+69,2
Основні засоби	27433	99,6	26957	99,4	26346	99,2	-1087	-0,4	-4,0
Всього	27552	100	27127	100	26568	100	-984	х	-3,6

Аналіз необоротних активів засвідчив, що загальна їх вартість за період 2016 – 2018 рр. скоротилася з 27 млн 552 тис. грн в 2016 р. до 26 млн 568 тис. грн (на 984 тис. грн, або на 3,6 %). Зокрема за період дослідження відбулося зменшення обсягів основних засобів з 27 млн 433 тис. грн в 2016 р. до 26 млн 346 тис. грн в 2018 р. (на 1 млн 87 тис. грн, або на 4,0 %). В той же час, вартість незавершених капітальних інвестицій ТОВ «Божківський комбікормовий завод» зросла з 104 тис. грн в 2016 р. до 176 тис. грн в 2018 р. (на 72 тис. грн, або на 69,2 %). Вартість нематеріальних активів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» зросла з 15 тис. грн в 2016 р. до 52 тис. грн в 2018 р. (на 37 тис. грн, або в 3,5 рази).

Таким чином, необоротні активи являють собою синтетичну категорію, що включає засоби виробництва з притаманною їм матеріально-речової форми вираження та здатністю переносити свою вартість на вартість продукції частинами, виділено два підходи та запропоновано новий метод до оцінки стану і ефективності відтворення необоротних активів, розвинений підхід до управління відтворювальним процесом на основі їх поділу за можливістю прийняття управлінських рішень.

Висновок. Таким чином проблема підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і потужностей підприємств посідає центральне місце в період переходу України до ринкових відносин. Від рішення цієї проблеми залежить місце підприємства в промисловому виробництві, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку. Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема, важливе значення повинно надаватися насамперед таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування. Підвищення змінності роботи устаткування є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності

використання основних засобів. У зв'язку з цим, на підприємствах необхідно домагатися оптимальної структури складових засобів праці, досягнення пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин і устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства.

Список використаних джерел:

1.Зубков С. О. Класифікація джерел фінансування необоротних активів / С. О. Зубков // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. пр. – Харків : ХДУХТ, 2005. – Вип. 1. – С. 263-269.

2. Зубков С. О. Класифікація необоротних активів торговельних підприємств / С. О. Зубков // Торгівля і ринок України : Зб. наук. пр. конф. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – Вип. 19, Т.3. – С. 141 – 146.

3. Соколов Я. В. Бухгалтерський учет: от истоков до наших дней : [учебн. пособ. для вузов]. / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

*Виноградова А. А., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр;
Коваленко М. А., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Дорошенко А. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень*

МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті охарактеризовано різні підходи щодо визначення категорії «гроші». Досліджено основні напрямки оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства.

Вступ. Більшість операцій, що виникають на підприємстві, зазвичай пов'язані з придбанням, виробництвом та подальшим продажем товарів, робіт і послуг, і, як наслідок, отриманням й оплатою грошових коштів. Таким чином облік грошових коштів слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних та послідовних, організаційних, логічних, розрахункових операцій та процедур щодо формування інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість, розрахунків з оплати праці, з підзвітними особами, за податками та зборами, а також внесками до капіталу підприємства. Отже, облік грошових коштів на підприємствах на різних етапах, та у різних формах є важливим фактором забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Фактичний стан розвитку агропромислового виробництва, а також певні особливості його здійснення дають змогу стверджувати, що більшість суб'єктів господарювання в певній мірі зіштовхуються з проблемою недостатнього рівня платоспроможності як в окремі періоди відповідних виробничих процесів, так і загалом протягом всього періоду здійснення операційного циклу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями сутності понять «грошові кошти» займалися П. С. Безруких, Ю. А. Бабаєв, В. В. Бабіч,

І. Д. Бенько, С. Л. Береза, Т. А. Бутинець, В. А. Бородин, О. С. Височан, Л. Л. Горещька, Т. М. Зарвій, Н. В. Дубенко, Т. І. Єфіменко, Л. Н. Котенко, І. П. Комісарова, М. Р. Лучко, С. М. Остафійчук, І. С. Несходовський, Г. В. Осовська, С. В. Сагова, Н. В. Чабанова, Г. А. Стецюк, Л. В. Чижевська, О. С. Філімоненков. Прийняття ефективних господарських рішень щодо проблем управління грошовими коштами на підприємстві можливе лише завдяки розв'язанню низки задач, щодо методики та організації їхнього обліку та аналізу та розглядалися в роботах вчених-економістів О. С. Височан, С. Л. Берези, А. В. Грилицької, Ф. Ф. Бутинця, Л. Г. Ловінської, С. Ф. Голова, М. В. Корягіна, О. М. Петрука, О. М. Сорокіної, І. І. Сахарцевої, В. В. Сопка та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження категорії гроші, характеристика напрямів оцінки платоспроможності підприємства, оцінка основних показників, що характеризують ліквідність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Господарська діяльність будь-якого підприємства нерозривно пов'язана з рухом коштів. Будь-яка господарська операція неодмінно супроводжується або надходженням, або витрачанням коштів. Кошти обслуговують майже всі аспекти операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. В літературі можна зустріти багато різних визначень поняття «грошові кошти», для позначення якого використовується широкий спектр термінів та категорій: «гроші», «готівка», «грошові активи», «фінансові ресурси», що призводить до неоднозначне трактування сутності цих понять та обумовлює проблемні питання в системі бухгалтерського обліку цих об'єктів.

Ліквідність підприємства – це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Іншими словами, ліквідність характеризується спроможністю підприємства в короткі терміни перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів. Ліквідність визначається співвідношенням величини ліквідних засобів, які можуть бути використані для погашення боргів, і величини зобов'язань. За своїм змістом ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу.

За допомогою даних фінансової звітності за 2016 – 2018 рр., проведено аналіз ліквідності балансу ТОВ «Божківський комбікормовий завод» у табл. 1.

Таблиця 1

Проведення аналізу ліквідності балансу ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2016 – 2018 рр., тис. грн

Групи	Види активів	Роки			Групи	Види пасивів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2016	2017	2018			2016	2017	2018	2016	2017	2018
A1	Високо-ліквідні	14	303	889	П1	Найбільш термінові	6287	6361	6562	-6273	-6058	-5673
A2	Середньо-ліквідні	1899	2449	1858	П2	Коротко-строкові	30102	32417	32687	-28203	-29968	-30829
A3	Низько-ліквідні	3216	3628	3848	П3	Довго-строкові	47	253	225	+3169	+3375	+3623
	Разом	5129	6380	6595		Разом	36436	39031	39474	-31307	-32651	-32879

Як свідчать розрахунки, виконані в табл. 1, у 2016-2018 рр. у ТОВ «Божківський комбікормовий завод» спостерігається нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Таким чином, баланс ТОВ «Божківський комбікормовий завод» в 2016-2018 рр. є абсолютно неліквідним.

Проведемо розрахунок відносних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2016 – 2018 рр. в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка відносних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за 2016 – 2018 рр.

Показники	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,000	0,008	0,023	+0,022
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	0,128	0,141	0,139	+0,012
Загальний коефіцієнт ліквідності	$\geq 1,5$	0,141	0,165	0,168	+0,027
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,000	0,008	0,023	+0,022
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	0,141	0,163	0,167	+0,026
Коефіцієнт покриття запасів	$\geq 1,0$	10,775	7,136	5,878	-4,897

Аналізуючи виконані розрахунки табл. 2, варто відмітити, що станом на кінець 2016 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідав нормативному значенню і становив 0,0004. В 2018 р. порівняно з 2016 коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився на 0,022 і на кінець 2018 р. його фактичне значення становило 0,023. Фактичне значення даного показника в 2018 р. не відповідає нормативному ($\geq 0,2$), однак його динаміка має негативну тенденцію. Отже, ТОВ «Божківський комбікормовий завод» дещо підвищила можливості погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних оборотних активів. На кінець 2016 р. коефіцієнт швидкої ліквідності становив 0,128, що є нижчим за нормативне значення ($\geq 0,7$). В 2018 р. порівняно з 2016 р. коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився на 0,012 пунктів і на кінець 2018 р. становив 0,139. Динаміка даного показника за 2016 – 2018 рр. є позитивною, однак його фактичне значення протягом всього періоду дослідження не відповідає нормативу. В 2016 р. фактичне значення загального коефіцієнта ліквідності становило 0,141. В 2018 р. порівняно з 2016 р. коефіцієнт загальної ліквідності збільшився на 0,027 і в 2018 р. його фактичне значення склало 0,168. Таким чином, можна зазначити, що значення загального коефіцієнта ліквідності за період 2016 – 2018 рр. має позитивну тенденцію, однак його фактичне значення протягом останніх трьох років є нижчим за норматив.

Отже, для зростання ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» слід впровадити заходи, що сприятимуть зростанню прибутку, зменшенню вартості матеріальних активів та наявної дебіторської заборгованості, а також оптимізації фактичної структури капіталу підприємства.

Для забезпечення оптимального рівня платоспроможності підприємства

необхідно вирішувати наступні завдання:

- забезпечення ефективного та доцільного використання капіталу підприємства;
- забезпечення високого рівня ліквідності активів підприємства;
- ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства.

Висновок. Таким чином удосконалення бухгалтерського обліку, застосування ефективнішої методики аналізу грошових коштів і розрахунків залишається одним з найактуальніших питань, оскільки результати цих процесів є основою для ефективної діяльності господарства і його постійного розвитку.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості є ліквідність та платоспроможність. Неефективна діяльність підприємства, насамперед збиткова діяльність, призводить до зниження ліквідності та платоспроможності. Тобто, низька ліквідність та платоспроможність, на фоні збиткової діяльності та недостатньої фінансової стійкості становлять реальну загрозу існуванню підприємства.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К. : Знання, 2008. – 368 с.
2. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2002. – 736 с
3. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – [8-ме вид., перероб. і доп.]. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 912 с.
4. Валентинова Т. Документообіг на підприємстві / Т. Валентинова // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 47. – С. 3 – 5.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
6. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.]; Ч. II / Ю. М. Тютюнник : 2-ге вид., перероб. і доп. – Полтава : РВВ ПДАА, 2015. – 358 с.

*Товкач Ю. О., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр;
Семенець Р. П., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр
Науковий керівник – Песцова-Світалка О. С., к. е. н., доцент, доцент
кафедри економічної теорії та економічних досліджень*

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЯК ГОЛОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. *Визначено основні підходи щодо класифікації основних засобів. Охарактеризовано напрями управління основними засобами з метою підвищення рівня ефективності господарської діяльності.*

Вступ. Основні засоби є одним з головних елементів, що визначають можливість функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. У більшості

сучасних підприємств основні засоби зазвичай займають значну частку активів. Їх стан і динаміка вартості дають важливу інформацію як керівництву, так і інвесторам, засновникам та іншим зацікавленим сторонам так як достовірна та об'єктивна оцінка основних засобів дає змогу формулювати висновки про рівень та динаміку фінансового стану, а отже й приймати обґрунтовані та, відповідно, ефективні управлінські рішення. Відповідно для вітчизняних підприємств є необхідним ведення обліку, формування звітності та аудиторських висновків як за національними (положеннями бухгалтерського обліку), так і за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО).

Кількісне зростання та відповідне якісне вдосконалення основних засобів, їх концентрації в провідних галузях виробництва сприяють поглибленню технологічного поділу праці, розвитку міжгалузевих та міжгосподарських зв'язків. Вартість засобів виробництва, яка не відповідає існуючому рівню цін, впливає на зниження ціни виробництва, та як наслідок ускладнює процеси відтворення матеріально-технічної бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ і методологічних підходів до проблеми обліку, оцінки основних засобів і аналізу нарахованої амортизації зробили провідні вчені-економісти, як В. Г. Андрійчука, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, А. П. Грінько, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, А. В. Кононенка, А. М. Кузьмінський, В. Г. Лінник.

Постановка завдання. Метою статті є розглянути детальну класифікацію і структуру основних засобів, особливості їх використання в господарстві та розробити пропозиції по вдосконаленню аналізу основних засобів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яку виробництво обов'язково забезпечується за єдності трьох факторів, серед яких головне місце займають предмети праці та засоби праці – засоби виробництва. Вони безпосередньо беруть участь у створенні додаткової вартості продукції і, будучи важливим елементом продуктивних сил, визначають рівень розвитку матеріально-технічної бази підприємств. Таким чином від рівня забезпеченості виробництва засобами виробництва, їх структури та рівня ефективності використання багато в чому залежить кінцевий результат діяльності

Будь-який суб'єкт господарювання незалежно від організаційно-правової форми та виду господарської діяльності повинне постійно аналізувати та контролювати рух належних йому основних засобів, їх склад, структур та динаміку, а також показники ефективності використання. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства доцільно розпочати з аналізу їх структури. Проведемо аналіз складу, структури та динаміки основних засобів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за 2016 – 2018 роки в табл. 1.

За даними табл. 1 за період 2016 – 2018 рр. в ТОВ «Божківський комбікормовий завод» спостерігається зростання загальної вартості основних засобів. Так в 2018 р. порівняно з 2016 р. вартість основних засобів збільшилася на 2 млн 94 тис. грн, або на 5,7 %. При цьому вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв зросла на 364 тис. грн, або на 2,6 %, машин та

обладнання – на 1 млн 712 тис. грн (на 8,4 %), інструментів, приладів та інвентарю – на 21 тис. грн, або 12,7 %, а малоцінних необоротних матеріальних активів – на 29 тис. грн (13,1 %).

Таблиця 1

Склад, структура та динаміка основних засобів ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2016 – 2018 рр. (станом на кінець року)

Основні засоби	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	суми, тис. грн	питомої ваги, в.п.	у % до 2016 р.
Будинки, споруди та передавальні пристрої	13742	37,6	14078	37,5	14106	36,5	+364	-1,1	+2,6
Машини та обладнання	20427	55,9	21284	56,7	22139	57,3	+1712	+1,4	+8,4
Транспортні засоби	1920	5,3	1920	5,1	1888	4,9	-32	-0,4	-1,7
Інструменти, прилади, інвентар	165	0,5	173	0,5	186	0,5	+21	0,0	+12,7
Інші основні засоби	55	0,2	55	0,1	55	0,1	0	0,0	0,0
Малоцінні необоротні матеріальні активи	221	0,6	250	0,7	250	0,6	+29	0,0	+13,1
Всього	36530	100,0	37510	100,0	38624	100,0	+2094	x	+5,7

Відповідно, абсолютно логічною є необхідність проведення аналізу складу, структури та динаміки капітальних інвестицій ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за 2016 – 2018 рр. Розрахунки виконаємо в табл. 2.

Таблиця 2

Склад, динаміка та структура капітальних інвестицій ТОВ «Божківський комбікормовий завод» за період 2016 – 2018 рр.

Капітальні інвестиції	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.		
	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	суми, тис. грн	питомої ваги, в.п.	у % до 2016 р.
Капітальне будівництво	30	28,8	39	36,1	39	22,9	+9	-5,9	+30,0
Придбання основних засобів	22	21,2	28	25,9	113	66,5	+91	+45,3	в 5,1 р. б.
Придбання інших необоротних матеріальних активів	-	-	24	22,2	1	0,6	+1	+0,6	x
Придбання (створення) нематеріальних активів	52	50,0	17	15,7	17	10,0	-35	-40,0	-67,3
Всього	104	100,0	108	100,0	170	100,0	+66	x	+63,5

За даними табл. 2 в 2018 р. порівняно з 2016 р. розмір капітальних

інвестицій ТОВ «Божківський комбікормовий завод» зріс на 66 тис. грн, або на 63,5 %. При цьому придбання (виготовлення) основних засобів зросло на 91 тис. грн, або у 5,1 рази, капітальне будівництво – 9 тис. грн (30,0 %), придбання інших необоротних матеріальних активів – 1 тис. грн. В той же час капітальні інвестиції на придбання (створення) нематеріальних активів скоротилися на 35 тис. грн (67,3 %).

Враховуючи все вищезазначене слід відмітити, що на нашу думку, підвищення ефективності використання основних засобів на досліджуваному суб'єкті господарювання необхідно здійснювати за рахунок наступних напрямків:

- забезпечення раціонального розміщення основних засобів, вживання заходів з підвищення тривалості корисного використання роботи застосовуваного обладнання;

- покращення рівня контролю за дотриманням правил використання та експлуатації, технічне обслуговування та поточний ремонт обладнання;

- удосконалення методів планування, управління і організації системи праці;

- удосконалення методів та інструментів добору персоналу, що забезпечують експлуатацію та технічне обслуговування діючого обладнання;

- впровадження ефективної системи стимулювання робітників.

Таким чином, за сучасних умов економіки система господарювання загалом повинна забезпечити достатні економічні стимули для формування ефективного використання основних засобів та всього майна підприємств.

Висновки. Отже, інтенсифікація використання основних засобів підприємств дає змогу значно знизити витрати, пов'язані з моральним зносом машин і устаткування, сприяє прискоренню їх оновлення, що в кінцевому результаті позитивно позначається на фондоозброєності праці працюючих та зростанні її продуктивності. А в кінцевому підсумку зростає і фондівіддача на підприємствах. Тож для зростання фондівіддачі на підприємствах необхідно розробляти і застосовувати заходи, які дадуть змогу забезпечувати випередження темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання її фондоозброєності. Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема, важливе значення повинно надаватися насамперед таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування. Підвищення змінності роботи устаткування є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності використання основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 92 від 21 лют. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких

законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році [Електронний ресурс] : Закон України [від 24 груд. 2016 р. № 909 -VIII]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Хмелевський І. Невиробничі фонди: амортизація, експлуатація та вибуття / І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік. – 2014. – № 93. – С. 22-28.

3. Юрчишева Л. В. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві / Л. В. Юрчишева, С. М. Волинець // Ефективна економіка. – 2011. – № 8 / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>.

Халена (Мотрич) Я. О., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Жилко В. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;

Науковий керівник – Некрасенко Л. А., к. б. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ЗМІСТ ТА ВИДИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Анотація. У статті охарактеризовано категорії «фінансовий результат» та «прибуток». Визначено основні напрямки підвищення прибутковості та рентабельності підприємства.

Вступ. В умовах ринкової економіки фінансовий результат (прибуток) є найважливішим фактором стимулювання виробничо-господарської діяльності суб'єкта бізнесу і створює фінансову основу для його розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Дослідження проблеми фінансово-економічних результатів у період економічної кризи стає ще більш актуальним, оскільки від одержаного суб'єктів бізнесом фінансового результату (прибутку) залежить рівень оплати праці працівників, динаміка надходження коштів до бюджетів різних рівнів, насиченість ринку відповідною продукцією в міру її потреби тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формуванню поняття фінансово-економічних результатів суб'єкта бізнесу присячені роботи вчених М. І. Арича, Г. І. Башняніна, І. О. Бланка, О. О. Бабіцької, Ф. Ф. Бутинця, О. Є. Високої, В. Г. Горелкіна, Ю. А. Греченко, А. П. Грінько, В. В. Ковальова, Л. І. Кравченка, Л. О. Лігоненко, Н. П. Любушина, А. А. Мазаракі, Ю. А. Маначинської, А. М. Менделевича, С. В. Мочерного, О. В. Олійника, В. І. Оспіщева, М. Н. Риндіна, Г. В. Савицької, В. П. Савчука, В. В. Сопка, А. Н. Соломатіна, Л. Ю. Солошенко, Я. С. Столярова, Н. М. Ушакової, Р. А. Фатхутдінова, А. Д. Шеремета, О. Є. Ширягіної, Л. М. Янчевої та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні процесу формування фінансово-економічних результатів діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, а також розробці рекомендацій, щодо виявлення резервів підвищення рентабельності виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі ведення господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських суб'єктів бізнесу, досить часто виникають ситуації, коли через певні об'єктивні чи суб'єктивні причини відбуваються погіршення основних показників, що характеризують фінансовий стан суб'єктів господарювання, та зниження ефективності ведення бізнесу.

Науковою основою визначення поняття «фінансово-економічні результати» є такі категорії, як «ефект», «результат», «економічний ефект», «фінансовий ефект», «ефективність», «результативність» тощо. У перекладі з латинської поняття «ефект» означає «результат». Термін «ефект» має значення результату [1], тобто наслідку зміни стану конкретного об'єкта, зумовленої дією різних факторів. Таким чином, виходячи з цього можна виявити часткову взаємозамінність понять «ефект» та «результат». Крім того дефініція «ефект» позначає абсолютну величину вартісних, натуральних чи умовних оцінюваних параметрів дії (процесу, розвитку) [1]. Концептуальною відмінністю між поняттями «результат» та «ефект» є його здатність урахувувати за модулем цільову корисність позитивних і негативних ефектів протягом часу [3].

Для розкриття суті та поняття фінансово-економічних результатів на вітчизняних суб'єктах бізнесу розглянуто основні характеристики фінансового результату (прибутку) суб'єктів бізнесу і його вплив на розвиток економічних процесів, що здійснюються на цих суб'єктах бізнесу (рис. 1).

	Головна мета підприємницької діяльності		
Захисний механізм від загрози банкрутства	Фінансовий результат (прибуток) суб'єкта бізнесу		База економічного розвитку суб'єкта бізнесу, держави
Головне джерело задоволення соціальних потреб суспільства	Головне джерело зростання ринкової вартості суб'єкта бізнесу	Основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів	Критерій ефективності конкретної виробничої діяльності

Рис. 1. Вплив фінансового результату (прибутку) на розвиток економічних процесів

За даними форми № 2 «Звіт про сукупний дохід» проведемо аналіз формування, структури та динаміки доходів ТОВ «Агро-С» (табл. 1).

За даними табл. 1 суб'єктів бізнесу формує доходи майже виключно в процесі основної операційної діяльності. Так в 2016 р. 89,4 % припадає на чистий дохід від основної операційної діяльності та 10,6 % – на іншу операційну діяльність.

Далі розрахуємо показники рентабельності витрат ТОВ «Агро-С» за 2016 – 2018 рр. в табл. 2. Отже, виходячи з розрахунків, виконаних в табл. 2, варто відмітити, в 2018 р. порівняно з 2016 р. серед показників прибутковості витрат негативною є динаміка всіх показників рентабельності витрат.

Таблиця 1

Структура та динаміка доходів ТОВ «Агро-С» за період 2016 – 2018 рр.

Види доходів	2016		2017		2018		Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	344592	89,4	353546	72,7	483232	70,0	+138640	+40,2
Дохід від іншої операційної діяльності	40935	10,6	132059	27,2	206807	30,0	+165872	у 5,1 р.б.
Дохід від фінансової діяльності	1	0,0	3	0,0	4	0,0	+3	у 4 р.б.
Дохід від інвестиційної діяльності	40	0,0	440	0,1	156	0,0	+116	у 3,9 р.б.
Всього	385568	100,0	486048	100,0	690199	100,0	+304631	+79,0

Таблиця 2

Показники рентабельності та окупності витрат ТОВ «Агро-С» за 2016 – 2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-) 2018 р. від 2016 р.
Рентабельність виробничих витрат	98,7	108,9	18,6	-80,2
Рентабельність операційних витрат	35,8	19,4	27,0	-8,7
Загальна рентабельність витрат господарської діяльності	34,8	18,8	26,4	-8,4
Чиста рентабельність витрат господарської діяльності	34,8	18,8	26,4	-8,4
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,987	2,089	1,185	-0,802
Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,358	1,194	1,270	-0,087
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	3,907	2,089	23,569	+19,662
Коефіцієнт окупності витрат на збут	16,266	13,841	12,835	-3,431

В 2016 р. на 1 грн виробничих витрат було одержано 98,7 коп. фінансового результату (прибутку) від операційної діяльності, в 2017 р. – 1,09 грн, а в 2018 р. – 18,6 коп. фінансового результату (прибутку) від операційної діяльності (тобто спостерігається скорочення на 80,2 коп в 2018 р. порівняно з 2016 р.). В 2016 р. на 1 грн операційних витрат було одержано 35,8 коп. фінансового результату (прибутку) від операційної діяльності, в 2017 р. – 19,4 коп, а в 2018 р. – 27 коп. фінансового результату (прибутку) від операційної діяльності (тобто спостерігається скорочення на 8,7 коп в 2018 р. порівняно з 2016 р.).

Кожне суб'єктів бізнесу, керуючись законодавством, економічною термінологією та прийомами, підприємницькою логікою, повинно для себе визнати, що для ефективності ведення фінансової політики невід'ємним є повна

максимізація отриманого ним фінансового результату (прибутку).

В процесі управління формуванням фінансового результату (прибутку) вирішуються дві основні задачі:

1. Підвищення загального розміру фінансового результату (прибутку) в процесі його формування.

2. Ефективний розподіл отриманого фінансового результату (прибутку) за окремими напрямками його використання [1].

Серед цих задач найвагомішою являється перша, тому що від її вирішення залежать форми та пропорції розподілу фінансового результату (прибутку) будб-якому суб'єкту бізнесу.

Підсумовуючи, варто зазначити, фінансовий результат (прибуток) як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансово-економічних результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. Він сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту виготовлюваних товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Він є визначальним критерієм ефективності господарювання.

Висновок. Отже в сучасних умовах господарювання, суб'єктам бізнесу необхідно вжити заходів, що сприятимуть зростанню рентабельності їх діяльності.

До основних зовнішніх факторів, що мають позитивний вплив на рентабельність суб'єкта бізнесу належать такі: ринкові чинники: підвищення конкурентоспроможності у наданні послуг, організація ефективної реклами нових видів товарів; адміністративні чинники: оподаткування, правові акти, постанови і положення, що регламентують діяльність, організації, державне регулювання тарифів і цін; зовнішньо-економічні чинники: зміна тарифів і цін продукцію та послуги в результаті інфляції

Внутрішні фактори збільшення рентабельності – це ті фактори, на які суб'єктів бізнесу може впливати безпосередньо. До цих факторів можна віднести сукупність дій та заходів, що сприятимуть підвищенню ефективності діяльності суб'єкта бізнесу, а саме: теріально-технічні чинники: проведення модернізації та реконструкції матеріально-технічної бази суб'єкта бізнесу; організаційно-управлінські чинники: розробка стратегії і тактики діяльності та розвитку суб'єкта бізнесу, інформаційне забезпечення процесу прийняття рішення; фінансові чинники: фінансове планування діяльності суб'єкта бізнесу, аналіз і пошук внутрішніх резервів зростання фінансового результату (прибутку), податкове планування; кадрові чинники: підвищення кваліфікації працівників, поліпшення умов праці, організація оздоровлення і відпочинку працівників тощо.

Список використаних джерел:

1. Білик Т. О. Методичні основи моделювання прибутку підприємства / Т. О. Білик // Розвиток фінансової системи України в умовах економічної глобалізації : наук.-практ. конф. – Київ, 2008. – С. 100 – 102.

2. Нусінов В. Я. Оцінка економічних результатів діяльності підприємств

корпоративного типу : монографія / В. Я. Нусінов, С. П. Лобов, О. М. Жовна, Я. В. Нусінова – Кривий Ріг : Книжкове вид-во Кіреєвського, 2012. – 270 с.

3. Оксенюк Т. М. Сутність фінансових результатів: еволюція формування / Т. М. Оксенюк // Вісник Хмельницького національного університету, 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 83 – 87.

Черепанова Є. І., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Краснікова О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ СТАН»: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Анотація. В статті розглядаються різні підходи вчених до трактування сутності фінансового стану, його змісту та функціональних аспектів та запропоновано власне бачення на визначення цього поняття.

Вступ. Розвиток ринкових відносин в Україні приводить до відповідальності та самостійності підприємств й інших суб'єктів ринку у розробленні та ухваленні управлінських рішень. Їх ефективність значною мірою залежить від об'єктивності, своєчасної та всебічної оцінки фінансового стану підприємства. Віддаючи належне науковим працям учених, які досліджували питання визначення сутності фінансового стану підприємства, слід відмітити відсутність єдиного тлумачення цього поняття. Дослідження більшості публікацій у науковій літературі присвячено розгляду методологічних засад аналізу й оцінки фінансового стану і через цю призму – формуванню сутності категорії фінансового стану підприємства. Більшість науковців розглядає фінансовий стан із позицій, представлених у методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій. Тому необхідним є уточнення сутності поняття «фінансовий стан підприємства» як об'єкта фінансового управління ним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення змісту фінансового стану підприємства займалися такі автори, як І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, Л.Д. Білик, Ю. С. Цал-Цалко, А. М. Поддєрьогін, О. І. Барановський, О. Д. Василик, Т. М. Ковальчук, Л. А. Лахтіонова, О. О. Терещенко, М. Я. Дем'яненко, Ю. М. Тютюнник та ін. Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися у працях зарубіжних науковців і практиків: В. А. Русак, О. М. Волкової, А. І. Гінзбурга, А. І. Ковальова, І. Т. Балабанова, В. Д. Новодворського, В. М. Родіонової, Н. О. Русак, Р. С. Сайфуліна, Г. В. Савицької, А. Д. Шеремета та ін.

Постановка завдання. Метою публікації є визначення поняття фінансового стану та вибору більш оптимального, розкриття його сутності, змісту та функціональних аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання фінансовий стан є важливою характеристикою

підприємницької діяльності, його оцінка – це запорука успіху будь-якого підприємства. Аналіз інформаційних джерел свідчить, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передусім на фінансовому стані будь-якого підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції. Зазначимо, що достовірною й своєчасною інформацією про фінансовий стан підприємства є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень, які спрямовані на зниження витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку та ринкової вартості підприємства.

Користувачами інформації про фінансовий стан підприємства перш за все є власники підприємства, інвестори, банківські установи, партнери з бізнесу, професійні учасники ринку цінних паперів, працівники податкової служби, страхові компанії та інші учасники фінансово-економічних відносин. Але, на жаль, у сучасній економічній науці немає єдиної думки щодо трактування поняття «фінансовий стан підприємства», його характеристик, елементів і видів. Чимало науковців схильні розрізняти поняття «економічний стан підприємства», «фінансовий стан підприємства» та «фінансово-економічний стан».

Доцільно долучитися до думки науковців, що розмежовують сутність цих понять за головною відмінною ознакою, а саме: визначення розмежування економічної діяльності підприємства, яка включає розуміння всіх видів діяльності на підприємстві та фінансової діяльності, що стосується безпосередньо зміни й розміру капіталу підприємства. Отже, незважаючи на те, що в економічній літературі існує багато думок щодо визначення фінансового стану, спостерігаються розбіжності у визначенні цього поняття. Розглянемо найбільш розповсюджені з них у табл. 1.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «фінансовий стан»

Автор	Зміст поняття
І.О. Бланк [1, с. 574]	Фінансовий стан підприємства – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання
М.Я. Дем'яненко [2, с.507]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу
М.Ф. Коробов [3, с.160]	Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності
О.В. Крухмаль [4, с. 198]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства
А.М.	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є

Автор	Зміст поняття
Поддєрьогін [5, с. 460], Ю.М. Тютюнник [7, с. 22]	результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.
Ю.С. Цал-Цалко [8, с.566]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.
Г. В. Савицька [6, с.566]	Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку

Як бачимо більшість науковців трактує поняття «фінансовий стан» як комплексне, що характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, або як економічну категорію зі своєю специфікою. Наприклад І. О. Бланк трактує фінансовий стан як рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання, тобто в увагу не беруться зобов'язання підприємства [1].

Проте обґрунтованішим визначенням порівняно з цим є трактування тих авторів, що підкреслюють відображення у понятті «фінансовий стан» якісні сторони виробничої і фінансової діяльності, хоча й з деякими відмінностями. До таких можна віднести тлумачення А. М. Поддєрьогіна, Ю. М. Тютюнника, Ю.С. Цал-Цалко та ін. Ю. С. Цал-Цалко, наприклад, основну увагу звернув не тільки на забезпеченість необхідними фінансовими ресурсами, що є важливим, але й на доцільність та ефективність їх розміщення і використання, платоспроможність підприємства та фінансову стійкість [8].

Висновки. Отже, підводячи підсумки, можна з впевненістю сказати, що єдиного підходу до визначення поняття «фінансовий стан» в економічній літературі не існує. Тому, дослідивши сутність поняття «фінансовий стан підприємства» та проаналізувавши різні підходи щодо його визначення, доцільно запропонувати більш точне, і таке, що відбиває сутність фінансового стану підприємства, визначення: фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства та спроможність погашення зобов'язань перед відповідними суб'єктами господарювання. Адже фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі та те, наскільки ефективними і безризиковими можуть бути ділові відносини з ним комерційних банків, постачальників, потенційних інвесторів і позичальників. Як для підприємства, так і для його ділових партнерів, становить інтерес не тільки фактичний стан справ, але і фінансовий стан в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства: навч. посіб. К.: Ельга, 2011. 574 с.
2. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник. За редакцією Дем'яненка М. Я. К.: ІАЕУААН, 2005. 507 с
3. Коробов М.Я. Фінанси промислових підприємств: підруч. для студ. екон. вузів і факультетів. К.: Либідь, 2010. 160 с.
4. Крухмаль О. В., Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: навч. посіб. Суми: УАБС НБУ, 2011. 198 с.
5. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д. Фінанси підприємств: підруч. 7-ме вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2010. 460 с
6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навчальний посібник]. 3 вид., випр. і доп. К.: Знання, 2007. 668 с.
7. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник]; частина І; 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 358 с.
8. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підруч. К.: Центр учбової літератури, 2009. 566 с.

Чобітько Ю. П., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр Науковий керівник – Кончаковський Є. О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація. У статті розглянуто особливості фінансово-господарської діяльності фермерських господарств та особливості організації обліку доходів і витрат. Досліджуються особливості оцінки формування доходів та витрат і визначення чинників підвищення рівня прибутковості фермерських господарств.

Вступ. Підприємства малого бізнесу відіграють значну роль в економіці країни, впливаючи на створення додаткових робочих місць та насичення ринку сільськогосподарською продукцією, тому необхідною умовою їх розвитку є значна підтримка з боку держави. Фермерське господарство, як одна з основних ланок сучасного агропромислового комплексу України, повинне якісно працювати, що неможливо без правильного ведення бухгалтерського обліку. І саме розуміння особливостей бухгалтерського обліку на фермерських господарствах є, на думку автора, основним елементом цього процесу.

Проблема організації фінансової діяльності фермерських господарств та обліку їх фінансових результатів завжди залишалася в колі уваги значної кількості науковців. Значення та необхідність обліку фінансових результатів, зокрема у фермерських господарствах, зумовлено потребами керівництва та зовнішніх користувачів щодо основних параметрів формування витрат та використання доходів. Також організація чіткої системи надання інформації

щодо доходів та витрат відповідним державним органам та установам зазначена у основних нормативно-правових документах, якими регулюється бухгалтерський облік в Україні. Стійка тенденція до збільшення кількості фермерських господарств, нарощування обсягів виробництва та, як наслідок, фінансових результатів діяльності питання організації обліку та аналізує як ніколи актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку доходів, витрат, формування й відображення у фінансовій звітності результатів діяльності підприємств ґрунтовно досліджені у працях відомих вітчизняних вчених, зокрема Сопка В. В., Шевчука В. О., Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Чумаченка М. Г., Кіндрацької Л. М., Мниха Є. В. Подальшого вивчення потребують теоретичні аспекти формування фінансових результатів діяльності фермерських господарств, принципи та правила обліку фінансових результатів, основи складання та подання фінансових звітів.

Проте, незважаючи на значні досягнення науковців щодо розкриття сутності методики проведення організації обліку розрахунків з оплати праці, практичне її застосування на підприємстві вимагає комплексного підходу з урахуванням змін чинного законодавства.

Постановка завдання. Завдання полягає в дослідженні обліково-аналітичних аспектів фінансових результатів діяльності фермерських господарств, первинні документи для формування звітності про фінансові результати.

Виклад основного матеріалу дослідження. Селянські фермерські господарства є формою підприємництва, яка орієнтована на виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її переробку та реалізацію. Підвищення рівня конкуренції господарств різних організаційно-правових форм вимагає розробки нових підходів до вирішення обліково-аналітичних проблем. Особливо важливим в аграрному секторі є ведення бухгалтерського обліку, де до нього висувують специфічні вимоги: має бути зрозумілим, швидко опановуватись і правдиво відбивати фінансові результати господарської діяльності.

Облік доходів та формування фінансового результату діяльності фермерського господарства є однією із найскладніших ділянок обліку, оскільки специфіка обліку доходів та фінансових результатів у розрізі видів діяльності тісно пов'язана з формуванням основних форм статистичної та фінансової звітності.

Метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Переважна більшість малих господарств займається тільки вирощуванням і продажем сільськогосподарської продукції, що знижує економічні потужності даних суб'єктів господарювання. Для отримання більших прибутків потрібно розширювати сфери відносин з іншими господарствами, тобто займатися інвестиційною та фінансовою діяльністю. Ними можуть бути дивіденди за вкладений пай, відсотки за зберігання грошей в банку, тощо.

У процесі ведення бухгалтерського обліку на фермерському господарстві є три основні особливості. По-перше, як правило, бухгалтерський облік у

фермерських господарствах веде його голова чи один із членів господарства, але зазначені особи не досить добре розуміються на обліку. Тому облік має бути максимально спрощеним.

По-друге, для фермерського господарства властиве здійснення окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться не часто: засновники фермерського господарства здебільшого вносять до складеного капіталу не майно, а лише права користування ним; членам господарства виплачується не заробітна плата, а певна частка з отриманого господарством доходу. Таким чином, ці операції потрібно коректно відображати в бухгалтерському обліку.

По-третє, фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю. Отже, в процесі ведення бухгалтерського обліку господарство повинне враховувати всю облікову сільськогосподарську специфіку [4].

Фінансовий результат діяльності фермерських господарств визначається як різниця між одержаними доходами (виручкою) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та понесеними витратами. Цю суму коригують на величину зміни вартості залишків матеріальних запасів, готової продукції і молодняка тварин та незавершеного виробництва на кінець року. Дані залишків беруть із інвентаризаційних відомостей.

Вартість продукції власного виробництва, яка спожита членами фермерського господарства, а також грошові кошти, товарно-матеріальні цінності, вилучені з господарського обігу для задоволення особистих потреб членів сім'ї, додають до доходу.

Одержаний таким чином результат є валовим доходом фермера та членів його родини. Визначений дохід розподіляються між членами господарства пропорційно трудовому внеску кожного з них і використовується для визначення заробітку, утримань і відрахувань на соціальні заходи згідно з чинним законодавством. Для підрахунку від валового доходу віднімають нараховані суми заробітку фермера та його родини з відрахуваннями, а також витрати на утримання сім'ї на кожен день. Одержаний результат направляють на поповнення (зменшення) власного капіталу фермерського господарства.

Фінансовий результат діяльності фермерського господарства визначається зіставленням доходів, одержаних фермерським господарством за звітний період, і витрат, які зазнало господарство за цей же період.

Доходи, згідно з НП(С)БО 1 [26], – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [26]. Загальна схема формування доходів і витрат – наведена рис. 1.

У Звіті про фінансові результати відображають і податки, які фермерське господарство нараховує до сплати по результатах діяльності за звітний період.

Господарська операція	Дебет	Кредит
Нарахування доходів	Надходження активів Зменшення зобов'язань	Доходи
Списання доходів на фінансовий результат	Доходи	Фінансовий результат
Нарахування витрат	Витрати	Вибуття активів. Збільшення зобов'язань
Списання витрат на фінансовий результат	Фінансовий результат	Витрати
Відображення впливу доходів і витрат на власний капітал підприємства	Фінансовий результат	Прибуток звітного періоду

Рис. 1. Схема формування доходів і витрат фермерського господарства [4, с. 68]

Звіт про фінансові результати за формою № 2-м складається за обліковими даними за звітний рік, що узагальнені на рахунках доходів та витрат. Для спрощення процедури перенесення оборотів за рахунками доходів та витрат до Звіту про фінансові результати за формою № 2-м встановлена відповідність рахунків спрощеного плану рахунків статтям цього звіту [27, 28].

Фермерське господарство формує свої фінансові ресурси за рахунок власних доходів, тобто прибуткової господарської діяльності, а також може отримувати кошти Українського державного фонду підтримки фермерських господарств на безповоротній основі та на конкурсних засадах на поворотній основі.

Дохід фермерського господарства формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманого персоналу. Дохід розподіляється на податки та збори (обов'язкові платежі) до відповідних бюджетів; погашення кредитів; покриття збитків; проведення відрахувань у фонди кооперативу; кооперативні виплати; виплату часток доходу на паї (до 20,0%, що визначені до розподілу). Порядок використання доходу кооперативу (об'єднання) встановлюється статутом.

Планування виручки є необхідним для розроблення плану прибутку від реалізації продукції, визначення суми планових платежів у бюджет. Від обґрунтованості та правильності розрахунку виручки великою мірою залежать також реальність основного джерела надходження коштів та розмір запланованого прибутку.

Планування витрат – визначення можливості найекономнішого витрачання матеріальних, трудових та грошових ресурсів на одиницю продукції. Зменшення витрат виробництва та обігу є важливим фактором збільшення ефективності виробництва.

Зниження собівартості за рахунок економії сировини, матеріалів, палива,

енергії та живої праці дає змогу виробити значну кількість додаткової продукції, збільшити прибуток та рентабельність підприємств, створює реальні можливості для самофінансування. Скорочення витрат на виробництво одиниці продукції є матеріальною підставою для зниження цін на неї, а отже, прискорення обертання оборотних коштів.

Плануючи витрати на виробництво та реалізацію продукції, необхідно враховувати резерви зниження її собівартості. Призначення фінансового планування і прогнозування полягає у визначенні потреб підприємства у фінансових ресурсах у розмірах, необхідних для виконання плану економічного і соціального розвитку та пошуку резервів збільшення прибутковості та підвищення рентабельності підприємств.

Висновки. Порядок та правильність складання та подання фінансової звітності напряму залежить від уповноваженої особи яка веде та складає звітність. Якщо помилки в звітності відсутні та всі дані внесені вірно, це свідчить про компетентність та добросовісність уповноваженої особи (бухгалтера). Звітність має відповідати нормам складання та подання фінансової звітності. Вся інформація в звітності має бути актуальна зрозуміла користувачу та правдива.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996–XIV від 16.07.1999. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Закон України «Про фермерське господарство» № 973–IV від 19.06.2003. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.283.2>.

3. Коваль О.В., Козак В.Ю. Особливості обліку у фермерських господарствах. Збірник наукових праць ВНАУ. 2012. № 4(70). Т. 2. С. 102–105.

4. Король Г.О., Труш Ю.Т., Акімова Т.В. Облік у фермерських господарствах: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 139 с.

5. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Мінагрополітики від 02.07.2001 № 189. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0189555-01>.

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73, зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186, зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01>.

8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

9. Скрипник С. В. Удосконалення методичного забезпечення облікового процесу фермерських господарств / С. В. Скрипник // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 2 (53). – С. 264–269.

**Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту;
Кіріченко Н. О., аспірант**

ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ

***Анотація.** Розглянуто та проаналізовано особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств. Запропоновано методику розрахунку ліквідаційної вартості суб'єктів господарювання аграрної сфери та порядок провадження справи про банкрутство.*

Вступ. Правила існування ринку без відпрацьованої процедури та досконалого механізму банкрутства просто не діють. Банкрутство – загальновідомий та необхідний інструмент ринкової економіки, комплексний правовий інститут, який складається з норм як матеріального так і процесуального права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями банкрутства сільськогосподарських підприємств займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти: І. Б. Гуськов, О. В. Іващенко, В. В. Ковальов, І. О. Кульчій, О. О. Терещенко, М. І. Тітов та інші.

Постановка завдання. Головною метою даної статті є виділення особливостей банкрутства сільськогосподарських підприємств та оцінки їх ліквідаційної вартості.

Виклад основного матеріалу дослідження. З моменту виникнення приватної власності закони ніколи не були «милосердними» до неспроможних підприємств, а проблема неплатежів завжди вирішувалась через механізм застави та банкрутства. Що ж стосується сільськогосподарських підприємств, то справи про банкрутство виробників сільськогосподарської продукції порушуються на загальних підставах. Однією з особливостей банкрутства аграрних підприємств, вартою уваги, є врахування при проведенні аналізу фінансового стану сезонності сільськогосподарського виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов. Наступною, не менш важливою відмінністю процедури банкрутства суб'єктів господарювання є надання переважного права на придбання об'єктів нерухомості, які використовуються для цілей сільськогосподарського виробництва та є у власності підприємства-банкрута іншим підприємствам аграрної сфери та фермерським господарствам, розташованим у даній місцевості.

Не менш важливою особливістю процедури банкрутства є збільшення терміну проведення санації для сільськогосподарських підприємств. В Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» зазначено, що «санація сільськогосподарського підприємства вводиться на строк до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських

робіт... Зазначений строк не може перевищувати п'ятнадцяти місяців. У разі, якщо протягом строку санації погіршилось фінансове становище сільськогосподарського підприємства у зв'язку із стихійним лихом... строк санації може бути продовжений на один рік» [1, с. 890]. Іншими словами, максимальний період проведення санації для сільськогосподарських підприємств становить 2 роки і 3 місяці.

Особливістю процедури банкрутства селянського (фермерського) господарства є те, що підставою для визнання господарства банкрутом є його неспроможність задовольнити протягом шести місяців, після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт, вимоги кредиторів щодо сплати боргів (обов'язкових платежів). Сама ж процедура має деякі спільні риси з процедурою банкрутства аграрних підприємств. Досить актуальним для сільськогосподарських товаровиробників є той факт, що відповідно до закону не набуває статусу кредитора у процедурі банкрутства позичальник, який має до боржника не грошові, а будь-які інші вимоги, наприклад, вимоги по товарообмінних операціях. Іншими словами, боржник за бартерною угодою не є боржником у розумінні законодавства про банкрутство.

Слід зауважити, що механізм порушення провадження у справі про банкрутство сільськогосподарських підприємств гранично простий. Досить кредитору не отримати від боржника задоволення безспірної грошової вимоги вартістю не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати протягом трьох місяців після настання встановленого строку для її сплати, він має право звернутись до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство боржника. Особливістю українського законодавства про банкрутство є те, що сільськогосподарське підприємство має право і само подати заяву до господарського суду з власної ініціативи за його фінансової неспроможності або загрози такої неспроможності. Але слід враховувати, що боржник може звернутись до суду лише в тому випадку, коли наявного в його розпорядженні майна вистачить для покриття судових витрат. Максимальна тривалість процедури банкрутства для звичайного суб'єкта господарювання за умови, що вона включає в себе і максимально можливу за тривалістю процедуру санації, і максимально можливу за тривалістю ліквідаційну процедуру, становить три роки і шість місяців. Для сільськогосподарських підприємств – чотири роки і три місяці.

Однією з найважливіших і досить складних операцій в процесі ліквідаційної процедури є визначення ліквідаційної маси та проведення оцінки майна. Особливості розрахунку ліквідаційної маси сільськогосподарських підприємств законодавством не визначено. Що ж стосується фермерських господарств, то в законі зазначено, що «...до складу ліквідаційної маси селянського (фермерського) господарства включаються нерухоме майно, яке знаходиться у спільній власності членів селянського (фермерського) господарства, в тому числі насадження, господарські та інші будівлі, меліоративні та інші споруди, продуктивна і робоча худоба, птиця, сільськогосподарська та інша техніка і обладнання, транспортні засоби, інвентар та інше майно,... а також право оренди земельної ділянки та інші

майнові права, які належать селянському (фермерському) господарству і мають грошову оцінку» [3, с. 895]. Не подано в законі і механізму оцінки майна банкрута, а лише вказано, що майно оцінюється арбітражним керуючим у порядку, встановленому законодавством України.

На практиці, як правило, ринкова вартість ліквідаційної маси значно нижча балансової вартості майна підприємства-банкрута. В умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли при ліквідації одержують 40 % і менше від облікової вартості активів [1, с. 130]. Якщо сільськогосподарське підприємство є потенційним банкрутом то, звичайно, виникає необхідність оцінки ліквідаційної вартості в процесі провадження ліквідаційної процедури. При цьому ліквідаційна вартість являє собою вартість, яку власник може одержати при ліквідації підприємства та продажу його активів.

Згідно з вітчизняним законодавством, оцінюючи майно підприємства, слід керуватися Методикою оцінки вартості майна при приватизації [2]. В літературних джерелах з питань оцінки вартості майна підприємств рекомендуються всебічні методи і способи. Ускладнюється механізм оцінки тим, що в різних виданнях та нормативних актах вживаються різноманітні назви одного й того ж самого методу оцінювання. Найбільше поширення у вітчизняній та закордонній практиці набули три методи оцінювання майна: метод балансової вартості; метод ринкової вартості та метод капіталізованої вартості (метод майбутнього чистого грошового потоку).

Відповідно до Методики оцінки вартості майна при приватизації оцінку майна необхідно проводити експертним шляхом. Як виняток, майно сільськогосподарських підприємств оцінюється за їх балансовою вартістю. При цьому необхідно врахувати, що аграрні підприємства облік ведуть відповідно до Національних стандартів бухгалтерського обліку, які передбачають оцінку активів за їх справедливою ринковою вартістю. Іншими словами, підприємства аграрної сфери у відповідності з вимогами законодавчо-нормативних документів повинні обліковувати своє майно за балансовою вартістю, яка дорівнює справедливій ринковій вартості. В Методиці оцінки вартості майна зазначено, що «...справедлива (ринкова) вартість – ймовірна ціна, за якою майно може бути реалізоване на дату оцінки на відкритому конкурентному ринку при відсутності додаткових інвестиційних умов...» [2, с. 67].

При оцінці вартості майна сільськогосподарського підприємства пропонуємо виокремлювати наступні етапи: збір інформації про об'єкт оцінювання; проведення інвентаризації майна; аудиторська перевірка фінансової звітності підприємства; експертне оцінювання майна; оформлення акту оцінки вартості майна або звіту про експертну оцінку та висновків експерта про ліквідаційну вартість майна. За ліквідаційну вартість майна береться достовірна ціна, за якою майно може бути реалізоване на дату оцінки з урахуванням черговості продажу.

З метою розрахунку ліквідаційної вартості сільськогосподарського підприємства рекомендуємо використовувати наступну методику: збір інформації про фактично наявне майно підприємства на основі фінансової звітності за останній квартал; розробка календарного графіка ліквідації

(продажу) майна; розрахунок валової виручки від ліквідації активів; зменшення оціночної вартості активів на величину прямих витрат (комісійну винагороду фірмам, що займалися оцінкою майна; податки і збори, що сплачуються при реалізації майна); дисконтування вартості активів з урахуванням календарного графіка їх ліквідації по ставці дисконту, яка повинна враховувати і ризик реалізації; зменшення ліквідаційної вартості активів на суму витрат, пов'язаних із збереженням готової продукції, обладнання, машин до моменту їх реалізації.

Висновки. Отже, справи про банкрутство сільськогосподарських підприємств порушуються на загальних підставах, згідно чинного законодавства. У той же час слід пам'ятати, що процедура банкрутства підприємств аграрної сфери має ряд суттєвих особливостей, які необхідно враховувати при проходженні процедури банкрутства на практиці. Ліквідаційна вартість сільськогосподарських підприємств розраховується шляхом вирахування із скоригованої вартості всіх активів суми поточних витрат, пов'язаних із ліквідацією суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Іващенко О. В. Діагностика банкрутства підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 5. С. 129–132.
2. Методика оцінки вартості майна при приватизації. *Бухгалтерія*. 2001. № 1–3. С. 66–89.
3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 30.06.1999 р. № 784-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 42–43. С. 858–899.

Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту;
Ялова Н. О., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр;
Сколота Л. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті розкрито сутність та необхідність управління грошовими потоками для попередження банкрутства підприємств. Досліджено основні аспекти порядку складання звіту про рух грошових коштів. Визначено необхідність розрахунку чистого грошового потоку на підприємстві та планування вхідних і вихідних грошових потоків.

Вступ. Одним із основних завдань успішної діяльності підприємства є забезпечення його повної платіжної готовності, зниження якої може призвести до великих непродуктивних витрат підприємства, а в кінцевому результаті і до банкрутства. Отже, спостерігається пряма залежність між наявністю грошових коштів підприємства та його платіжною готовністю. Слід нагадати, що основною причиною неплатоспроможності підприємств є відсутність активів у високоліквідній формі, тобто грошових коштів. Коли дебіторська

заборгованість знаходиться на рівні кредиторської (або перевищує її), то навіть за відсутності наявності грошових коштів можна говорити про платіжну готовність підприємства, але при умові, що дебіторська заборгованість буде погашена у встановлений термін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінки ефективності управління грошовими потоками підприємства займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти: Балабанов І. Т., Грилицька А. В., Губачова О. М., Грязнова А. Г., Ігоніна К. А., Марцин В. С. та інші.

Постановка завдання. Стійкий фінансовий стан підприємства може досягатись лише при достатньому і узгодженому контролі за рухом грошових коштів суб'єкта господарювання. Тому основною метою даної статті є розкриття сутності та необхідності управління грошовими потоками підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що однією з основних умов фінансової стійкості підприємства є надходження грошових засобів, які зможуть покрити його зобов'язання. Відсутність необхідного запасу грошових коштів свідчить про серйозні проблеми, а надмірна їх величина говорить, що реально підприємство потерпає від збитків, пов'язаних з інфляцією, з втраченими можливостями вигідно вкласти грошові кошти і одержати додатковий дохід. Слід підтримати думку тих авторів, які вважають, що найперший спосіб добування капіталу – це поліпшення управління коштами підприємства [2, 3].

Криза грошових коштів, що виникла на підприємствах, призводить до їх неплатоспроможності, а це в ринкових умовах може розглядатись як перший крок на шляху до банкрутства. Ні великий розмір оборотних активів і власного капіталу, ні високий рівень рентабельності господарської діяльності не можуть застрахувати підприємство від банкрутства, якщо в передбачувані строки через нестачу грошових коштів воно не зможе розрахуватись за своїми фінансовими зобов'язаннями. У підприємства залишок грошових коштів (на рахунках в банку та касі) повинен дорівнювати різниці між кредиторською заборгованістю всіх видів, терміни погашення якої настають протягом найближчого періоду, і поточною дебіторською заборгованістю.

Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити у банках, а рух грошових коштів – це надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. Контроль грошових потоків дає змогу оцінити раціональність використання грошових коштів, напрями діяльності підприємства, платоспроможність, скласти прогноз на майбутній період.

Управлінням грошовими засобами на вітчизняних підприємствах до недавнього часу не займались. Дослідження вчених-економістів показали, що із-за відсутності точної і систематичної інформації про рух грошових коштів, підприємства втрачають до 20 % доходу [3, с. 20]. Із впровадженням в практику Національних стандартів бухгалтерського обліку, обов'язковою формою річної звітності став Звіт про рух грошових коштів. Ми вважаємо, що використання даної форми звітності є необхідною і досить корисною в ринкових умовах, оскільки лише плануючи і управляючи грошовими потоками підприємства

зможуть забезпечувати себе абсолютно ліквідними активами і уникати банкрутства.

Звіт про рух грошових коштів дає можливість оцінити майбутні надходження грошових засобів, проаналізувати здатність підприємства погасити свою поточну заборгованість та виплатити дивіденди, оцінити необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів. Звіт про рух грошових коштів – це звіт, що відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді. У звіті про рух грошових коштів відображається рух коштів від трьох видів діяльності, а саме: операційної, інвестиційної, фінансової. Основною метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої і неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

При складанні звіту слід пам'ятати, якщо одна операція включає суми, що відносяться до різних видів діяльності, то ці суми необхідно поєднати окремо за відповідними видами діяльності. Тобто, при складанні звіту підприємству необхідно розгорнуто відображати суми надходження і вибуття грошових коштів в межах різних видів діяльності. Не включаються у звіт про рух грошових коштів внутрішні зміни про рух грошових коштів; негрошові операції, до яких відносяться операції, які не потребують використання грошових коштів (бартерні операції, придбання активів шляхом емісії акцій тощо). Таким чином, звіт про рух грошових коштів надає інформацію про послідовний процес надходження і вибуття грошових коштів за видами діяльності внутрішнім і зовнішнім користувачам. Для заповнення звіту про рух грошових коштів необхідно використовувати дані балансу, звіту про фінансові результати, дані аналітичного обліку та приміток до фінансової звітності. Звіт про рух грошових коштів складається за звітний період, але для порівняння даних і проведення аналізу в ньому наводяться дані за попередній період.

Таким чином, проведений аналіз та особисте спілкування з фахівцями показав, що при складанні звіту про рух грошових коштів виникає багато труднощів. Перш за все це пов'язано з тим, що особливістю формування інформації в звітності є метод нарахування, а не касовий метод, тобто, одержані доходи, або понесені збитки можуть не відповідати реальному «притоку» чи «відтоку» грошових коштів на підприємстві.

В закордонній та вітчизняній практиці для оцінки чистих грошових потоків, загальної дохідності та ліквідності підприємства широко застосовується показник Cash-Flow. В залежності від цілей аналізу використовують різні підходи до розрахунку даного показника. Як правило він визначається як сума чистого прибутку, амортизаційних відрахувань та інших грошових запасів за даний звітний період [1, с. 504]. Розраховуючи показник Cash-Flow, слід враховувати, який метод нарахування амортизації обрало підприємство. Звичайно, використовуючи різні методи, показник буде в кожному випадку різний. Тобто, амортизаційна політика підприємства може в значній мірі впливати на його фінансовий стан.

Слід звернути увагу і на те, що досить часто прибуток (збиток),

відображений у звітності підприємства може не відбивати реальних фінансових результатів діяльності підприємства. Але слід сподіватись, що із переходом на ведення обліку згідно національних стандартів, підприємства отримали можливість відображати реальний фінансовий результат, оскільки вплив податкових факторів значно зменшився.

Висновки. Отже, можна з впевненістю констатувати, що плануванням грошових потоків на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах поки що не займаються. Плани (графіки, платіжні календарі) надходження на витрачання грошових коштів необхідно розробляти на рік (з розбивкою по кварталах); на квартал (з розбивкою по місяцях); на місяць (з розбивкою по декадах). У платіжному календарі повинен відображатись рух грошових коштів відповідно до каналів їх надходження та використання, визначатись чистий грошовий потік та залишки грошових коштів на кінець запланованого періоду. У світовій практиці складання прогностичних планів руху грошових засобів є досить поширеним, а на великих підприємствах – обов'язковим. Досить важливе значення для успіху управління грошовими коштами відіграє прогнозування грошових потоків, іншими словами, планування вхідних та вихідних грошових потоків. Одним із способів управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства та попередження його банкрутства є складання платіжного календаря та розрахунок показників Cash-Flow.

Список використаних джерел:

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : учеб. Москва : Финансы и статистика, 2013. 526 с.
2. Губачова О. М., Грилицька А. В. Деякі аспекти управління рухом грошових коштів та їх вплив на фінансовий стан підприємства. *Економіка і регіон*. 2005. № 2 (5). С. 109–112.
3. Ігоніна К. А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5 (35). С. 17–21.

Шостак І. М., спеціальність 071 Облік і оподаткування, СВО Магістр Науковий керівник – Кончаковський Є О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Анотація. У статті розглянуто основні шляхи підвищення ефективності виробництва та реалізації зернових культур, які сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності.

Вступ. На сьогоднішній день сільське господарство займає значне місце в структурі економіки країни. На даний момент агропромислова політика спрямована на підвищення ефективності даної галузі збільшення рівня забезпечення країни сільськогосподарською продукцією, та підвищення її якості.

Виробництво зерна – основа сільськогосподарського виробництва. В

галузі сільського господарства від рівня виробництва зернових культур багато в чому залежить розвиток інших галузей, задоволення потреб населення не лише в хлібних, а й в м'ясних продуктах та в інших видах сільськогосподарських продуктів. Зерно є цінним продуктом харчування, використовується як сировина для різних галузей харчової, хімічної, текстильної, а також, служить джерелом кормів для галузей тваринництва. Зерно є одним з найважливіших експортних продуктів, а також необхідний для створення та оновлення державних хлібних запасів.

Найголовніше завдання сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах – збільшення економічної ефективності виробництва та реалізації зерна. Зернове виробництво сьогодні відноситься до найбільш рентабельних підгалузей аграрного виробництва. Підвищення ефективності зерновиробництва забезпечує належні умови всього агропромислового комплексу в цілому для збільшення ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивченню шляхів підвищення ефективності зерновиробництва в Україні вивчали такі вітчизняні вчені і практики: А. Андрійчук, В. Бойко, Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк, Г. Христенко та ін.

Слід зазначити, що у рівні розвитку зернової галузі між різними підприємствами: агрохолдинги, крупні сільськогосподарські підприємства, з однієї сторони, та фермерські господарства, інші невеликі за розмірами сільськогосподарські підприємства є велика різниця. Крупні виробники зерна формують свої власні правила гри на внутрішньому ринку зерна, а це значно обмежує позиції дрібних виробників. Недосконалість каналів та умов реалізації зерна веде до значного зниження економічної ефективності виробництва зерна у цих господарствах.

Постановка завдання. Завдання полягає в дослідженні основних напрямів виявлення та оцінки шляхів підвищення рівня ефективності зернопродуктового підкомплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація виробництва зерна – система яка спрямована на створення сприятливих умов зростання і отримання хорошого врожаю зернових культур. Зерно головний продукт, від його стану залежить продовольча безпека країни, так само забезпеченість населення продуктами харчування. А з іншого боку, зерно значиться головним компонентом в раціоні тварин. Реалізація зерна у всіх господарствах має важливий вплив на їх фінансовий стан, тобто, зерно є основним джерелом отримання доходу товаровиробників [3, 142].

Зернопродуктовий підкомплекс України є складною виробничо-економічною системою взаємопов'язаних виробництв та підгалузей сільського господарства, зернопереробної і харчової промисловості, торгівлі та обслуговуючих галузей, об'єднаних в загальний ринок сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. Дослідження в цьому плані проблеми виробництва зерна як виробничо-економічного об'єкту в системі агропромислового виробництва країни викликано й тією обставиною, що на виробництво товарного зерна значний вплив мають численні фактори

(сільськогосподарський, промисловий, транспортний, споживчий, ринковий), сукупний вплив яких визначає розвиток зернопродуктового підкомплексу в цілому [1, 68].

Складність даної проблеми впливає з цілком очевидного факту, що ефективний розвиток виробництва неможливо без економічної теорії, всебічно обґрунтованих критеріїв. З цих питань проводилися і проводяться численні дослідження, в яких розглядаються проблеми ефективності виробництва та шляхи її підвищення. Виходячи з цих результатів досліджень, а також на основі власних наукових розробок нижче дана оцінка стану проблеми в цілому і намічені шляхи її вирішення.

Питання подальшого підвищення ефективності зерно продуктового під комплексу зумовлює потребу у всебічному аналізі ефективності виробництва та характеристики впливу окремих факторів у виробництві сільськогосподарської продукції. Це передбачає застосування кількісних методів аналізу, в тому числі факторного аналізу розвитку. На результатах такого аналізу будуються виробничі функції, які дозволяють охарактеризувати вплив кожного чинника, який обліковується, на величину показника ефективності і виміряти його кількісно. Використання цього методу саме по собі не вирішує проблеми в цілому через те, що питання про необхідність застосування системи показників оцінки результатів діяльності сільськогосподарських організацій залишається відкритим [4, 202].

Проведений аналіз сучасних публікацій з досліджуваної проблеми показав, що більшість вітчизняних авторів включають в систему ключових показників ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств такі основні показники:

1. Використання в якості показника ефекту виробництва прибутку і чистого доходу:

– сума чистого доходу (прибутку) по відношенню до рівня витрат на виробництво реалізованої (валової) продукції – рівень рентабельності;

– сума чистого доходу (прибутку) по відношенню до вартості основних виробничих фондів і оборотних активів – норма прибутку;

– сума чистого доходу (прибутку) в розрахунку на одиницю земельної площі;

– сума чистого доходу (прибутку) в розрахунку на середньоспискову чисельність працівників;

2. Використання в якості показника ефекту виробництва валового доходу:

– валовий дохід в розрахунку на 100 грн. основних виробничих фондів;

– валовий дохід в розрахунку на 1 люд.-год, люд.-днів, одного середньорічного працівника;

– валовий дохід в розрахунку на одиницю земельної площі;

3. Використання в якості показника ефекту обсягу виробленої валової продукції:

– сума валової продукції в розрахунку на 100 грн. середньорічної вартості основних виробничих фондів – фондівдача;

– сума валового продукту в розрахунку на 1 люд.-год., одного

середньоспискового працівника – продуктивність праці;

– сума валового продукту в розрахунку на одиницю земельної площі – показник рівня використання землі;

– витрати виробництва в розрахунку на 100 грн. середньорічної вартості виробленого валового продукту – узагальнюючий показник собівартості виробленої продукції [2, 132].

Варто відзначити, що наведені показники, на думку більшості вітчизняних науковців, дозволяють отримати найбільш повну характеристику ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, при цьому, виділення головного показника або розгляд всіх показників в якості рівноцінно значущих дозволяє досягти зазначеної мети. Обумовлено це, перш за все, тим, що дані показники досить повно характеризують рівень ефективності використання всіх основних факторів виробництва сільськогосподарського підприємства.

Проблема ефективності і конкурентоспроможності аграрного виробництва безпосередньо пов'язана з підвищенням врожайності зернових культур. Збільшення обсягів виробництва зерна можливе не лише за рахунок екстенсивного розширення посівних площ, а й з урахуванням підвищення рівня урожайності зернових культур. Вивчення взаємозв'язку між рівнем урожайності та її визначальними факторами має ключове значення для розробки стратегії розвитку зернової підгалузі в сучасних умовах функціонування аграрного сектору.

Урожайність зернових культур відображає стійкість всього агропромислового комплексу не лише окремого регіону, а й країни в цілому, виходячи з поточного рівня урожайності зернових культур. Досягнення високого рівня урожайності зернових культур за постійного рівня виробничих витрат та цін допомагає знизити питомі витрати (в розрахунку на одиницю виробленої продукції), що, в свою чергу, дозволить збільшити прибуток від реалізації товарної продукції.

Прогнозування рівня урожайності дозволяє проектувати розвиток кормової бази сільськогосподарських підприємств, необхідність закупівлі додаткових кормів та безпосередньо визначає показники перспективної продуктивності тварин. Також від рівня даного показника залежать вихід кормів і товарної продукції тваринництва, норми годівлі сільськогосподарських тварин. Неточний прогноз рівня урожайності зернових культур може призвести до суттєвого зменшення обсягів виробництва фуражного зерна і, відповідно, скорочення обсягів продукції тваринництва, оскільки в сільськогосподарських підприємствах значна частина товарного зерна використовується як корм для тварин [5].

Актуальні тенденції розвитку сільського господарства свідчать про посилення рівня нестабільності і невизначеності, що обґрунтовує необхідність застосування методів економіко-математичного та статистичного моделювання при прогнозуванні рівня врожайності сільськогосподарських культур. Дані методи, в тому числі, методи кластерного та кореляційно-регресійного аналізу дозволяють суттєво збільшити рівень достовірності і об'єктивності інформації,

а також ймовірності настання прогнозованих подій.

Складовою частиною вирішення даного завдання є оптимізація структури посівних площ сільськогосподарських культур. Раціональна структура посівів визначається в процесі моделювання з урахуванням фактичної наявності земельних угідь, застосовуваних технологічних способів виробництва і формування правильних сівозмін.

Використання методів моделювання призводить до певних структурних зрушень в розміщенні посівів культур і формує стійкі передумови для їх оптимального поєднання та підвищення на цій основі врожайності зернових культур. При вдосконаленні структури посівних площ зернових культур враховується природний потенціал Лісостепової зони України, який, як показує практика, дозволяє сільським виробникам отримувати стійкі і стабільні врожаї високоєфективних зернових культур.

Урожайність зернових культур є одним з основних параметрів при формуванні моделей оптимізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств. Як вхідний параметр моделей, цей показник визначає рівень товарності не лише окремих культур, а й рівень товарності рослинницької галузі взагалі. Методи статистичного моделювання дозволяють встановити такі кількісні взаємозв'язки всередині об'єкту прогнозування, які органічно поєднують кореляційно-регресійну модель залежності врожайності зернових культур з оптимізаційною моделлю виробничої галузевої структури підприємства.

Висновки. Вплив сукупності чинників на рівень урожайності зернових культур достатньо точно і об'єктивно оцінюється на основі кореляційно-регресійного аналізу. Важливою частиною формування кореляційно-регресійної моделі є якісний відбір чинників, що включаються в неї. Безумовно, що в кореляційно-регресійних моделях неможливо розглянути все різноманіття природно-кліматичних, агротехнічних, економічних і екологічних факторів, які безпосередньо впливають на врожайність зернових культур.

З урахуванням вищенаведеного, найбільш значущі фактори, які суттєво впливають на рівень урожайності зернових культур, було поділено на дві групи:

- об'єктивні (природні) фактори, що відображають метеорологічні, кліматичні і ґрунтові умови вирощування зернових культур;
- суб'єктивні (економічні) чинники, які безпосередньо залежать від виробничо-господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. К.: ІЗМН, 2006. – 512 с.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Бойко В. І. Зерно і ринок: монографія. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 312 с.
4. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ІАЕ, 2012. – 182 с.

5. Христенко Г.М. Розвиток та напрями підвищення ефективності зернової галузі // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53(1026). – С. 182-188.

Ярченко І. В., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО«Магістр
Науковий керівник – Чумак В. Д., к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Анотація. Проведено дослідження ролі, місця, значимості податку на доходи фізичних осіб в існуючій податковій системі, а також тенденцій його розвитку. Обґрунтовано теоретичні і практичні засади реформування оподаткування доходів громадян.

Вступ. У чинній податковій системі України центральне місце серед податків займає податок на доходи фізичних осіб. Оподаткування доходів фізичних осіб є складовою частиною фінансового механізму держави, оскільки даний податок відіграє домінуючу роль при наповненні дохідної частини бюджету. Фізичні особи є платниками декількох податків і зборів, проте, «чистих» видів податків у податковій системі України, коли платниками є фізичні особи, є лише один – податок на доходи фізичних осіб. У більшості розвинутих країн таких як США, Швеції, Німеччині для досягнення більш ефективної системи оподаткування введені диференційовані ставки оподаткування доходів та розширена база оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оптимізації прибуткового оподаткування, теоретичним та практичним аспектам впливу податків на формування доходів бюджету, напрямам реформування податкової системи в умовах ринкової економіки України присвятили свої дослідження українські економісти: В. Вишневський, Л. Воронова, В. Геєць, А. Даниленко, О. Данілов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, М. Кучерявенко, Т. Кушнарьова, І. Луніна, О. Савченко, А. Соколовська, Л. Шаблиста та інші. Більшість фахівців акцентують увагу на недоліках податкового законодавства та необхідності його реформування. Виходячи з цих міркувань, безперечно, повністю змінювати систему оподаткування не можна, необхідно здійснювати пошук шляхів її удосконалення.

Постановка завдання. Податок на доходи фізичних осіб, який забезпечує надходження до дохідних частин бюджету, закріплений за місцевими бюджетами, що й закладає основу формування міських, сільських та селищних бюджетів. Особливістю оподаткування доходів фізичних осіб є визначення сукупного доходу громадян за виключенням доходів, що не підлягають оподаткуванню. Метою даної статті є дослідження ролі, місця, значимості податку на доходи фізичних осіб в сучасних умовах господарювання та обґрунтування теоретичних і практичних засад реформування системи

оподаткування доходів громадян.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оподаткування доходів фізичних осіб є складовою частиною фінансового механізму держави. У результаті перерозподілу платежів фізичних осіб, з одного боку, реалізується економічна доктрина щодо рівня добробуту різних верств населення, а з іншого – формується фінансова база держави.

Ефективне прибуткове оподаткування населення є запорукою економічного процвітання держави. Тому в умовах ринкових перетворень економіки України відбулося надмірне розшарування населення за рівнем життя. Це обумовлює соціально-економічну нестабільність у суспільстві. Змін потребує, насамперед, система оподаткування доходів фізичних осіб, в якій необхідно вести пошук можливості зменшення податкового тягаря на доходи населення. Але ставка податку на доходи фізичних осіб на сьогоднішній день і без того одна з найнижчих в Європі. Тому для стимулювання платоспроможного попиту та створення передумов для значного збільшення обсягів заощаджень, як основного інвестиційного ресурсу економіки, необхідно здійснювати пошук інших механізмів.

Маємо цілком погодитись з думкою вчених-економістів, що цього можна досягти через встановлення неоподатковуваної межі доходів громадян на рівні вартості прожиткового мінімуму. Перше, чого вдасться досягти завдяки такому кроку – це істотного підвищення платоспроможного попиту разом із встановленням для основної маси працюючих певної податкової прогресії. На сьогодні, як відомо, така прогресія податкових ставок відсутня, що є не зовсім доречним у механізмі дії податку на доходи громадян. Звичайно, доцільно було б ретельно прорахувати наслідки таких змін для бюджету. Проте зробити такий аналіз неможливо через відсутність достовірної статистики розподілу громадян України за рівнем доходів.

Складним, з адміністративної точки зору, є також оподаткування додаткових благ у вигляді товарів або послуг, що надаються підприємствами своїм робітникам. Негативний наслідок того, що зазначені блага або зовсім не оподатковуються, або підлягають оподаткуванню лише частково, полягає в зниженні прогресивності оподаткування доходів фізичних осіб, оскільки основними одержувачами подібних благ є високооплачувані працівники [1]. Запровадження в Україні податкового кредиту на освіту навряд чи можна оцінити однозначно як найкращу альтернативу. Крім того, з кола платників, яким надається право на цей податковий кредит, як і у випадку з кредитом на лікування, варто було б вилучити громадян з високим рівнем доходів, запровадивши поріг річного доходу, перевищення якого позбавляє права на такий кредит [3, с. 123].

На сьогодні однією з основних проблем є виплата тіншової заробітної плати, в результаті чого бюджет і соціальні фонди, заклади охорони здоров'я, освіти, культури недоотримують значну частину коштів. Так, в даний час в Полтавській області кожне четверте підприємство виплачує заробітну плату своїм працівникам у розмірі нижчому за законодавчо встановлений рівень та кожен другий роботодавець здійснює виплату тіншової заробітної плати, що

призводить до щомісячних втрат місцевих бюджетів області на суму понад декілька мільйонів гривень [4, с. 3].

Реформування адміністративного процесу, звичайно, є більше технічною проблемою. В системі Державної фіскальної служби необхідно створити централізовані бази даних податкової звітності, забезпечити автоматизовану інформаційну підтримку податкового процесу на всіх етапах контролю за сплатою податку на доходи фізичних осіб. Необхідно запровадити єдину систему обміну інформацією між усіма державними установами, що відповідають за сплату податків.

Висновки. Все викладене вище дає змогу зробити висновок про те, що запровадження в Україні пропорційного податку на доходи фізичних осіб є важливим кроком, що спрямований на розв'язання цілої низки економічних і соціальних проблем. З іншого боку значна кількість питань у сфері оподаткування доходів фізичних осіб залишається невирішеною. На підставі проведеного аналізу діючої національної системи оподаткування доходів фізичних осіб вважаємо за доцільне: запровадження більш жорстких санкцій, щодо навмисного ухилення від сплати податків; удосконалення оподаткування доходів, одержаних платниками податку у вигляді успадкованого майна та подарунків, а також доходів від реалізації рухомого та нерухомого майна; підвищення межі доходів громадян, що не підлягають оподаткуванню; підвищення рівня податкової культури громадян.

Список використаних джерел:

1. Голубченко В. Г. Додаткові блага: особливості оподаткування. *Дебет-кредит*. 2013. № 27. С. 25–29.
2. Кривенко О. М. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб у сучасних умовах господарювання : матеріали студентської наукової конференції : зб. наук. пр. Полтава : ПДАА, 2016. С. 188–190.
3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2011 р. № 2755-VI. *Вісник податкової служби України*. 2011. № 46. С. 2–240.
4. Чобітько І. М. Кому вигідна зарплата у конвертах? *Новини Полтавщини*. 2016. № 10. С. 3–4.

*Дудченко А. М., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Глущенко Ю.А., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту*

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ

Анотація. Досліджено теоретичні основи та роль місцевого самоврядування у місцевому оподаткуванні та запропоновано шляхи розвитку місцевого оподаткування.

Вступ. Економічна самостійність будь-якої громади неможлива без володіння достатніми фінансовими джерелами, відносною самостійністю в

управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного місцевого бюджету.

Децентралізація що здійснюється в Україні сприяла розширенню повноважень органів місцевого самоврядування, зокрема за рахунок делегованих державою повноважень, які не завжди та не у повній мірі забезпечені необхідними фінансовими ресурсами, що потребує забезпечення належної фінансової основи, переважно за рахунок місцевих податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми щодо розвитку інституту місцевого оподаткування розглядалися в працях Н. БАК, О. Волкова, Ю. Глущенко В. Дем'яшина, В. Зайчикової, О. Кириленко, І. Луніної, А. Лучки, В. Опаріна, Ю. Пасічника, К. Павлюк, Н. Проць, Л. Товкун, С. Юрія, А. Старостенко, та багатьох інших дослідників.

Віддаючи належне вченим і фахівцям, що займаються даною проблематикою, слід відмітити, що залишається проблема мізерної частки доходів місцевих бюджетів в зведеному бюджеті держави, зокрема частка місцевих податків та зборів, низького рівня фінансової автономії, відсутності дієвих стимулів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі місцевого самоврядування в провадженні та мобілізації місцевих податків та розробка пропозицій щодо удосконалення системи місцевого оподаткування. Виходячи із вказаної мети дослідження вирішувалися наступні завдання: розкрити теоретико-методологічні основи та роль місцевого самоврядування та місцевого оподаткування; дослідити та визначити проблемні аспекти формування місцевих податків; запропонувати перспективи розвитку місцевого оподаткування в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із важливих моментів розвитку місцевого самоврядування є прийняття Концепції реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні, що має на меті забезпечення якісних послуг, задоволення інтересів громадян та взаємодія органів державної та місцевої влади [2].

Відповідно до Конституції України: «місцеве самоврядування в Україні – це право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» (ст.140) [3].

Головним завданням інституту місцевого самоврядування в Україні є: «надання якісних муніципальних послуг; координація діяльності суб'єктів територіального розвитку; міжрівнева, міжмуніципальна та міжтериторіальна взаємодія; реалізація делегованих функцій держави; стимулювання розвитку територіальних громад і т. ін.» [4].

Відповідно до п. 8.3. ст. 8 Податкового кодексу України до місцевих податків і зборів належать: «...податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених цим Кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування

територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад» [5].

Практика свідчить, що реалізація принципу фінансової автономії місцевого самоврядування відбувається частково, зокрема через недостатність обсягу фінансових ресурсів та посилення рівня дотаційності місцевих бюджетів.

Місцеві податки мають тенденцію мінливості надходжень, а делеговані повноваження що забезпечуються трансфертними платежами не завжди, та не у повній мірі отримуються відповідними місцевими бюджетами, що створює проблеми фінансування та належного забезпечення громадян якісними послугами.

Поряд з тим їх фіскальна роль полягає у мобілізації фінансових ресурсів відповідних територій для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. Для визначення рівня фіскального аспекту визначимо частку місцевих податків в доходах ВВП та бюджетів (рис. 1, побудовано автором за даними [6]).

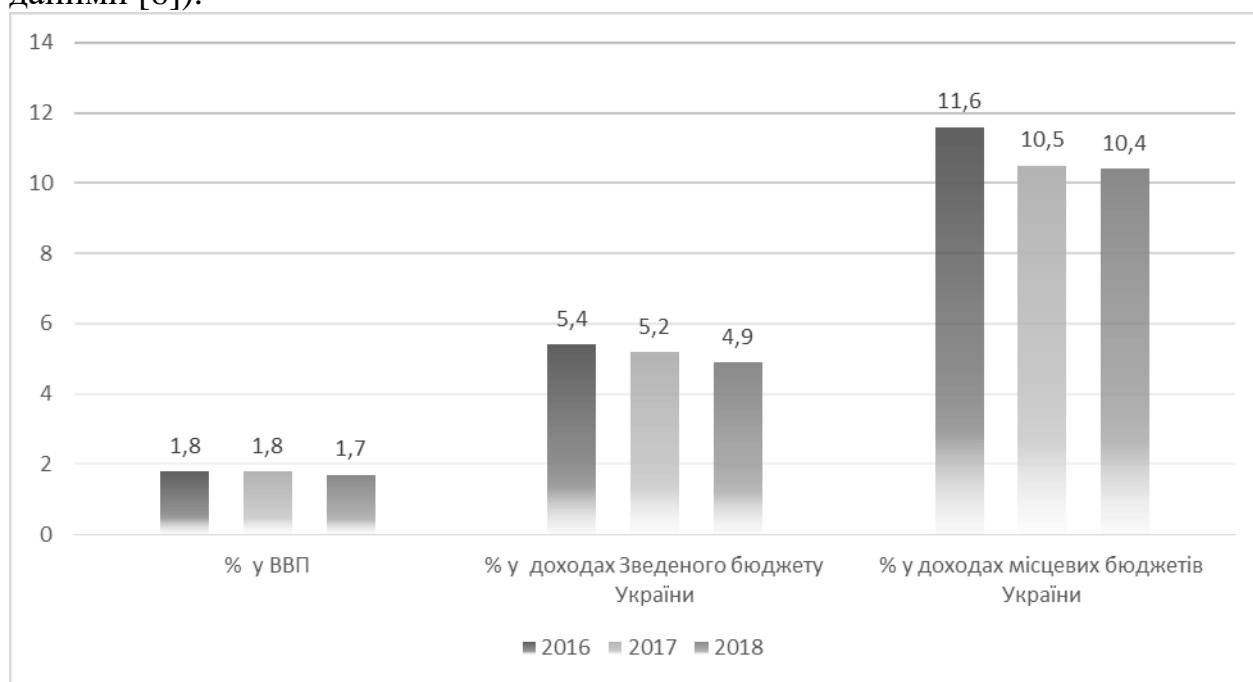

Рис. 1. Динаміка рівня фіскального ефекту місцевого оподаткування України у 2016 – 2018 рр.

Як бачимо, спостерігається зниження рівня фіскального ефекту місцевого оподаткування за 2017-2018 роки, що є результатом недоліків системи їх адміністрування, а саме відсутність доступу органів місцевого самоврядування до Держреєстру речових прав на нерухоме майно та адміністративного впливу на стан повноти та своєчасності їх сплати платниками. «..Складнощі порядку адміністрування окремих податків, виникають через незавершеність процесу проведення нормативної грошової оцінки землі. Необхідним є законодавче врегулювання питання сплати фізичними особами орендної плати за земельні частки (паї) за фактичним

місцем ведення господарської діяльності, тобто місцем розташування земельної ділянки, а не за місцем реєстрації орендарів» [1, с.71-72].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки. Розвиток України демократичним шляхом має бути націленим на забезпечення прав і свобод громадян, встановлення місцевих податків і зборів з урахуванням їх безпосередніх інтересів.

Важливим є досягнення перш за все податкової та бюджетної самостійності, зокрема, збільшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті, у ВВП держави, що сприятиме підвищенню рівня бюджетної забезпеченості та здатності органів місцевого самоврядування у виконанні функцій та повноважень.

Список використаних джерел.

1. Глушенко Ю. А. Доходи місцевих бюджетів України в системі місцевого самоврядування. Актуальні проблеми державного управління. 2015. Вип. 3(63). С.68 -74.

2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 01.04.14 №333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

4. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.

5. Податковий кодекс: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

6. Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue>.

*Лутченко С. С., спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, СВО Магістр
Науковий керівник – Глушенко Ю.А., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Досліджено теоретичні основи бюджетного менеджменту в системі місцевих бюджетів та запропоновано напрями їх удосконалення.

Вступ. Європейська інтеграція України обумовлює важливі зміни, щодо розвитку держави демократичним шляхом, застосування постулатів фінансової децентралізації, розмежування бюджетних повноважень між ланками бюджетної системи, повноцінного застосування принципу субсидіарності шляхом наближення послуг до безпосереднього споживача. Поряд з тим, в українській моделі управління бюджетом обсяги зобов'язань за видатками

місцевих бюджетів перевищують доходи, а міжбюджетні трансферти є головним джерелом фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені проблемні аспекти та напрями їх вирішення досліджувалися такими вченими, як С. Буковинський, О. Василик, Ю. Глущенко, В. Зайчикова, К. Павлюк, Д. Полозенко, В. Опарін, І. Стефаник, В. Федосов, І. Чугунов та ін.

Враховуючи наукові досягнення в цьому напрямку, стратегічними у процесі дослідження залишаються питання структурних економічних змін, покращення стану соціального забезпечення громадян, ефективності використання бюджетних коштів, організації управління та контролю за процесом мобілізації та перерозподілу коштів між бюджетними рівнями.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі бюджетного менеджменту, виявлення переваг та недоліків існуючої практики його функціонування в умовах бюджетної децентралізації. Виходячи із вказаної мети дослідження вирішувалися наступні завдання: розкрити теоретико-методологічні основи бюджетного менеджменту; дослідити процес організації бюджетного менеджменту в умовах фінансової децентралізації; запропонувати перспективи розвитку бюджетного менеджменту в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах децентралізації питання ефективності державного управління в Україні варто розглядати крізь призму реалізації механізму управління бюджетними ресурсами на основі досягнення поставленої мети, повноцінного функціонування принципів бюджетної і податкової систем, удосконалення моделі міжбюджетних відносин.

Існують різні трактовки сутності бюджетного менеджменту, та ми схиляємося до визначень С. В. Михайленко, що: «...це сукупність взаємопов'язаних дій (управлінських функцій), прийомів, методів, спрямованих на керівництво бюджетними ресурсами і відносинами, які виникають у процесі руху бюджетних потоків» [4].

Відповідно до загально визначених функцій управління та основ бюджетного процесу розрізняють наступні складові бюджетного менеджменту: «..бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік виконання та контроль за виконанням бюджету» (рис. 1) [1].

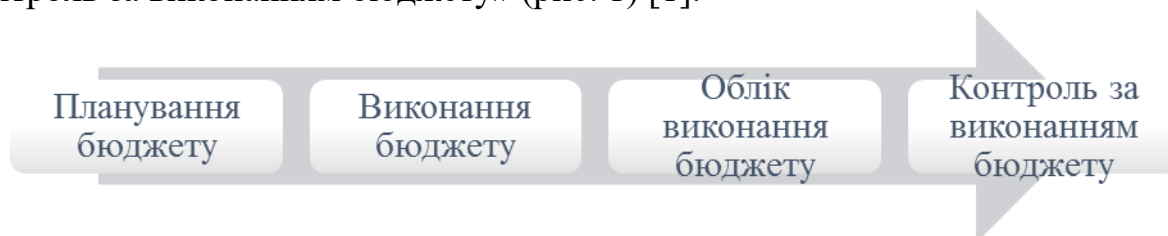

Рис. 1. Етапи організації бюджетного менеджменту

В умовах функціонування бюджетної децентралізації існують такі типи відносин між бюджетами: розподіл видатків згідно делегованих повноважень; забезпечення дохідними джерелами для виконання власних та делегованих повноважень; перерозподіл коштів між бюджетами донорами та реципієнтами; формування системи стимулювання та фінансового вирівнювання [3, с. 119].

Фінансовими інструментами при цьому виступають: «..регулюючі та власні податки; податкові розмежування; гранти загального призначення; цільові трансферти..» [7, с. 823].

Поряд з фінансовою децентралізацією постає питання фінансової автономії на місцях. Тобто права на вільне володіння та розпорядження фінансовими ресурсами для виконання функцій та повноважень [6, с. 116].

На практиці цей принцип реалізується завдяки оптимальному механізму розподілу коштів між бюджетами та можливістю раціонального їх освоєння [5, с. 131]. Тобто, наближення фінансових ресурсів безпосередньо до споживачів послуг забезпечує ефективність управління через обрання найбільш потрібних з оптимальною ціною, що знаходиться під контролем громади.

Процес побудови нової концепції державного управління передбачає розширення функцій органів місцевого самоврядування, делегування повноважень та посилення відповідальності за використанням бюджетних ресурсів.

Нераціональна політика бюджетного вирівнювання в існуючій системі міжбюджетних відносин в Україні стримує органи місцевої влади у проведенні раціональної місцевої політики та у формуванні належного інвестиційного клімату.

Бюджетне регулювання здійснює перерозподіл бюджетних коштів усередині бюджетної системи шляхом вилучення частини коштів у економічно розвинених і фінансово забезпечених територіях та передачу їх територіям із недостатнім рівнем розвитку економіки та бюджетної забезпеченості [2, с. 182].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1. Ефективність бюджетного управління вбачається у мобілізації коштів до бюджету та створенні ефективного механізму розподілу згідно з визначеною політикою соціально-економічного розвитку. Взаємозв'язок полягає у створенні ефективної системи стимулювання з метою досягнення рівня самодостатності, росту податкового потенціалу, територіального іміджу. В зв'язку з цим, при бюджетному розподілі мають враховуватися природно-кліматичні умови регіонів, податковий та ресурсний потенціали, екологічний стан, тощо.

2. Потрібно сприяти розмежуванню між бюджетами витратних повноважень в період на середньострокову перспективу. Цей процес має супроводжуватися шляхом закріплення загальнодержавних податків та переформатування принципів існування системи управління на розвиток, що дозволить сформуванню фінансово спроможні громади здатні до самореалізації та активної позиції.

Список використаних джерел.

1. Бюджетний менеджмент: Навч. посіб. / Л. В. Панкевич, М. А. Зварич, П. Я. Могиляк, Б. І. Хомічак. – К.: Знання, 2006. – 293 с.

2. Глущенко Ю. А. Розвиток міжбюджетних відносин як основи ресурсного забезпечення розвитку територій / Ю. А. Глущенко // Вісник НАДУ при Президентіві України : зб. наук. праць. – Київ, 2012. – Вип.4 –С. 178 – 184.

3. Дегтяр А. О. Державні фінанси і бюджетний процес: навч. посіб. / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко. – Х.: Вид-во “С.А.М.”, 2013. – 292 с.
4. Михайленко С.В. Бюджетний менеджмент: визначення, принципи, функції [Електронний ресурс] / С.В. Михайленко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3(117) – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua>.
5. Миколайчук М. М. Фінансово-економічний механізм забезпечення стійкого збалансованого розвитку регіону: монографія / М. М. Миколайчук; за наук.ред. І. В. Розпутенка. – К.: НАДУ, 2010. – 308 с.
6. Управління розвитком регіону : навч. посіб. / Т. Л. Миронова, О. П. Добровольська, А. Ф. Процай, С. Ю. Колодій. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 328с.
7. Treisman D. State Corroding Federalism / D. Treisman // Journal of Public Economics. – 2004. – № 88. – P. 819–843.

Зміст

	ст.
<i>Абраменко М. О., Скрипченко А. В., Пилипчук В. Р.</i> ПЛАНУВАННЯ ПОТРЕБИ В БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТАХ	3
<i>Білозор О. Ю.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ	6
<i>Білозор О. Ю.</i> УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	9
<i>Близнюк А. С.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІКВІДНІСТЬ» ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	13
<i>Божко І. В., Мерзляк Р. І., Петрусенко А. А.</i> ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	16
<i>Волкова Я. С.</i> ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ	19
<i>Гичка Я. Ю., Прибудько (Касяненко) Т. М.</i> ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ОЦІНКИ	22
<i>Горбонос Н. П.</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ФАКТОРИ, ЯКІ НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ	26
<i>Громович Ю. Г., Діденко Т. І.</i> ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ	29
<i>Думанський Є. С.</i> УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ТА НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	32
<i>Загривіна Є. В., Бриль А. Ю.</i> ЗМІСТ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА	35
<i>Зоря С. П., Карайбіда Е. С., Різік С. Ю.,</i> КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	39
<i>Зоря С. П., Карась В. С., Жаботинська Т. Ю.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	43
<i>Ковалевич В. О.</i> ОБЛІК ВИТРАТ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ	47
<i>Коренівський С. М., Дядюра О. М., Савченко І. І.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	54
<i>Левський О. А., Манжос Н. В.</i> СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ	

ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	57
<i>Мельник В. В., Гриценко Т. О.</i>	
ОЦІНКА ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ	60
<i>Норка Я. О., Мінько Ю. Р.</i>	
ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	64
<i>Остапченко В. В., Гудзенко А. А.</i>	
ВИДИ КРИЗ ТА АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА	67
<i>Посна Н. І., Танцюра А. І., Голева А. С</i>	
ОПЕРАЦІЙНИЙ ЛЕВЕРИДЖ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	72
<i>Прилуцький В. С., Федоренко М. Р.</i>	
ЛІКВІДНІСТЬ ТА ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК	75
<i>Прядко Б. І., Погуляй Н. О.</i>	
КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	79
<i>Рак І. В., Сорока О.В.</i>	
ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	83
<i>Рева В. Ю., Палчук А. Ю., Войтенко К. Г.</i>	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДАНИМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТВІ	87
<i>Рудич А. І., Оборожна А. В.</i>	
ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	91
<i>Рудич А. І., Олійник І. М.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА	94
<i>Рудич А. І., Сніжко М. М.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	98
<i>Рябов Д. Р., Колінько Н. О., Картава (Масло) Ю. Ю.</i>	
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ	101
<i>Сімінько А. В., Козісь-Кобилка О. В.</i>	
ОБОРОТНІ АКТИВИ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ	106
<i>Сосяк В. М., Гонтарь А. В.</i>	
РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	109
<i>Талахадзе В. А., Логвиненко Т. М.</i>	
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	112
<i>Виноградова А. А., Коваленко М. А.</i>	

МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	116
<i>Товкач Ю. О., Семенець Р. П.</i>	
ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЯК ГОЛОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	119
<i>Халена (Мотрич) Я. О., Жилко В. В.</i>	
ЗМІСТ ТА ВИДИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	123
<i>Черепанова Є. І.</i>	
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ СТАН»: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ	127
<i>Чобітько Ю. П.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	130
<i>Чумак В. Д., Кіріченко Н. О.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ	135
<i>Чумак В. Д., Ялова Н. О., Сколота Л. В.</i>	
УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ	138
<i>Шостак І. М.</i>	
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	141
<i>Ярченко І. В.</i>	
ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	146
<i>Дудченко А. М.</i>	
РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ	148
<i>Лутченко С. С.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	151